



# EĞİTİM ÇALIŞTAYLARI SONUÇ RAPORU



Sarıyer Belediyesi Ar & Ge Müdürlüğü  
**Sarıyer Kalkınma Eylem Planı Birimi**  
tarafından hazırlanmıştır.

**Önder KÖMÜR**  
SKEP Genel Koordinatörü

**Nilgün ADIGÜZEL**  
SKEP Proje Uzmanı

**Göksu ER KARAPINAR**  
SKEP Proje Uzmanı

**Ayşe Nur TEMEL**  
SKEP Proje Uzmanı

**Kübra KÜÇÜKERDEN KOÇAN**  
Sarıyer Kent Konseyi Genel Sekreteri

**Bayram TURAN**  
SKEP Veri Analisti

**İray AKTAŞ**  
SKEP Proje Asistanı

**Orkun EROĞLU**  
SKEP Bilişim Uzmanı

**Şebnem AKSU**  
Grafik - Tasarım

Çalıştaylarımıza katılan bütün konuklarımıza  
değerli katkıları dolayısıyla teşekkür ederiz.



# KOMİSYON

> **Selçuk DEREÇİ**

Sarıyer Belediyesi, Eğitim Danışmanı

> **Sami GÖREY**

Sarıyer Akademi, Genel Müdürü

> **Duygu BAYTAR**

Arge Müdürlüğü, Gündüz Bakımevi Genel Koordinatörü

> **Serap GENÇ**

Arge Müdürlüğü, SAGEM Genel Koordinatörü

> **Seda BİRDEN**

Arge Müdürlüğü, Psikolog

> **Berivan ÖZENÇ GÜNDÜZ**

Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Sarıyer95, Sosyolog

> **Yasemin BÜYÜKÖZTÜRK**

Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Sarıyer95, Sınıf Öğretmeni

# iÇİNDEKİLER

**08** Çalıştay Genel Raporu

**13** Erken Çocukluk Dönemi Çalıştayı I

**39** Erken Çocukluk Dönemi Çalıştayı II

**59** Eğitimde Fırsat Eşitsizliği Çalıştayı

**79** Eğitimde Yerel Yönetim Politikalarının Oluşturulması Çalıştayı

# ÇALIŞTAYLAR GENEL RAPORU

- 1 >** Eğitimin temel sorunu; bütçe, siyasi politikalar, öğretmen yetiştirme politikaları, öğrenme ortamları yaygınlaştırmadır.
- 2 >** Eğitim, çocuk odaklı ve hak temelli bir perspektifte ele alınmalıdır.
- 3 >** Yoksulluk insan gelişimini ve iyiliğini olumsuz etkiliyor, en olumsuz etkilediği zaman erken çocukluk dönemidir.
- 4 >** Erken çocukluk eğitiminde niceliğin önemi yanında niteliğin artırılması, çocukların bütünsel eğitimine önem verilmelidir.
- 5 >** Eğitim sistemimiz zamanla toplumumuzun büyüyen ve çeşitlenen eğitim ihtiyaçlarına cevap vermekte çeşitli ve büyük sorunlarla karşı karşıyadır.
- 6 >** Eğitim sistemimizde beklenen sosyal, kültürel ve ekonomik fonksiyonların geliştirilmesi, istenilen toplumsal gelişmenin, refahın artırılabilmesi için çağın gereklerine uygun yeni ve büyük değişimlere ihtiyaç vardır.
- 7 >** Türk toplumunun yaşam koşullarını her bakımdan daha iyi bir düzeye getirmek ve kalkınmış ülkeler arasında yer alabilmenin ön şartı, nitelikli bir eğitim felsefesi çerçevesinde sistemleşmeden geçmektedir.
- 8 >** Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesi kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz.
- 9 >** Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre eğitime erişim bir yurttaşlık hakkıdır.

**10 >** Eğitimde fırsat eşitliği kavramı; toplumun tüm bireylerinin ayırım yapılmaksızın yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmede, eğitimin hizmetlerinden eşit ölçüde yararlanma olanaklarına sahip olmaları olarak tanımlanır.

**11 >** Eğitimde fırsat eşitliğinin gerçekleştirilebilmesi için insanların hukuk önünde eşit eğitim alma haklarına sahip olmaları yetmez. Bu hakkı kullanabilme olanaklarına sahip olmaları gerekir.

**Bilim 4 tür eğitim eşitliği üzerinde durmaktadır:**

- ❖ Herkese en üst basamağa kadar öğretim sağlanır.
- ❖ Herkese belirli düzeyde asgari veya zorunlu eğitim hakkının sağlanması hedeflenir.
- ❖ Her bireyin kendi yetenekleri ve potansiyellerinden yararlanmasını sağlayan öğrenime kavuşması hedeflenir.
- ❖ Bir öğretim basamağında öğrenci sayısının artırılması yoluyla fırsat eşitliğinin genişletilmesidir.

**12 >** Gelir adaletsizliklerinin ve gelir dağılımının düzeltilmesi için eğitim en önemli faktörlerin başında gelmektedir.

**13 >** UNICEF, çocukların yaşama, büyüme ve gelişimleri açısından gerekli olan maddi ve manevi duygusal kaynaklardan yoksun oldukları için potansiyellerini geliştirememeleri ve topluma tam eşit üyeler olarak

katılamamalarının eğitim yoksunluğuna bağlı olduğuna değinmektedir.

**14 >** Okul öncesi eğitimin çocuk yoksulluğu risklerini önlemedeki rolü önemlidir.

**15 >** Çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerinin en önemli belirleyicisi erken çocukluk eğitimi, aile ve çevresidir.

**16 >** Toplumsal müdahalelerle zamanında yapılan politikalar ve alınan kararlar ile aile yoksunlukları telafisi, farkındalıkları bilinç ile dezavantajlı çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal becerileri geliştirilebilmektedir.

**17 >** 21. yy dünyasında kitlelerin birbirine egemenlikleri, fıkri üstünlükleri ile ölçülecektir.

**18 >** 21. yy ağır sorumlulukları karşısında toplum olarak bilinçli, stratejik, planlı bir eğitim sisteminin; yurttaşlarımızın, çocuklarımızın, gençlerimizin yararlanabileceği, üretken bir anlayışla ortaya konulması gereklidir.

**19 >** Eğitim sistemini düzeltmek; çoğulcu, kapsayıcı, eşit yararlanma ve yaygınlaşma anlayışının egemen olması ile başlayacaktır.

**20 >** Bölgesel veya merkezi okul, öğretmen yetiştirme, bütçe planlama, demokratik ve laik eğitim anlayışı temelinde; toplumun tamamına hitap edecek, ulusal bir eğitim politikası oluşturulmalıdır.

**21 >** Toplum olarak insanlarımızı, bilimsel, demokratik eğitim ile değiştirmeden sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi, kalkınmayı

sağlamak, bilgi, teknoloji dünyasında önde olmak olası değildir.

**22 >** Nitelikli toplum, bilimsel dünyayı okuyan, bütünleşen bir eğitim sistemi ile gerçekleştirilebilir.

**23 >** Eğitim sistemimizin nitelik ve nicelik bakımından yetersizliği, verimsizliğin sınırındadır.

**24 >** Eğitim - öğretim hizmetlerinde verimi ve etkinliği artıracak, halkın katılımını sağlayacak eğitim anlayışına ihtiyaç vardır. Bu nedenle merkezi yönetimler ile birlikte yerel yönetimlerin sorumluluk almaları zorunluluk haline gelmiştir.

**25 >** Yerel yönetimlerin, yöneticilerin siyasi düşüncelerini ayırmaksızın eğitim yönetimini içine almak, işlerini ve çabalarını kolaylaştırmak kamunun görevi olmalıdır.

**26 >** Eğitimde darboğazdan çıkışta fırsat eşitsizlikleri, pandemi sonrasında sorumlulukları ve zorunlulukları artırmaktadır. Gençlerin dolayısı ile ülkemizin dünya ile yarışabilir bir potansiyele kavuşmasını istiyorsak vakit kaybetmeden süreçler işletilmelidir.

**27 >** Yerel yönetimler, belirli coğrafi alan üzerinde yaşayan yerel toplulukların kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile ekonomik, sosyo - kültürel zenginliğe ve refaha ilişkin yerel hizmetleri kendi sorumluluğu doğrultusunda yerine getiren, katılımcı demokrasiyi hayata geçiren kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlardır.



**28 >** Yerel yönetimler yurttaşlara sahada en kolay ve çabuk ulaşan önemli özelliğe sahiptir. Bu pratiklerden eğitim sistemi ve model oluşumunda yararlanmalıdır. Yerel yönetimlerin özellikle erken çocukluk, yetişkin eğitimi, özel eğitim alanları yanında okullara yapılacak eğitim yardımlarının yasal süreçlerinin yeniden belirlenmesi, özellikle fiziksel ve teknik alanlı okulların eğitim verimliliğini artıracaktır.

**29 >** Eğitimin birleştirici gücü mutlaka kullanılmalıdır.

**30 >** Her çocuk ulusal bir servettir. Her çocuk engin bir potansiyel ile doğmaktadır. Önemli olan bu potansiyeli geliştirmek, desteklemektir.

**31 >** Hiçbir çocuğu göz ardı edemeyiz. Bu ahlaki bir sorumluluk ve yükümlülüktür.

**32 >** Eğitimi doğru bir şekilde analiz edebilmek için istatistiki veri erişimleri kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılmalıdır.

**33 >** Eğitimde fırsat eşitsizliği yoksul ailelerde eğitim gören çocuklarımızın aleyhine hızla artmaktadır.

**34 >** Millî Eğitim Bakanlığı politikaları kapsamında ekonomik olanakları yüksek olan çocuklar için pandemi sürecinde dahil eğitim kayıpları yaşanmamaktadır.

**35 >** Ülkemiz son yıllarda düşük geçişliliği olan bir sürece girmiştir.

**36 >** Ülkemizde pandemi öncesinde de fırsat eşitsizliği vardı, pandemi sürecinde çok daha fazla görünür hale geldi.

**37 >** Ailelerin çocuklarını destekleme potansiyelleri; sosyal, kültürel ve ekonomik durumları ile doğrudan ilgilidir.

**38 >** Pandemi sürecinde eğitime erişim olmayan ciddi bir öğrenci sayısı vardır. Bu durum okul terklerini artırmıştır, önlem alınmalıdır.

**39 >** Okul öncesi eğitimde okullaşma oranları oldukça düşüktür. En az bir yıl okul öncesi eğitim zorunlu hale getirilmelidir.

**40 >** Salgın döneminde okulların en fazla kapalı olduğu ülkelerden birisiyiz.

**41 >** Çocuklarımızın iyi olma halini merkeze koymalıyız.

**42 >** Erken çocukluk eğitimi kapsamında ön ergenlik döneminde müdahale çok önemlidir.

**43 >** Eğitimde gönüllülük, gönüllülük kapasitesi ve niteliğinin geliştirilmesi tasarlanmalıdır.

**44 >** Toplumsal cinsiyet eşitliği konusu önemlidir, destek programlarına ihtiyaç bulunmaktadır.

**45 >** Sosyal alanlarda, projelerde yenilenmeye ihtiyaç bulunmaktadır.

**46 >** Yerel yönetimlere eğitim sisteminde yeterince yer açılmadığı görülmektedir.

**47 >** İnsan yaşamının gelişimi erken çocukluk dönemindeki bilişsel ve dil gelişimine büyük ölçüde bağlıdır.

**48 >** Kelime dağarcığının zenginliği çocuğun gelişiminde çok önemlidir.

**49 >** Çocukların bilişsel, sosyal, duygusal becerilerinin en önemli belirleyeni erken çocukluk eğitimi aile yapısı ve çevresidir.

**50 >** Öz denetim becerisi her şeyin temelidir.

**51 >** Çocuk gelişiminde 0-3 yaş erken müdahale dönemidir.

**52 >** 21. yy ebeveynliği yeniden ele alınmalı, iyi analiz edilmelidir. Erken çocukluk döneminde annenin önde olması doğru değildir, babalar da bu dönemde etkin rol üstlenmelidir.

**53 >** Yerel yönetimlerin eğitim kurumlarından merkezi yönetimler yararlanmalıdır.

**54 >** Gençlerin spor yapma alanları ve koşulları genişletilmelidir.

**55 >** Yerel yönetimler kırılgan gruplara çok yakındır. Merkezi yönetimler ile ortak çalışmalar kolay yapılabilir.

**56 >** Gençler, gelecek planları için çağın gereksinimlerine uygun yetkinlikleri konusunda desteklenmelidir.







**Erken  
Çocukluk  
Dönemi  
Çalıştayı I**  
Sonuç Raporu

Sarıyer Kalkınma Eylem Planı güncelleme çalışmaları kapsamında eğitim odak konusu altında “**Erken Çocukluk Dönemi I Çalıştayı**” 1 Haziran 2021 tarihinde 10.30’da çevrim içi platformda gerçekleştirildi.



## KATILIMCILAR

Kolaylaştırıcı: **Duygu BAYTAR**

Sarıyer Belediyesi Gündüz Bakımevleri Genel Koordinatörü

> **Prof. Dr. Ebru Aktan ACAR**

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Öğretim Üyesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

> **Prof. Dr. Mesude ATAY**

Başkent Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi

> **Canan ÜNLÜ**

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yuvamız İstanbul Koordinatörü, Pedagog ve Eğitim Yöneticisi

> **Senem Oğuz BALIKTAY**

TEDMEM, Eğitim Uzmanı

> **Prof. Dr. Feyza ÇORAPÇI**

Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü



# ÖZET

- 1 >** Erken çocuklukla ilgili olarak, OECD ülkeleri arasında öğrenci başına en az para harcayan ikinci ülkeyiz. Öğrenci başına yıllık OECD harcama ortalaması yaklaşık yüzde 8.070 iken, ülkemizde 3.172, yani rakamlar oldukça düşük.
- 2 >** Yaklaşık 1 milyon kadar 3-4 yaş arası çocuk okul öncesi eğitim alamıyor. Bu durum beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönemde fırsat eşitsizliği yaratıyor.
- 3 >** Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28'inci maddesine göre her çocuğun fırsat eşitliği temelinde eğitim alma hakkı vardır. Yani eğitim, anayasal bir hak. O yüzden zorunlu ve ücretsiz olması gerekiyor.
- 4 >** Pandemi döneminde anaokulları açıldı ama anasınıfları kapalıydı. Bu kapalı denilen kısmı yüzde elliden daha fazlasını ifade etmektedir.
- 5 >** Nitelikli eğitim gerçekleştirmenin yolu öğretmenden geçiyor. Öğrenme üzerindeki en belirleyici kaynak öğretmen. Sorunlara baktığımız zaman da; mesleki ve kişisel gelişimleri için öğretmenlerimize sunulan kaynakların yetersiz olması. Sosyal, ekonomik, teknolojik ve politik faktörlerin öğretmenlerimizin üzerinde baskı yaratması, mesleki çaresizliğin onları bölmesi. (Ücretli vs.)
- 6 >** Eğitim fakültelerinde kesinlikle sayıların azalması lazım. Hizmet içinde öğretmen atamaları, lisansüstü uzmanlaşmış öğretmen gerekiyor.
- 7 >** Erken çocukluk eğitimi ile ilgili kalite standartlarının artırılması gerekiyor. Eğitimde bir bilim kurulu oluşturulmalı. İçerisinde; akademisyenler, alan uzmanları, öğretmenler, antropolog, ekonomist, sosyolog, psikologlar olmalı.

- 8 >** Türkiye'de şu an da ciddi bir ebeveynlik sorunu var. Bu çok önemli ve yerel yönetimlerin bu ebeveynlik sorununa el atması gerekiyor. Özellikle 0-3 yaşa.
- 9 >** Bakıcı yetiştirme konusunda yerel yönetimlerin çok güzel çalışmalar yaptığı örnekler var. Bu örnekleri geliştirmek ve yeni modelleri ortaya çıkarmak da mümkün.
- 10 >** Türkiye'de çok yüksek oranda bir anne depresyonu var. Özellikle doğum sonrası postpartum depresyon yüzde 25 oranlarında. Yani 4 anneden biri bebeğini kucağına aldığı anda aslında depresif bir duygusal durum halinde.
- 11 >** Yerel yönetimlerle, merkezi yönetimlerdeki sektörler arasında çok iyi bir koordinasyon yok. Sağlık sistemiyle eğitim sistemi ya da çocuk koruma sisteminin çok daha koordineli, çok daha birbirinden haberdar, ne yaptıklarını bilerek çalışmaları gerekiyor.
- 12 >** Uluslararası ölçekte öğrenci başarısını değerlendiren çalışmalar, erken çocukluk dönemindeki eğitimin öğrenci başarısıyla pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koyuyor.
- 13 >** Kadınların çocuk gelişimi, eğitimi ve bakım sürecindeki zaten aktif rollerine paralel olarak babaların da çocuk eğitimi geliştirme ve bakım sürecine dâhil olup, babalara bilgi ve deneyimlerin geliştirilmesine yönelik eğitimler verilmeli.



### Prof. Dr. Ebru Aktan ACAR

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Öğretim Üyesi – Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

► TÜİK rakamlarına göre şu an ülkemizde 0-6 yaş arasında 7,5 milyon çocuk var. 7,5 milyon çocuğun da 3,5 milyonu 0-3 yaş, 3,5 milyondan fazlası da 3-6 yaş.

Millî Eğitim Bakanlığı, bütçeye bakacak olursak en yüksek bütçeye sahip üçüncü bakanlık. İlki Hazine ve Maliye Bakanlığı, ikincisi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve son olarak da Millî Eğitim Bakanlığı. Aslında Millî Eğitim Bakanlığı merkezi bütçeden yaklaşık yüzde 15'lik bir pay alıyor. Yani üçüncü en yüksek bütçeyi alan bakanlık desek de bu bakanlığın içinde temel eğitime giden kısım yaklaşık yüzde 58.66'lık bir oran. Bunun içerisinde de okul öncesi eğitime ayrılan pay % 2,3.

Erken çocuklukla ilgili olarak, OECD ülkeleri arasında öğrenci başına en az para harcayan ikinci ülkeyiz. Öğrenci başına yıllık OECD harcama ortalaması yaklaşık yüzde 8.070 iken, ülkemizde 3.172, yani rakamlar oldukça düşük.

Politikaya bakacak olursak 10. kalkınma planında her çocuğun en az bir yıl okul öncesi eğitim almış olarak ilkokula başlaması gibi bir hedefimiz vardı ama gerçekleştiremedik. 11. kalkınma planında yine böyle bir hedefimiz var ve en önemlisi 2023 eğitim vizyonunda, eğitime erişim konusunda en fazla vurgulanan kademe yine okul öncesi eğitim. Gene aynı şekilde 5 yaşındaki çocukların 1 yıl okul öncesi eğitim almasının zorunlu olacağı tekrar vurgulandı.

Millî Eğitim Bakanlığının yine 2019-2023 Eğitim Stratejik Planı'nda okul öncesinde okullaşma oranlarının artmasına vurgu yapıldı. Çocukların hem üstün yararını gözeten hem yaşama ve eğitim hakları ile hizmetlerine erişimini destekleyen bütünlük ve kapsayıcı politikaların gerekli olduğunun altı çizildi.

Yaklaşık olarak 7,5 milyon çocuk var. Bu çocukların 5 milyondan fazlası 0-6 yaşta, 0-3 yaş düşünecek olursak okul öncesi eğitim hizmetlerinden faydalanamıyor. Bunu şöyle okuyabiliriz: Yaklaşık 1 milyon kadar 3-4 yaş arası çocuğumuz okul öncesi eğitim alamıyor. Ama biz diyoruz ki beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönem. Yaklaşık 4-5 yaş arası 1 milyon çocuğumuz 5 yaşta okul öncesi hizmetine ulaşamıyor. Yine diyoruz ki okul öncesi eğitimin temel amaçlarından biri çocukları ilkokula hazırlamak. Her defasında fırsat eşitsizliği önümüze çıkıyor.

Fırsat eşitsizliğinin olduğu diğer alan özel gereksinimli çocuklar. Türkiye'de şu an tüm yaş gruplarında yaklaşık 500 bine yakın özel gereksinimli çocuğumuz var. Maalesef okul öncesi dönemde olan yaklaşık 5 bine yakın çocuğumuzun 1000'e yakını kaynaştırma alabiliyor. 4000'ne yakını özel eğitim anaokuluna gidebiliyor. Yani %1.1 gibi bir sayımız var eğitime ulaşabilen.

2011 Mart ayından itibaren geçici koruma altında geçici koruma statüsündeki kişiler Türkiye'ye gelmeye başladılar. Şu an yaklaşık 4 milyon civarında. Çoğunluk 3,5 milyon Suriyeli diyoruz. Farklı ülkelerden gelenler de

var. Bunların 1,7 milyonu çocuk, 0-18 yaş. Bu 0-18 yaş çocukların 500 bini 0-4 yaş bebek ve çocuk. Bu 500 bin çocuk ilkokula başlayacak.

Bu 500 bin çocuk yakında ilköğretim sisteminin içerisine girecek. Şu an için 5 yaşta okullaşma oranı geçici koruma altındaki çocuklar için yüzde 30 civarında, toplamda 100.000 çocuk var. Tabii ki kayıt dışı olanlar da vardır.

Fırsat eşitsizliğinden bahsederken, ülkemizde 5-17 yaş arasında yaklaşık 750 bin çocuk işçi var. En fazla fırsat eşitsizliği olan bir grup da mevsimlik tarım işçileri. Sadece mevsimlik işçi sayımız 400 bin civarında ve bunları kesinlikle sistem içerisine sokmamız ve önlememiz gerekiyor. Geçici koruma altındaki çocuklarla ilgili olarak İstanbul'dan sonra Antep, Urfa, Kilis o bölgeler geliyor. Mevsimlik tarım işçileri ile aynı şekilde Urfa birinci sırada. Okul öncesi eğitimin yüzde 30'larda olduğu bir şehir. Yani bizim okul öncesi eğitimi gerçekten zorunlu yapmamız gerekiyor ki herkes ücretsiz olarak faydalanabilsin. Tarım işçileri de aynı şekilde. Ayrıca ceza infaz kurumlarında anneleriyle kalanlar var. Çocuk istismarı var, madde bağımlıları var. Yani bu örnekleri artırabiliriz.

Öğretmenlerle ilgili olarak şu an ülkemizde yaklaşık 90 civarı eğitim fakültesi okul öncesi eğitimi anabilim dalı hizmet veriyor. 35 binden fazla öğrencisi var.

OECD ülkeleri arasında öğretmen kadrosu olarak en genç ikinci ülkeyiz. Şu an okul öncesi yaklaşık 100 bin öğretmenimiz var. Bunun yüzde 75'i devlet, yüzde 25'i de özel okullarda görev yapıyor.

Pandemi döneminde anaokulları açıldı ama anasınıfları kapalıydı. Bu anasınıfları kapalı dediğimiz yüzde elliden daha fazlasını ifade ediyor. Macaristan geçen sene 3 yaş zorunlu yaptı, Yunanistan 4 yaş zorunlu yaptı. Biz hala 2023 eğitim vizyonu diyoruz.

Çocuk hakları sözleşmesinde, 181 sayılı ILO ilgili çocuk işçiliği tüm dünyada yasaktır. Türkiye'de 750 bin çocuktan bahsediyoruz. Bunlar kayıtlı olanlar. Mesela tarım işçilerinin birçoğu kayıtlı değil.

Millî Eğitim Bakanlığı ile UNICEF 1/11/2020 tarihinde güncel bir çalışma başlattı. Erken çocukluk eğitimi, kalite ve erişimin artırılması operasyonu projesi. Çalışmaya 20 ilde başladılar. 0-6 yaş çocuklara yönelik dezavantajlı gruplar, aileleri, anneler, öğretmenler, okul müdürleri, risk altındaki kırılgan grupların ya da özel önlem gerektiren çocukların desteklenmesi için. Bunlarla ilgili de alternatif modeller geliştirilebilir.

Hindistan'da ANGANWADİ diye bir model var. 1974 yılında Dünya Bankası, UNICEF, AB ile birlikte oluşturulmuş bir program ki dünyanın en büyük toplum temelli erken müdahale programlarından bir tanesi. Anganwadi evin arka bahçesi demek. 9-12 yaş arasında tamamen sağlık beslenme, aşı, aşılama, aile eğitimi yani tüm bunları kapsayan çok güzel bir sistem kurmuşlar ve şu an Hindistan da yaklaşık 750.000 tane Anganwadi var. 0-6 yaş arasında Hindistan'da yaklaşık 120 milyon çocuk var, yarısı dezavantajlı grup içerisinde. 0-6 yaş arasında özellikle 0-3 yaşa yönelmiş.

Headstar programı 1960'larda Amerika'da başlıyor. Şu an ABD'nin birçok yerinde 3-6 yaşa yönelik Headstart programı var. Tamamen sağlıklı beslenme, sosyal hizmetlere yönelik. Gönüllülük çok yaygın. 0-3 yaşta da öyle Headstart yapmışlar. Orada da hamilelik döneminde ev ziyaretleri var.

İngiltere'de Headstar programına benzeyen program var. Program 3-5 yaşa yönelik. Tamamen gelir düzeyi düşük çocuklar için uygulanıyor. Anneler ve babalar gidiyor. Ebeveynler çocukları ile nasıl oynayacaklarını, nasıl vakit geçireceklerini bilmiyorlar. Bir odasını buna ayırmışlar. Yani orada da aile, toplum, sağlık, eğitim, beslenme, aşılama gibi birçok şey var. Tamamen dezavantaj ve kırılgan gruplara ulaşmak için yaptıkları bir program.

Yeni Zelanda'da bir program var. Yeni Zelanda'nın yerel halkı Maoriler, birleştirmişler ve özellikle aidiyet, kapsayıcı eğitim, çok kültürlü eğitim, eşitlik, oyun yani tamamen dezavantajlı gruplar için birçok programları var.

Etnik köken, din, dil, cinsiyet, özel durum, sosyoekonomik düzey ne olursa olsun öncelikle birinci gerçeğimiz bu. İkincisi hepimizin bildiği gibi Nobelli Ekonomist James Hackman'ın yaptığı fayda maliyet analizi. Mehmet Kaytaç hocanın yaptığı bir çalışma vardı. 1 lira veriyorsun, 7 lira alıyorsun.

### ÇABAÇAM

2010 yılı itibarıyla başlayan toplum temelli erken müdahale programı. Proje içerisinde Çanakkale Üniversitesi de var. Çanakkale Üniversitesi mekânı sağladı. Yerel yönetim olarak Çanakkale Kepez Belediyesi var. Çanakkale'nin değil Türkiye'nin en büyük beldelerinden biri Kepez Belediyesi. Orada da dezavantajlı, özellikle göçle gelenler var biz de o bölgede çalışıyoruz. Yerel yönetim yaklaşık olarak 10 yıldır bizim birçok ihtiyacımızı gideriyor. İstanbul'da bulunan ÇABA Derneği maddi yönden bizim destekçimiz. Şu an için 2015'e kadar biz sistemi bu şekilde yürüttük.

Yaklaşık 4-5 yaş arasında, yıl içerisinde her gün 9 ile 1 arası, tamamen dezavantajlı ortamlardan gelen çocuklarımıza ücretsiz olarak okul öncesi eğitim hizmeti sağladık.

Programın temel özelliği öğretmen adayları. Çünkü lisans programındaki okul öncesi başta olmak üzere diğer Fen Bilgisi, Beden Eğitimi, Müzik anabilim dallarında öğretmen adayları hizmete başlamadan önce tamamen gönüllü olarak staj gibi ÇABAÇAM'da eğitimlik yaptılar.

Böylece mezun oldukları zaman neredeyse hem eğitim fakültesinin lisans programından hem de ÇABAÇAM'dan mezun oldular. Türkiye genelinde 500'den fazla okul öncesi öğretmenine hizmet sunduk, gittiler. Her yıl Türkiye'nin dört bir yanında birçok çocuğa ulaşıyorlar.

Merkeze çocuğu alıyoruz. 2015 yılı itibarıyla ASAM, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Çanakkale Şubesi de benimle irtibata geçti. 2015 yılından sonra onları da almaya başladık. Kapasitemizin yüzde 25'i kadar geçici koruma statüsündeki çocuklarımızı alıyoruz. Mesela bu yıl Kongo, Sudan, İran, Irak ve Suriye'den toplam 8 çocuğumuz var. Kepez Belediyesi ile

yürüttüğümüz Sokak Kimliği diye bir projemiz var. Proje kapsamında Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde ikinci sınıf öğrencilerimle birlikte çalışıyorum. Onlar da böyle kapı kapı dolaşıyorlar. Proje 3 ay boyunca devam ediyor. Her yıl bahar döneminde yapıyoruz. Tamamen muhtarlıklar ve belediyeden aldığımız listelerle detaylı bir çalışma yapıyoruz. Birçok kriterimiz var. Merkezde çocuğun yakın çevresi var. Öğretmen adaylarımız 4 boyutta çalışıyor. 4 boyut kapsamında çocuk, aile, eğitmen ve toplum boyutunda çalışıyoruz.

Benim için eğitmen boyutu çok kıymetli. Arkadaşlarımızla çocuk oyunu yaptığımız çalışmalar, branş etkinlikleri, alan gezileri, müdahale programı uyguluyoruz. Uluslararası bilimsel çalışma olarak proje çalışmaları devam ediyor. Ailelerimizde özellikle babaların altı çizildi. Babalarımız, annelerimizden daha çok eğitime katılıyor. O yüzden aile katılım çalışmaları yapıyoruz. Ev ziyaretleri yapıyoruz.

Okul öncesi lisans programındaki eksik konu şu an öğretmenlerimizin Türkiye'de eğitim programında olsa da çok çok azının ev ziyaretine gitmesi. Bizim gençler kabile gibi gidiyorlar. Yani bir eve 15 tane genç gidiyor neredeyse. Çünkü birinci sınıf öğrencisine öğretmen adayları ev ziyareti yapıyor. Mezun olduğunda nasıl bir eğitim alıyor ve nasıl mezun oluyor? Bu şekilde aile eğitimleri yapıyoruz, onları kongrelere yolluyoruz. Kongrelerde eğitim alıyorlar. Paylaşım toplantıları yapıyoruz, Çanakkale halkına yönelik hocalarımızı davet ediyoruz. COVID 19 döneminde ÇABAÇAM hiç kapanmadı. Çok çok kısa bir süre kapandık, çok dikkat ettik, çok güvenilir tedbirlerimizi aldık kapatmadık. Ama aynı zamanda çevrim içi eğitimleri yaptık, yazar buluşmaları yaptık.

Kimlikli bebekler çalışması yapıyoruz. Özellikle mülteci ailelerimizle. Farklılıkları bir arada yaşamamız için lisans programında öğretmen adaylarımızla gerçekleştirebiliyoruz. Bu modeli biz Millî Eğitim Bakanımıza sunduk. Fakat akabinde pandemi oldu. O aşamada kaldı. YÖK başkanımızla da konuştuk. Çünkü öğretmen kısmı özellikle Millî Eğitim'de. Millî Eğitim ile birlikte çalışıyoruz ama burada belediye bizim 10 yıldır servisimizi sağlıyor ve her koşun dediğimizde Kepez Belediyesi

ile el eleyiz. Paydaşlarımızla böyle çok güçlü olduk. Çok barışçıl bir biçimde yürüdüğünü görüyorum. Çünkü eğitim dediğiniz zaman eğitim içerisinden siyaseti ayıramıyorsunuz baktığınızda. Ama Kepez Belediyesi, dernek, SGDD, ASSAM aynı zamanda ben Boğaziçi Üniversitesi barış eğitimi merkezinde çalışıyorum. Halk eğitim merkezi var, millî eğitim var ve çok paydaşlı, çok barışçıl bir biçimde bugüne kadar projeyi getirdik.

Genel olarak baktığımızda ülkemizdeki temel sorunların ilki bütçe-mali durum, ikincisi politika. 2023 eğitim vizyonu her ne kadar 5 yaşa 2023'te zorunluluğu uygulasa da 10. kalkınma planı ve 11. kalkınma planı zorunluluktan bahsediyordu. Fakat hala bütünsel ve kapsayıcı politikalarımız yok. Okul öncesi eğitime erişimde büyük bir fırsat eşitsizliği yaşıyoruz.

Kalite standartları hizmetleri üzerinde çalışmamız gerekiyor. Öğretmen niteliği YÖK'le alakalı ama hizmet öncesinde hizmet içi öğretmen yetiştirme politikaları yaygınlaştırılmalı. Çünkü bununla ilgili olarak da şu an ülkemizde kurumsal yapılanma çok yüksek ama yaygınlaşma ile ilgili farklı modellere ihtiyaç var. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinde okul öncesi eğitime ayrılan pay oldukça düşük. Harcırahlar, personel giderleri yani öğretmenlerimizin aslında kendini gerçekleştirme, geliştirme için ayrılan pay neredeyse yok kadar az. Bu da ciddi bir sorun. Önceki yıllara göre baktığımızda genel öğrenci başına düşen harcamalarda da bir düşüş var.

Erken çocukluk eğitim hizmetlerine dezavantajlı ortamlarda yaşadıkları için katılmayan çocuklara anayasamızda eğer eğitim bir imtiyaz değil bir haksızlık, onlara mutlaka bu hakkı sağlamamız gerekiyor.

Kalite standartlarına baktığımızda ortak kalite standartlarının geliştirilmesi gerekiyor. Müfredatta bununla ilgili bir genel bir durum var. Genellikle yereli savunuyorum. Çünkü doğu ve batı arasında çok büyük fark var.

Öğretmenlerle ilgili olarak kim, nerede, ne öğretiyor, çok fazla bilmiyoruz. Birçok üniversitede var çünkü bunların tekrar gözden geçirilmesi lazım. Öğrenme ortamları,

materyaller bunları artırabiliriz.

Yaygınlaşma ile ilgili son olarak 2023 eğitim vizyonu bunun altını çizdi. Özellikle kırsal ve düşük yoğunluklu yerleşim bölgelerinde esnek zamanlı ve alternatif erken çocukluk eğitimi modelleri gerekiyor dendi. Bununla ilgili biliyorsunuz ülkemizde gezici okullar var, merkezler var, toplum temelli çalışmaların yapılması lazım. Erken müdahale programları, gezici otobüslerin yanı sıra bildiğim kadarıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen gezici öğretmenler de var. Bu konuda çalışan AÇEV yaz okulları var, KEDEV'in mahalle okulları var. Yani birçok şey var yapılan aslında ama kurum merkezinin yanı sıra bence yerelde farklı alternatif modellerin yaygınlaşması gerekiyor.

Nitelikli eğitim gerçekleştirmenin yolu zaten öğretmenden geçiyor. Öğrenme üzerindeki en belirleyici kaynak öğretmen. Sorunlara baktığımız zaman da aslında öğretmenlerimizin mesleki ve kişisel gelişimleri için sunulan kaynakların yetersiz olması, sosyal, ekonomik, teknolojik ve politik faktörlerin öğretmenlerimizin üzerinde baskı yaratması, mesleki çaresizlik onları böldü ücretli vs. diye.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28'inci maddesine göre her çocuğun fırsat eşitliği temelinde eğitim alma hakkı var. Yani eğitim, anayasal bir hak. O yüzden zorunlu ve ücretsiz olması gerekiyor.

Mevsimlik tarım işçiliği ortadan kaldırılmalı. Ceza infaz kurumları içinde çocuk suçluluğu ile ilgili olarak çalışma yapılmalı.

Millî Eğitim Bakanlığı ile UNICEF 1.11.2020 tarihinde güncel bir çalışması başlattı. 20 ilde 0-6 yaş çocuklara yönelik Erken Çocukluk Eğitimi, Kalite ve Erişimin Artırılması Operasyonu Projesi diye çok güzel bir çalışma. Dezavantajlı gruplar, aileleri, anneler, öğretmenler, okul müdürleri, risk altındaki kırılğan grupların ya da özel önlem gerektiren çocukların desteklenmesi için alternatif modeller geliştirebilir. Gezici öğretmen, gezici anaokulları, devletin dışında devletin farklı bakanlıklarıyla yürütülen başka projeler çalışılabilir.



Okul öncesi eğitimi gerçekten zorunlu yapmamız gerekiyor ki herkes ücretsiz olarak faydalanabilsin. Öğretmenlerin ve personelin nitelik ve nicelik olarak hizmet öncesinde güçlendirilmesi gerekiyor.

Eğitim fakültelerinde kesinlikle sayıların azalması lazım. Hizmet içinde öğretmen atamaları, lisansüstü uzmanlaşmış öğretmen gerekiyor.

Bireysel ve mesleki pratikle öğretmenlerimizi çocuk odaklılık ve hak temellilik konularında güçlendirmemiz gerekiyor. Meslektaşlarımızı ve disiplinler arası iş birliğini de geliştirmemiz gerekiyor. Buna ek olarak eğitim programları, teknolojik donanımı artırmamız gerekiyor.

Erken çocukluk eğitimi ile ilgili kalite standartlarının artırılması gerekiyor. Eğitimde bir bilim kurulu yapalım. Akademisyenler olsun, alan uzmanları olsun, öğretmenler olsun, biliyorsunuz erken çocukluk eğitimi içerisinde antropoloji giriyor, ekonomi giriyor, sosyoloji giriyor, psikoloji giriyor, çocuk gelişimi hepsi giriyor. Çocuk da dâhil ebeveynler de dâhil böyle kapsamlı bir sistem kurmalıyız ve bunu yaparken de çocuğun hem yüksek yararı hem esenliğini esas almak hem tüm bunları desteklemek için dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını tespit etmemiz gerekiyor. Bunun hem yerelde hem de ulusalda yapılması lazım. Yerelde de erken çocukluk eğitimi ile ilgili danışma kurulu olması lazım.

Pandemi döneminde Adana ve Ege Bölgesi'nde sınıf dışı etkinlikler yapılabilir. Sınıflarımızı dışarıda öğrenmeyi gerçekleştirmek için her ile yönelik il bazında çalışmalar yapılabilir.

Belediyeler farklı gruplardaki çocukları tespit edip, onlara özel çalışmalar yapabilir. Hindistan'daki Angalwadi programı gibi Türkiye'deki 0-3 yaşındaki çocuklarımız için böyle bir sistem olsa. Çocuklar en azından 3 yaşına kadar evde duracaklarına en önemli dönem dediğimiz süreçte böyle bir eğitim programından faydalanabilirler.

Ebeveyni de öğreten kimliğinden çıkartıp çocukların gelişimini, büyümesini desteklemeye yönelik iş birliğinde olmaya

yönelik bir anlayışla çalışmalar yapılması gerekiyor. Ebeveyn eğitimi veren kişiler arasında da bir eşitlikçi yaklaşım anlayışının üzerine çalışmaların yürütülmesi gerekiyor. Bu eşitsizlik olduğu zaman ebeveynler, sunulan hizmetleri çok kolay benimsemek istemiyorlar.

Burada da bir eşitlikçi yaklaşımla ailelerin yalnız olmadığını anlatmamız gerekiyor. Ailelerin ihtiyaçları ve 21. yüzyıl ebeveynliğinin iyi analiz edilmesi gerekiyor.

“

**Erken çocukluk eğitimi ile ilgili kalite standartlarının artırılması gerekiyor. Eğitimde bir bilim kurulu yapalım. Akademisyenler olsun, alan uzmanları olsun, öğretmenler olsun, biliyorsunuz erken çocukluk eğitimi içerisinde antropoloji giriyor, ekonomi giriyor, sosyoloji giriyor, psikoloji giriyor, çocuk gelişimi hepsi giriyor. Çocuk da dâhil ebeveynler de dâhil böyle kapsamlı bir sistem kurmalıyız ve bunu yaparken de çocuğun hem yüksek yararı hem esenliğini esas almak hem tüm bunları desteklemek için dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını tespit etmemiz gerekiyor. Bunun hem yerelde hem de ulusalda yapılması lazım. Yerelde de erken çocukluk eğitimi ile ilgili danışma kurulu olması lazım.**







### Prof. Dr. Mesuda ATAY

Başkent Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi

► “Türkiye’de şu anda ciddi bir ebeveynlik sorunu bulunmaktadır. Yeni nesil ebeveynlik kapsamında çocuk yetiştirmeye ilişkin bilgi ve beceri yetersizliği, çocuklarda gözlenen uyum ve davranış problemleri ile kendini ortaya koymaktadır.

Yirmi birinci yüzyıl ciddi anlamda ebeveynlik ve çocukluk anlayışını değiştirdi. Hepimiz yeni yaşam biçimine adapte olmaya çalışıyoruz. Bir tarafta dijital dünyaya geçiş ve bu dünyaya uyum, bir tarafta ise, yoksulluk ve yoksunluğun getirdiği sorun karşımıza çıkıyor. Yoksulluk ve yoksunluk, fırsat eşitsizliği ve ayrımcılık gibi çocukların sağlıklı gelişim ve büyümesine etki eden faktörlerin ortaya çıkmasına neden oluyor. Tüm dünyayı ve Türkiye’yi de etkisi altına alan ülke sınırları arasında büyük göç sorunları ile karşı karşıya bulunuyoruz. Göçün özellikle çocuklar üzerinde yarattığı büyük travmalar çocukların bakım, büyüme ve gelişim açısından dezavantajlara dönüştüğü yaşantılarını ortaya koymaktadır. Söz konusu bu yaşantılar ise çocukların büyüme, gelişim, eğitim, sağlık haklarından yoksun kalmasına neden olmaktadır. Çocukların büyüme ve gelişimlerine ilişkin ortaya çıkan sorunlar mikro ve makro düzeyde çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda ele alınmalı ve çözümler üretilmelidir. Mikro ya da yerel düzeyde ebeveynlik ve çocuk yetiştirme konularında yerel yönetimlere büyük sorumluluk düşmektedir.

Erken çocukluk döneminde ortaya çıkabilecek olası sorunları önleyici ve koruyucu tedbirlerle ele almak gerekmektedir. Çünkü Erken Çocukluk dönemi ya da okul öncesi dönem

bireylerin gelecek dönemdeki gelişim sürecini çok büyük ölçüde belirleyen bir aşamadır. Bilişsel, dil, fiziksel büyüme ve motor, sosyal ve duygusal gelişim alanları erken çocukluk döneminde birincil olarak aile ortamı ve ebeveynlik yaklaşımları ile belirlenirken, kurumsal anlamda çocuklara sunulan okul öncesi eğitim, bu dönemde çocukların maruz kaldıkları olumsuz yaşantıları olumluya çevirmek için bir fırsat yaratır. Böylece çocuklar arasındaki gelişimsel ve eğitsel eşitsizlik kontrol edilebilir hale gelir. Bu gerekçe ile her bir çocuğun okul öncesi eğitimden yararlanması için gerekli tedbirlerin acil olarak alınması gerekmektedir. Örneğin okul öncesi eğitim zorunlu olmalı ve okullaşma oranı % 100 e ulaşmalıdır. Diğer taraftan çocuklara ulaşıldığı ölçüde ebeveynlere de ebeveynlik bilgi ve becerisi geliştirmeleri için danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Böylece 21. yy’ in insan doğasına, özellikle de çocukların gelişim doğasına ve gelişimsel ihtiyaçlarına aykırı gelen yaşam biçimleri ile baş edilebilecektir.

Erken çocukluk dönemine yatırım yapmanın önemi her geçen gün açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Eğer erken çocukluk dönemine yatırım yapılırsa; eğitimin ekonomik maliyeti sonraki yıllar için azalır, çocuklar, haklarına uygun büyüme ve gelişme imkânı bulur, eşitsizlik ve ayrımcılık ortadan kalkar, çocuk politikaları için ortak ve bütünleyici bir söylem oluşur, değerlerin aktarımında sağlam bir temel oluşturulur. Ortaya konan bu gerekçelerin yerel yönetimleri ittiren bir güç olarak da algılanıp, özellikle belediyelerin

erken çocukluk dönemine yerel yatırımlarını artırmaları ihtiyacı ülkemizde büyük önem arz etmektedir.

Öncelikle 0-6 yaşın tamamına çok iyi yatırım yapmak gerekiyor ancak Türkiye’de, genele baktığımız zaman 0-3 yaşın çok ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldığını ve verilen hizmetlerin son derece yetersiz olduğunu görüyoruz. Oysaki 0-3 yaşın tüm gelişim hayatımızın, en kritik dönemi olduğunu hepimiz biliyoruz. Bunun içine öncelikle biyolojik faktörler giriyor örneğin beyin gelişimine baktığımız zaman, üç yaşındaki bir çocukta nöron ve sinaps sayısı bir yetişkinin sahip olduğunun neredeyse iki katıdır. İlk 10 yıldan sonra bu sayı azalmaya başlar. Dolayısıyla doğumdan sonra çocuklara ilk üç yıl sağlıklı bir çevresel uyaran sunduğumuzda, çocukların bilişsel gelişimine yönelik ihtiyaçları karşılanacak ve bilişsel gelişimi gelecek yıllar için de desteklenmiş olacaktır. Benzer şekilde gelişimin kritik dönemi olan bu yaş döneminde çocukların tüm gelişim alanları titizlikle desteklenmelidir

Büyüme ve gelişimin bütün haklarının yerine getirilmesine yönelik ve gelecek gelişimsel dönemler için daha önce de vurguladığımız gibi, kritik bir dönem olarak kabul edilen 0-3 yaş döneminin ebeveynler ve çocukların ihtiyaçları açısından çok ihmal edildiğini görüyoruz. Elbette bunun nedeni olarak, sağlık ve eğitim politikalarını geliştiren ve yasa hazırlayıcılar ve ebeveynler tarafından 0-3 yaş döneminin gelişimsel açıdan önemini çok da anlaşılmadığını söylememiz gerekiyor. 3-6 yaş grubu çocuklar için hizmet sunan anaokulları, anasınıfları daha görsel ve somut bir hizmet sunarken, kurumsal anlamda bu hizmetler topluma kendini daha çok ifade edebiliyor. Buna karşın da, 0-3 yaş grubuna yapılan yatırımların çok da kendini ifade ettiğini söylemek zor olacaktır Bu noktada çalışan anne faktörünü de göz önünde bulundurmak gerekiyor. Çalışan anneler çocuklarını 3 yaşından sonra anaokullarına ya da gündüz bakımevlerine göndermeyi tercih ediyor. Bunda hem nitelikli ve yeterli sayıda kreş imkânlarının bulunmaması hem de kültürel bir etken olarak büyükannelerin ya da yakın akrabaların çocuğun bakımı için sorumluluk alması etkili oluyor.

Elbette, 0-3 yaş döneminde gelişimsel ihtiyaçların karşılanması açısından ebeveynlik daha çok ön plana çıkmaktadır. Doğumla başlayan bu süreçte çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının başta anne olmak üzere ebeveynler tarafından karşılanması gerekmektedir. Ancak bu nokta da günümüz ebeveynlerinin çocuk yetiştirme ile ilgili bilgi ve becerilerinin niteliği araştırılması gereken bir alan olarak da karşımıza çıkıyor.

Türkiye’nin erken çocukluk dönemi çalışmaları haritasına baktığımız zaman 0-3 yaşına kadar ebeveynlik becerilerinin ihmal edildiğini yapılan araştırmalar ve gözlemlerle ortaya konan veriler ışığında görebiliyoruz.

Sonuç olarak; Türkiye’de bir çocuk politikasının olmaması, eğitim sistemindeki karmaşa, sistemin çağın gereklerine cevap verememesi, sistemin eşitsizlik ve ayrımcılık sorunlarında yetersiz kalması ve çocuk gelişimine uygun olmaması, toplumun çağa ayak uydurma çabası ve dijital bilgi kirliliği ve medyanın sorumsuzluğu ile oluşan kültürel karmaşalar, ciddi bir ebeveynlik sorunu yani çocuk yetiştirme problemlerini ortaya çıkarmaktadır. İşte bu konularda farkındalık ve duyarlılıkla sorumluluk alan yerel yönetimlerin çalışmaları büyük bir anlam kazanmaktadır. Yerel yönetimlerin, ebeveynlik becerileri ve yeterlilikleri konusunda ihtiyaçlar ve bilimsel çalışma sonuçları doğrultusunda geliştireceği “uygulanabilir ve sürdürülebilir projeler” toplumsal gelişime ve demokrasiye büyük katkılar sunacaktır. Proje kapsamı yoksulluk, yoksunluk ve göç nedeni ile ortaya çıkan ihtiyaçları da gözleterek, ebeveyn eğitimi, özellikle 0-3 yaş için okul öncesinde kurumsal hizmetler, ev merkezli çocuk bakımı, eğitici eğitimi, bakıcı eğitimi, gibi çalışmalarla genişletilebilir.



**Türkiye’de şu anda ciddi bir ebeveynlik sorunu bulunmaktadır. Yeni nesil ebeveynlik kapsamında çocuk yetiştirmeye ilişkin bilgi ve beceri yetersizliği, çocuklarda gözlenen uyum ve davranış problemleri ile kendini ortaya koymaktadır.**



### Prof. Dr. Feyza ÇORAPÇI

Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

➤ Alanım gelişim psikolojisi ve çocuk klinik psikolojisi, özellikle anne çocuk ilişkisi, ebeveynlik, çocuk yetiştirme tutumları araştırmalarımda ilgi alanıma giriyor.

Araştırma konularım arasında erken dönemde önleyici müdahale çalışmaları da yer alıyor. Sarıyer 95 projesinin de akademik danışmanı olarak son 3 senedir Sarıyer ilçe belediyesi ile de çok yakın bir şekilde çalışıyorum.

Sarıyer 95'te ev ziyareti temelli bir program gerçekleştirdik. Sarıyer 95 doğum öncesinden başlayıp çocuğun ilk 3 yılında aileyi güçlendirmeyi amaçlayan bir program. Bu programa katılan annelere yaklaşık 3 senelik bir ev ziyareti temelli aile rehberliği programı uyguladık. Hedeflediğimiz aile kitlesi de daha düşük eğitimli, düşük gelirli aileler oldu. Belediye çalışanları tarafından ailelere her gidildiğinde annelere çocuğu ile ne gibi oyunlar oynayabileceği, nasıl konuşabileceği hakkında, ayrıca çocuğun beslenmesi, ailede sağlıklı beslenme ve anne ruh sağlığına dair çok temel psikoeğitsel eğitim sunuldu.

Hizmet öncesi eğitim alan ve bu eğitimi tamamlayan belediye çalışanları sertifikalarını elde ederek 2 haftada bir dezavantajlı ailelere gittiler. Her ziyaret yaklaşık 20 ila 25 dakika sürdü. Bu ziyaretlerde öncelikle anneye bebeğin yaşına uygun ne gibi oyunlar sunabileceğine dair kendi hazırladıkları

örnekleri sundular. Geri dönüştürülmüş materyallerden hazırlanan oyuncaklar ailelere götürüldü. Ev ziyaretçileri, bu oyuncaklarla nasıl oynanır, bebekle nasıl konuşulur, nasıl kitap okunur gibi konularda annelere rehberlik yaptılar ve bebeklerin ilk 3 yılda gelişimini destekleyecek ebeveynlik becerileri için model oluşturdular. Programın amacı anne ve babaların ebeveynlik kapasitesini güçlendirmektir. Bunun yanı sıra, ev ziyaretçileri annelerin ruh sağlığını destekleyecek, anneyle çocuğun beslenmesini destekleyecek broşürleri aileler ile paylaştı. Özellikle ilk 3 yılda çocuğun daha sağlıklı beslenmesini destekleyecek bilgilendirici broşürler annelere verildi. Bu ev ziyareti temelli eğitim modelinde 3 önemli hedefimiz vardı: anne- çocuk etkileşimi, anne ruh sağlığı ve beslenme.

Yürüttüğümüz araştırma kapsamında yapılan gelişim taramasında, programa katılan ailelerin bebeklerinin katılmayanlara kıyasla daha iyi bir gelişim gösterdiğini gördük. Yani programın bebeklerin gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. İkinci olarak, yine programa katılan annelerin katılmayan annelere göre bebekleriyle oynarken, bebeklerine daha duyarlı ve hassas bir şekilde karşılık verdiklerini, bebeklerin ilgisini, dikkatini oyunda daha iyi takip ettiklerini gördük. Oyun oynamak, sevgi, duyarlı yaklaşım 0-3 yaşta en temel ebeveynlik becerileri olarak

karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla ev ziyareti temelli bu modelin ilk bulgularının oldukça sevindirici ve olumlu yönde olduğunu buradan paylaşabilirim.

Pandemi döneminde ev ziyaretçileri programa çevrimiçi olarak devam ettiler. Çevrimiçi ev ziyaretlerinin de yapabileceğimiz bir model olduğunu görmüş olduk.

Öncelikle erken dönem diyoruz. 0-3 yaşıyoruz ama ben aslında bazen bunu eksi 9-3 diyorum çünkü hamilelik dönemi yani 9 aylık annenin yaşadığı hamilelik dönemi de çok önemli. Türkiye'de çok yüksek oranda bir anne depresyonu var. Özellikle doğum sonrası postpartum depresyon yüzde 25 oranlarında. Yani 4 anneden biri bebeğini kucağına aldığı anda aslında depresif bir duygusal durum halinde. Doğum öncesinde ailelerin, anne adaylarının desteklenmesi maalesef çok büyük bir eksiklik olarak ortaya çıkıyor. Ben doğum öncesinden başlayarak annelerin desteklenmesini çok önemsiyorum. Hamilelik döneminde annelerin önemli ihtiyaçları çok göz ardı edilebiliyor. Özellikle depresyonda olan annelerin çok sık duygu durum değişimleri olabiliyor ve bu da çocuk yetiştirme davranışlarını çok olumsuz etkileyebiliyor. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde annelerin ve çocukların en temel sağlık ihtiyaçlarının karşılandığı ancak psikososyal ihtiyaçlarının karşılanmadığı programa katılan annelerimizden duymaktayız.

Aile ve 0-3 yaş dönemi diyoruz ama babalarımızı genellikle çok fazla işin içine katmıyoruz. Aslında babalarımız da yapılan belli programlara gelmek istiyorlar. Babaların da kapsandığı hizmetlerin sunulmasını çok önemsiyorum. Aslında tüm aileyi kapsayan programlar çok önemli. Aile deyince hep anne-çocuk ikilisi aklımıza geliyor ama babaların da faydalanabileceği hizmetler çok önemli.

Üniversite, yerel yönetim ve STK işbirlikleri artırılmalı. Yerel yönetimlerle merkezi yönetimlerdeki sektörler arasında çok iyi bir koordinasyon yok. Sağlık sistemiyle eğitim sistemi ya da çocuk koruma sistemi, tüm bu sistemlerin çok daha koordineli, çok daha

birbirinden haberdar, ne yaptıklarını bilerek çalışmalarını gerekiyor.

Erken çocukluk müdahalelerini 2 düzeyde düşünmek gerekiyor. İlk düzey, yani evrensel düzeyde bütün ailelere ulaşabilecek mesajlar yer alır. Bir de daha seçilmiş düzeyde, yani daha dezavantajlı konumda olan, ebeveynlik, sağlıklı beslenme gibi bilgilere ulaşması daha güç olan ailelere ulaşabilmek söz konusudur. Dolayısıyla iki düzeydeki müdahaleleri dengeli olarak sunmak bir yerel yönetim için en güzel yöntem olacaktır.

0-3 yaşta çocuklarımız maalesef Early Head Start gibi programlara dâhil olamıyorlar. Türkiye'de 0-3 yaş çocuklarının belli bir merkezde eğitim alma oranları OECD ülkeleri arasında en düşük oran.

Ev ziyareti temelli modelde, bir ev ziyaretçisi haftada en fazla 30 aileye gidebiliyor. 30 aile bile kimi zaman çok yüksek bir sayı olabiliyor. O yüzden tabii ki ev ziyaretçisinin sayısı, yapabileceği ev ziyareti sayısı, tüm bunların maliyetlerinin çok iyi hesaplanması gerekiyor. Ev ziyareti temelli eğitim modelinin yaygınlaşması bir anlamda ev ziyaretçi sayısının artması anlamına geliyor. Bu düşünülmesi gereken bir nokta.

Sarıyer Belediyesi'nde; eğitim, kültür, sosyal hizmetler var, parklar - bahçeler var, okul öncesi eğitim hizmetleri bulunmakta. Tüm bu bileşenlerde yer alan erken çocukluk hizmetlerini koordine eden bir kişi olsa ve bu kişi tüm farklı birimlerde ya da sektörlerde yer alan hizmetlerin koordineli bir şekilde sunulmasını sağlasa... Örneğin, Sarıyer 95 gibi bir proje olduğu zaman, bu projenin kültür hizmetlerinden, parklar ve bahçelerden, eğitimden, sağlıktan nasıl hizmetler ile desteklenebileceğini planlasa ve farklı alanlarda nasıl yaygınlaşabileceğini koordine edebilse. Böyle bir kişinin varlığı ile yerel yönetimlerde ama çok koordineli hizmetler sunulabilir.

Uyaran eksikliklerine karşı (oyuncak vb.) yerel yönetimlerle birlikte atölye çalışmaları yapılabilir.



Erken çocukluk müdahale çalışmalarında için tarama yapılması. En dezavantajlı, en ihtiyacı olan ailelere ulaşmak önceliğimiz. Belli risk taramaları yapılabilir. Ev ziyareti temelli programdan en çok faydalananlar doğum sonrası depresyonu en yüksek olan annelerdi. Yani belli duygusal sıkıntıları olan annelere bir ev ziyaretçisinin gelmesi ve çocuğuna bakımda ona nasıl yardımcı olabileceğine dair destek sunması çok iyi geldi. Dolayısıyla bir tarama yapılacaksa, belli ailelere öncelik verilecekse bu risk taramasının özellikle anne ruh sağlığını içermesi çok önemli.

Özellikle 0-3 yaşta annelerinde birbirleriyle duymaya, öğrenmeye, sosyalleşmeye çok ihtiyaçları olduğu için grup temelli, merkez temelli, mahalle atölyeleri çalışmalarını çok önemsiyoruz. Hele ki bu atölyeler belli bir süre olursa, yani sadece tek günlük değil, gelen ailelerin 3-5 ay boyunca sürekli olarak geldikleri atölyeler ve her hafta geldiklerinde öğrendiklerinin üstüne yeni şeyler koydukları atölyeler. Bu gibi sürekliliği olan grup temelli, merkez temelli eğitime öncelik verilmesi çok güzel olur. Okul öncesi eğitim kurumlarının belki müsait bir odasını 0-3 yaş odasına dönüştürmek, o odalarda örneğin 4-5 anneyi bir arada alarak bir grup etkinliği, örneğin anne-bebek atölyeleri yapmak düşünülebilir. Bu yolla, daha hızlı şekilde erken çocukluk programlarını yaygınlaştırmak, daha fazla aileye ulaşmak mümkün olabilir.

İlçemizdeki yaşam merkezleri her geçen gün sayısı artıyor. Gündüz bakımevlerine alternatif olarak Sarıyer’de bulunan bu gibi merkezlerde bir oda ayrılabilir. Çünkü aileler için, özellikle küçük çocuklu aileler için en önemli hususlardan bir tanesi erişim, ulaşım yani evlerine en yakın mesafedeki yere gitmek onlar için en kolay çözüm. Dolayısıyla mahallelerde bu gibi yaşam merkezlerinin olması, 0-3 yaş çocuğu olan aileler için de kucaklayıcı olur.

Merkezlerde, ailelere yönelik anne-çocuk oyun atölyesi kapsamında eğitimler sunulması, ebeveynlere yönelik seminerler verilmesi düşünülebilir. Bu faaliyetlerin 0-3 yaş döneminin önemine dair farkındalık yaratmak için büyük katkısı olacaktır. Ebeveynlerin ihtiyaç duydukları olumlu ebeveynlik

becerilerini öğrenmelerini de sağlayacaktır. Ayrıca, kendileri gibi başka 0-3 yaş çocuğu olan ailelerle karşılaşarak onlarla bir sosyal destek bağı kurmak bağlamında da çok faydalı olacaktır. 0-3 yaş evlerinde, yaşam merkezlerinde ve gündüz bakımevlerinde 0-3 yaş odaları tahsis ederek ulaşabilmeliyiz.

Uzaktan, çevrim içi olarak model geliştirilip, uygulanabilir. Bunu da programları yaygınlaştırma aşamasında gündemde tutmaya devam etmemiz lazım. Sosyal medya ya da başka medya aracılığıyla, ki yerel yönetimlerin gayet etkili iletişim kanalları oluyor, erken çocukluğa dair mesajların verilmesi düşünülebilir. Özellikle olumlu ebeveynlik becerilerine dair mesajların verilmesi, paylaşımlar yapılmasını önemli buluyorum.

Yapılan eğitimlerde müfredatın yapılandırılmış, mümkünse kanıt temelli yani daha önceki araştırmalarda etkisinin gösterilmiş olması ve yerele uygun olması çok önemli. İkincisi de tabii ki bu programı uygulayacak kişilerin uygun bir şekilde istihdam edilmesi, seçilen kişilerin bu eğitimleri verebilecek donanıma sahip olması gerekli. Yeterli hizmet içi eğitimlerden geçiyor olmaları bu yüzden çok önemli.

“

**Türkiye’de çok yüksek oranda bir anne depresyonu var. Özellikle doğum sonrası postpartum depresyon yüzde 25 oranlarında. Yani 4 anneden biri bebeğini kucağına aldığı anda aslında depresif bir duygusal durum halinde. Doğum öncesinde ailelerin, anne adaylarının desteklenmesi maalesef çok büyük bir eksiklik olarak ortaya çıkıyor. Ben doğum öncesinden başlayarak annelerin desteklenmesini çok önemsiyorum.**







### Canan ÜNLÜ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yuvamız İstanbul Koordinatörü, Pedagog ve Eğitim Yöneticisi

► Yuvamız İstanbul olarak 0-6 yaş çocukları hedeflediğimiz bir planlama ve yürütme içindeyiz. 0-3 ile 3-6 yaşlar ayrı şekilde ele alınıyor. 3-6 yaş için 2 tür hizmet veriyoruz. İlki çocuk etkinlik merkezi olarak adlandırdığımız hizmet noktalarımızda örgün eğitim vermek, diğeri ise pandemi nedeniyle kurumlara devam etmeyen evdeki çocuklara çevrim içi eğitim hizmeti sunmak. Çevrim içi eğitime 2020 yılının nisan ayında başladık. Çok çabuk aksiyon aldığımız çalışmada 1.200 çocuğa ulaştık. Her konu için ayrı öğretmen istihdamı ve program geliştirerek hazırladığımız çalışmalarla 12 konuda hizmet sunuyoruz.

Sıfır üç yaş için Yuvamız İstanbul, anne ve babalara yönelik babalık ve annelik uygulamaları gerçekleştiriyor. AÇEV'le birlikte yürüttüğümüz çalışma yaş aralığına bakmaksızın annelere ve babalara gruplar halinde eğitim veriyor. Pandemi öncesi yüz yüze yapılan çalışma pandemi döneminde çevrim içi yapıldı. Yuvamız İstanbul'da ayrıca bebek 95 programını yürütüyoruz. Ev ziyaretlerimizi küçük aile grupları yaparak programı sürdürüyoruz.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak büyük çapta bir kuruluşuz ve daha çok kişiye ulaşma olanağımız var. Bugün 20 çocuk etkinlik merkezinde 1.000 küsür çocuk örgün eğitim alıyor. Dolayısıyla aileleri de eğitim programı üzerinden destek alıyorlar.

Sıra dışı gelişen ya da gelişimsel nedenlerle sorunlar yaşayan çocuklar, gençler ve aileler için merkezlerimizde eğitimci kadromuz var.

Dezavantajlı bölgelerdeki ailelere ulaşmakla ilgili nokta atışı çalışmalar yapmaya çalışıyoruz. Bernard van Leer Vakfı'nın hazırlamış olduğu bir İstanbul ihtiyaç haritası var. Kimin neye, ne kadar ihtiyacı olduğuna dair saptamalar sonucu girişimlerde bulunmaya dikkat ediyoruz. Ailelerin ve çocukların ihtiyaçlarının bir başkasına göre daha fazla olmasını önemseyerek ve bunu da kişilerden bağımsız bir sistemle ölçerek yapmaya çalışıyoruz. Pandemi boyunca merkezlerimizi kapatmadık. Aynı şartlarda çalışmaya devam ettik fakat kolay olmadı. Ailelerin ve öğretmenlerin doğal olarak ürkekliği vardı. İstanbul'un kalabalık ulaşım sisteminden gelip geçen insanlar ile riskleri çok büyüktü ama dezavantajlı ailelere çevrim içi ulaşmakla ilgili onların teknik donanımlarının zayıf olması ya da hiç olmaması nedeniyle ulaşamadığımızı gördük.

Özellikle dezavantajlı aile yapıları, göçle gelen çocuklar ve infaz kurumlarındaki çocukların durumlarının çok ciddi şekilde ve acilen ele alınması gerektiğine inanıyorum.

Ayrıca, yerel yönetimlerde bir kişi ya da ekibin her olaya çocuk gözünden bakarak değerlendirmesi konusunda bir bakış açısının getirilmesi gerekir.

Öğretmen eğitimi ve öğretmen kalitesi konusu çok önemlidir. Öğretmene ihtiyaç var fakat bu öğretmenleri istihdam edecek kurumlarda sorunlar olduğunu biliyoruz. Kamuya ait okul öncesi kurumlarda öğretmen sayısı, devam eden çocuk ve sınıf sayısına göre fazla olmakla birlikte, genel popülasyona yeterli olmuyor. Özel kurumlarda daha az sayıda sınıf, daha az sayıda öğretmen olmakla beraber öğrenci ve öğretmen sayılarının devlete göre daha iyi olabilen tarafları var. Bu da özel kurumların kendi içindeki kurallarına göre değişiyor. Devlette bir öğretmen, 20-25 kişilik sınıflar olduğuna dair bilgiler mevcut. Hem bu sınıfların yönetimi, hem bu sınıfı oluşturan çocukların ve onların yarattığı iklimle öğretmenlerin baş etmekle ilgili sorunları var. Biz öğretmenlerin olması gereken şekilde sınıflarını yönettiklerini, yönetim stratejilerini bilip bilmediklerini ve yapılması gereken eğitimi yapıp yapamadıklarını ölçüyoruz.

Sonuçta eğitimin ve öğretmenin kalitesi çok önemli. Evet, belki herkese ulaşamıyoruz ama ulaştığımız herkese en iyi şekilde ulaşmamız şart olduğunu düşünüyorum.

Sayısal olarak yetemiyoruz. Çok sayıda çocuk eğitim alamıyor, dışarıda kalan çok çocuk var. Fakat şu ana kadar yapılan eğitimin ve ulaşılan çocukların nasıl, ne kadar faydalandığını dair elimizde çalışma ya da belge yok denecek kadar az.

Mesleki olarak alınan ders sayıları ile çocuk gelişimi, çocuk psikolojisine ait alanlarda alınan ders sayıları arasında fark var. Öte yandan yine mesleki olarak yetişen bu çocukların mesleğe atılmadan önce yaptıkları stajlarla ilgili bir sorun olduğunu düşünüyorum. Çünkü hedefe uygun işlediğini tartan bir sistem mekanizma yok. Yeterliliği olan, iyi yetişmiş, deneyimleri kuvvetli eğitici personel bulma ile ilgili bir sıkıntı var. Bunun özünde de bu alandaki üniversitelerin verdikleri eğitimlerle, eğitimin alanda nasıl işlediğine dair bir denetleyici sistem olmamasından doğan büyük boşluklar olduğunu düşünüyorum.

Oysaki ailelerin çalışsa da çalışmasa da erken eğitim döneminde bilimsel olarak yapılandırılmış bir eğitim sistemine çocukların ne kadar erken katılırsa o kadar çok faydası olacağını, bunun da ileride hem kendisi hem gelecek için büyük katkılar doğurabileceğini bir şekilde aktarabilmemiz lazım.

Bütün bunların birbiriyle eşgüdümlü çalışacağı bir yapının oluşması çok önemli. Evdeki başka ihtiyaçları da fark edip oralardaki ihtiyaçlara cevap vermenin çok zaman kazandırdığını görüyoruz.

Bebeğiyle birlikte anne babanın birlikte katılabileceği ve sürekliliği olan grup eğitimleri çok önemli. Hem çocuğun hem ebeveynin belki 3 aylık ya da haftada 2-3 gün erken yaş programına dâhil olması önemli.

Ailelerin çocuklarını bir okul öncesi sisteme dahil etmeye çalışmasının birinci amacının buradan alacağı eğitimin kalitesi olduğuna inanan ve bunu savunan biriyim. Ama öte yandan bu ailelerin ihtiyaçlarını da gözetiyor olmamız lazım. Bunlardan biri de çalışan



anneler ve onların çocuklarına uygun bir ortam sağlayarak o konuda yardımcı olabilmek. Dolayısıyla bunun ikisini birden yapmak önemli.

Sarıyer Belediyesi'nin kırk dokuz sınıfı var ama sınıf başına ortalama düşen çocuk sayısı 7 diye tespitte bulundum. Buralarda çocuk sayılarını artırmak için yuvalarınızın olduğu yerlerde, alanlarda ya da mahallelerde daha fazla tanıtım ve iletişim çalışması yapılabilir. Çünkü ailelerin ilgileri ihtiyaç oluştuğunda önlerine geliyor. Oysaki çok önden erken çocukluk dönemiyle buradaki ihtiyaçların ne kadar önemli olduğunun üzerini çizerek 0-3 sonra da 3-6 yaşındaki eğitimin önemini ne kadar altı çizilmesi gereken bir şey olduğu anlatılmalı.

Sarıyer'in veri fasikülünden aldığım ailelerin, annelerin özellikle erken çocukluk döneminde okula gitmeye gerekliliğinin olmadığına dair yüksek oranda bir kanı var. Mecburi eğitime kadar. En fazla 6 yaşında okul öncesi olarak göndermek fikrine sahipler. Anne çocuğunun erken yaşlarda bir eğitim kurumuna gitmeye ihtiyacı olduğunu öğrenmeli. Bu yüzden evle ve mahallelerde iletişim çalışmaları artırılmalıdır. Daha fazla gruplar oluşturmak, mahalle evlerinde ya da yaşam ve semt evlerinde bu konularda seminerler düzenlemek ve olabildiğince annenin, babanın anlayacağı seviyelerde sağlamak önemli. Çünkü yine milletçe çok fazla bir şey dinlemeye, anlamaya, öğrenmeye açık insanlar değiliz. İnsanlar pratikte neye ihtiyacı varsa onun peşine düşebiliyor.

“

**Ebeveynlik ile ilgili bakış açısını değiştirmemiz gereken başlıklar var. Erken dönem eğitimin önemine dair ebeveynlerinin farkındalığını geliştirmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum.**

**Biz, çocukların alması gereken eğitim üzerine bir hedef koyarken, ailelerin buradaki sorumluluklarını başka birine bırakmak ya da kendi evde başka işleri ile daha rahat uğraşabilmek için çocuklarını göndermek gibi öncelikleri olduğunu görüyoruz.**







**Senem OĞUZ BALIKTAY**

TEDMEM

► Hepimizin bildiği gibi etkili bir erken çocukluk eğitimi; genel iyi olma hali, fiziksel ve zihinsel sağlık, eğitimsel kazanım ve ekonomik getiri de dâhil olmak üzere yetişkinlikte pozitif iyi olma haline katkı sunmaktadır. Özellikle, dezavantajlı ve risk altındaki çocuklar için oldukça önemli katkılara sahiptir.

Uluslararası ölçekte öğrenci başarısını değerlendiren çalışmalar erken çocukluk dönemindeki eğitimin öğrenci başarısıyla pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin TIMSS 2019 sonuçlarına göre hem Türkiye’de hem uluslararası ortalamada okul öncesi eğitim süresi daha fazla olan 4. sınıf öğrencilerinin matematik ve fen bilimleri puanlarının belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşılık Türkiye’de 4. sınıf öğrencilerinin %76’sının hiç okul öncesi eğitim almamış ya da bir yıl veya daha az eğitim almış öğrenciler olduğunu görüyoruz. Bu oran uluslararası ortalama olan %27’ye kıyasla oldukça yüksek bir oran.

Erken çocukluk dönemi eğitiminde, aynı zamanda, ilkökula başlamadan önce evde yapılan okuma-yazma ve sayısal işlem etkinliklerinin de öğrenci başarısıyla ilişkili olduğu görülüyor. Yine TIMSS 2019 sonuçlarına baktığımızda, erken çocukluk döneminde etkinliklerin sıklıkla yapıldığı öğrencilerin başarı ortalamalarının hem matematik hem fen bilimlerinde daha yüksek olduğunu görüyoruz. Etkinliklerin hiç yapılmadığı ya

“

**TIMSS 2019 verileri de Türkiye’de erken çocukluk eğitimine ilişkin olarak okul öncesi eğitimin eksikliği kadar ebeveynlerin buradaki rolünün de eksik kaldığına işaret ediyor. Türkiye’de hiç okul öncesi eğitim almamış veya bir yıldan az eğitim almış olan ve ebeveynleri de evdeki etkinliklerle hiç ilgili olmayan ya da çok az ilgili olan öğrencilerin oranı %58.**

da çok az yapıldığı öğrencilerin başarı ortalamaları ise hem Türkiye’de hem uluslararası ortalamada belirgin şekilde daha düşük. Buna karşılık Türkiye’de 4. sınıf düzeyinde öğrencilerin sadece yüzde 28’i bu etkinliklerin sıklıkla yapıldığı öğrenciler. Ve yüzde 16’sı ise bu etkinliklerin hiç yapılmadığı ya da çok az, neredeyse hiç yapılmadığı öğrencilerden oluşuyor. Uluslararası ortalamada ise etkinliklerin “hiçbir zaman/ neredeyse hiçbir zaman” yapılmadığı öğrenci oranı yalnızca %3. Yani uluslararası ortalamada bu oran bu kadar düşükken Türkiye’de çok yüksek olduğunu görüyoruz.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) da çocuk gelişiminde ilk yıllarda çocuklarla yapılan etkinliklerin olması, yetişkinlerin çocuklarla kaliteli vakit geçirmesi, evde çocuk kitaplarının varlığı, hayal gücünü canlandıracak oyunlar için fırsatların olması ve bakım kalitesi gibi göstergelerin önemine dikkat çekiyor. TNSA 2018 verilerine göre Türkiye’de araştırmadan önceki 3 gün içerisinde, herhangi bir yetişkin hane halkı üyesiyle, öğrenmeyi ve okula hazır olmayı teşvik eden etkinliklerde yer alan 24-59 aylık çocukların oranının %65 olduğunu görüyoruz. Çocukların bu etkinliklerde yer alma oranlarının ise özellikle ebeveynlerin eğitim durumlarıyla ilişkili olduğunu görüyoruz. Buna göre, iki ebeveyn için de lise ve sonrası eğitim düzeyine sahip olunması, etkinliklerde yer alma oranını iki katına çıkarıyor. Yani

ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocuklarla ilgilenme ve evde yapılan etkinliklere katılımı önemli bir payı, önemli bir rolü olduğunu söyleyebiliyoruz. Buna karşılık Türkiye’de 30-44 yaş arası nüfusun kadınlarda %47’sinin, erkeklerde ise %37’sinin ortaokul ve altında eğitim düzeyine sahip olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla bu oranları dikkate aldığımızda, ebeveynlerin önemli bir kısmının eğitim düzeyinin kritik yaş dönemindeki çocuklara evde destek sağlamak için yeterli olmayabileceğini söyleyebiliyoruz.

Nitekim TIMSS 2019 verileri de Türkiye’de erken çocukluk eğitimine ilişkin olarak okul öncesi eğitimin eksikliği kadar ebeveynlerin buradaki rolünün de eksik kaldığına işaret ediyor. Türkiye’de hiç okul öncesi eğitim almamış veya bir yıldan az eğitim almış olan ve ebeveynleri de evdeki etkinliklerle hiç ilgili olmayan ya da çok az ilgili olan öğrencilerin oranı %58. Bu oran uluslararası ortalamada %18. Dolayısıyla hem okul öncesi eğitim süresi hem ebeveynlerin ilgilenme sıklığının daha az olduğu öğrencilerin oranı uluslararası ortalamaya kıyasla Türkiye’de oldukça yüksek. Ayrıca Türkiye’de 4. sınıf öğrencilerinin yalnızca %4’ünün üç yıl veya üzeri okul öncesi eğitim almış ve ebeveynleri de evdeki etkinliklerle sıklıkla ilgilenmiş olan öğrenciler olduğunu görüyoruz. Yani yüzde 4 yine çok düşük bir oran olarak karşımıza çıkıyor. Bununla birlikte bu konuda önemli bir bulgu daha karşımıza çıkıyor.

TIMSS 2019 sonuçları bize erken çocukluk eğitiminde ebeveynlerin rolünün ne kadar önemli olduğunu ortaya koyuyor. Bu verilere göre okul öncesi eğitim süresi daha az olsa bile, ebeveynleri evdeki etkinliklerle sıklıkla ilgili olan öğrencilerin başarısı daha yüksek olabiliyor. Yani hem okul öncesi eğitim hem de ebeveynlerin ilgisi veya evde yetişkinlerle etkinlikler yapılması durumlarının ikisini birlikte değerlendirdiğimizde burada ebeveynlerin rolünün ne kadar önemli olduğunu görebiliyoruz. Çünkü daha az okul öncesi eğitim almış bir öğrenci, eğer ebeveyni onunla daha sık ilgilendiyse başarısı diğer öğrencilere göre daha fazla olabiliyor.

Türkiye’de okul öncesi okullaşma oranlarına baktığımızda ise Millî Eğitim Bakanlığının verdiği eğitim istatistiklerinde özellikle 3-5

yaş grubunda net okullaşma oranının yüzde 42 civarında olduğunu ve hala bu oranın çok düşük olduğunu söyleyebiliyoruz. Ayrıca erken çocukluk eğitiminde şartları elverişsiz olan ve desteklenen ailelerin oranının da %2’de kaldığını görüyoruz. Dolayısıyla bu veriler bize Türkiye’de okul öncesi eğitime erişim ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ile ilgili ciddi bir eksiklik olduğuna işaret ediyor. Okul öncesi eğitimin ebeveynlere oldukça önemli bir maliyetinin olması, özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan ailelerin çocukları için okul öncesi eğitime erişimi engelleyici bir faktör olarak karşımıza çıkıyor.

Öte yandan erken çocukluk eğitimi ve bakımı hizmetlerine erişim, kadınların işgücüne katılımı ve istihdam koşullarında da belirleyici oluyor. Bununla ilgili olarak TÜİK 2020 verilerine baktığımızda, Türkiye’de kadınların işgücüne katılma oranı %31 ve dünya ortalamasının oldukça altında. İşgücünün dışında olan kadınların işgücüne dahil olmama nedenlerine baktığımızda ise en temel nedenin ev ve bakım işleriyle uğraşmak olduğunu görüyoruz. Türkiye’de işgücüne katılmayan kadınların neredeyse yarısı (%47,2) ev ve bakım işleriyle uğraştığı için işgücüne katılmıyor. İşgücüne katılmama nedeni ev ve bakım işleriyle uğraşmak olan erkeklerin sayısının ise 0 olduğunu görüyoruz. Yine bununla ilgili olarak Türkiye Aile Yapısı Araştırması’na göre, TÜİK tarafından yapılan en yakın 2016 yılı verileri var elimizde, hanedeki küçük çocukların gündüz bakımı çok büyük ölçüde, neredeyse tamamı anne tarafından gerçekleştiriliyor. Yüzde 86’sı anne, kalan kısmı ise anneanne, babaanne ya da yakın akraba tarafından gerçekleştiriliyor. Küçük çocukların gündüz bakımında kreş ve anaokulu payına baktığımızda ise bunun %3 gibi çok küçük bir oran olduğunu görüyoruz.

Özellikle erken çocukluk döneminde annenin önemli rolü herkes tarafından bilinmektedir ancak toplumsal iş bölümünün cinsiyete dayalı eşitsiz yapısı tamamen bakım ve ev işlerinden sadece kadının sorumlu görüldüğü toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkilendirilmektedir. Bununla bağlantılı olarak erken çocukluk eğitimi ve gelişiminde ebeveyn katılımı odağa alındığında babanın katılımının büyük ölçüde eksik kaldığını söylemek mümkün.

Peki tüm bunlarla ilgili ne yapılabilir? Erken çocukluk eğitimi mümkün olan en erken dönemde başlatılmalı ve erişilebilirliği sağlanmalıdır. Türkiye’de erken çocukluk dönemi eğitiminin yaygınlaştırılması ve bir kamu hizmeti olarak ücretsiz bir biçimde sağlanması konusunda üst politika belgelerinde sıklıkla dile getirilen hedefin hayata geçirilebilmesi için atılacak adımların başta finansman planlaması olmak üzere somutlaştırılmasına ihtiyaç vardır. Örneğin 1997 yılında temel eğitim reformuyla birlikte uygulamaya konan sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitime geçişin bütçeye yansımaları, MEB yatırım bütçesi payının iki katına çıkması olmuştur. Dolayısıyla erken çocukluk eğitimiyle ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesi de bu şekilde somut bir bütçe planlamasını gerektirmektedir.

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve bir kamu hizmeti olarak sunulması kadar eğitimin niteliğinde belirli standartların belirlenmesi ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik politikalara ihtiyaç vardır. Özellikle 0-3 yaş için nitelikli eğitim ve bakım hizmetleri veren kurumların başta niteliksel olmak üzere fiziksel kapasitelerine de ilişkin güçlü denetim mekanizmalarının kurulması gerekmektedir. Erken çocukluk dönemi eğitiminin nicel ve nitel boyutlarıyla durumunu ortaya koyan, geniş kapsamlı araştırmaların yürütülmesi, kapasite ve kaynak tespit çalışmalarının gerçekleştirilmesi önemlidir.

Ebeveynlerin erken çocukluk bakımı, çocuk gelişimi ve temel pedagojik ilkelere dair bilgileri edinmesi için etkili platformların ve kanalların oluşturulması gerekmektedir. Erken çocukluk eğitiminin önemine ilişkin toplumsal farkındalığın oluşturulmasına yönelik iletişim planlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu konuda; erken çocukluk eğitiminin çocukların gelişimi, sağlığı, okul başarısı gibi boyutlarda sağladığı destekleri görünür kılan bilimsel araştırma sonuçlarının toplum ile paylaşarak, erken çocukluk dönemi eğitiminin önemine yönelik olumlu bir algının oluşturulması önemlidir.

Toplum temelli, kapsayıcı uygulama ve projelerin geliştirilmesi; mevcut iyi örneklerin görünürlüğünün ve yaygınlaştırılmasının sağlanması önemlidir. Erken çocukluk dönemi eğitimi yaygınlaştırılırken, çeşitli

sosyoekonomik grupları hedef alan birden çok politika ve stratejinin oluşturulması gerekmektedir. Erken çocukluk döneminde nitelikli eğitim ve bakım hizmetlerine erişimin fırsat eşitliği ve kapsayıcılık ilkeleri uyarınca yaygınlaştırılması için stratejiler oluşturulmalıdır.

Ebeveynlerin istihdam koşullarına uygun saat, süre ve dönemleri gözetebilecek kurum sayısının artırılması için kolaylaştırıcı düzenlemelerin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Anne odaklı yasal izin tanımlamalarından vazgeçilerek, ebeveyn bazlı mevzuat düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Kadınların çocuk gelişimi, eğitimi ve bakımı sürecindeki aktif rollerine paralel olarak babaların da çocuk eğitimi, gelişimi ve bakımı sürecine dahil olup, bilgi ve deneyimlerinin geliştirilmesine yönelik örneğin sadece ‘baba eğitimi’ ya da ‘anne baba birlikte ebeveyn eğitimi’ olanaklarının özel ve resmî kurumların iş birliği ile planlanması önemlidir.

Eğitim ve bakım hizmetleri veren kurum sayısının artırılması için destekleyici ve teşvik edici politikaların oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Paydaşların katılımıyla erken çocukluk eğitim ve bakımı için bütünsel bir süreç tasarımının yapılandırılması gerekmektedir. Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve bakımı hizmetlerinin entegre sistemler olarak yürütülmesi ve tek bir bakanlıkta toplanması, pek çok ülkede daha olumlu çıktılarının oluşmasını sağladığı ve verimliliği artırdığı için önemli görülmektedir.

“

**Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve bir kamu hizmeti olarak sunulması kadar eğitimin niteliğinde belirli standartların belirlenmesi ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik politikalara ihtiyaç vardır. Özellikle 0-3 yaş için nitelikli eğitim ve bakım hizmetleri veren kurumların başta niteliksel olmak üzere fiziksel kapasitelerine de ilişkin güçlü denetim mekanizmalarının kurulması gerekmektedir.**







# Erken Çocukluk Dönemi Çalıştayı II Sonuç Raporu



Sarıyer Kalkınma Eylem Planı güncelleme çalışmaları kapsamında eğitim odak konusu altında “**Erken Çocukluk Dönemi II**” çalışmayı **1 Haziran 2021** tarihinde 14.00’de çevrim içi platformda gerçekleştirildi.



## KATILIMCILAR

Kolaylaştırıcı: **Duygu BAYTAR**  
Sarıyer Belediyesi Gündüz Bakımevleri Genel Koordinatörü

> **Prof. Dr. Ayşe Bilge SELÇUK**  
Koç Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

> **Doç. Dr. Hande SART**  
Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bölüm Başkanı

> **Serap ERDİNÇ**  
AÇEV Erken Çocukluk Eğitimi, Kıdemli Uzman

> **Canan TAYANÇ**  
Neşeli Fikirler Okul Öncesi Eğitim Danışmanlığı, Eş Kurucu

> **Meltem EKMEN**  
Elis Danışmanlık Kurucusu, Psikolog

> **Kübra Yücel YÖNLÜ**  
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü, Ar-Ge Departmanı, Sosyolog

> **Derya NOHUT**  
İBB Kadın Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Çocuk Koruma Koordinasyon Birimi, Çocuk Gelişimcisi

# ÖZET

- 1 >** Dilbilgisi ya da kelime dağarcığı dünyaya açılan penceremiz. Anne ve babaların kendilerinin bildiği kelime sayısı az. Yoksul ailelerdeki yetişkinler daha az kelime dağarcığı ile konuşuyor. Yani formal eğitim arttıkça anne, baba ve yetişkinin bildiği, kullandığı kelimelerin zenginliği artıyor. Çok daha zengin bir içerikle farklı kelimeler kullanarak çocukla konuşuyor. Pek çok şeyin temelini dil ve iletişim becerileri oluşturuyor.
- 2 >** Çocukla nasıl konuşulması gerektiği, çocuğa nasıl kitap okunabileceği gibi konularda anne ve babalara verilebilecek eğitimler okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimini destekleyecektir.
- 3 >** Türünün içeriğinden bağımsız olarak her türlü fiziksel etkinlik, her türlü fiziksel hareket, öz yönetim becerisinin gelişimini kuvvetli şekilde destekliyor. Bisiklete binmek, basketbol oynamak, yürümek, koşmak, ağaca tırmanmak, yoga ve her türlü jimnastik vb. etkinliklerin hepsi öz yönetim becerisinin gelişimini artırıyor.
- 4 >** Türkiye'ye baktığımızda 3-4 yaş çocukların okullaşma oranı çok düşük. Erken çocukluk bakım ve eğitim hizmetlerinde 3-4 yaşa daha fazla yatırım yapmak gerekiyor.
- 5 >** Çocuğun doğuştan getirdiği merak duygusu, öğrenme isteği, çevresini keşfetme arzusu doğrultusunda; çocuğun gerçek ihtiyacına dokunabilecek ve onun doğasına uygun yöntemlerle hazırlanan eğitim programlarına ihtiyaç var.

- 6 >** Yerel yönetimlerin, bütüncül bakış açısı ile çocuk dostu politikalar üretmeli ve çocuğun üstün yararını gözetmeyi önceliklendirmesi gerekiyor.
- 7 >** Erken çocukluk, bakım ve eğitim hizmetleri dediğimizde ailenin desteklenmesi, ailenin eğitime katılımı, ebeveynlerin ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi çok önemli.
- 8 >** Evlilik öncesi, hatta yeni evli çiftlere eğitimlerin verilmesi ve çocuk sahibi olduklarında nelerle karşılaşacakları ile ilgili bilgi edinmeleri önemli olacaktır.

**>** Önceliğin gebelerin tespiti, onların bilinçlendirilmesi ve farkındalık kazandırılması olduğunu düşünüyorum.

İkinci konu olarak, gelişim geriliği ya da aksaklı olan çocukların tespiti olabilir. Ne kadar erken teşhis edebilirsek o kadar çabuk toplumsal uyumu sağlamamız söz konusu olacaktır.

Eşitlik kısmı bence en anlamlısı. Çünkü yoksulluk ve eşitsizliğin nesilden nesile geçmesinin önüne ancak böyle geçilebilir. Aslında biz erken çocukluk eğitimi ile çocuğun kaliteli yani tutarlı ve eğitilmiş biri tarafından ihtiyaçlarının karşılanmasını bekliyoruz. Psikolojik olarak doğru dil kullanılmasını, dinlemeyi öğrenmesini, saygı duyulmasını, özgüvenin gelişmesi açısından önemli iletişim becerilerini kullanmasını istiyoruz. Bunları her çocuk için istiyoruz. Ama buradaki en önemli kısım ebeveyn. Anne ve baba da desteklenmeli. Erken çocukluk eğitimi anaokulu ya da kurumsal başlık altında sınırlandırmak bana daraltmak gibi geliyor. Asıl aile hikâyesi ile desteklendiğinde çok daha efektif olabileceğini düşünüyorum.

Hikâyenin en başından, hamilelik döneminden başlayarak 0-6 diyorduk ama şimdi Birleşmiş Milletler bunu 0-8 olarak tanımlıyor. Artık 0-8 yaş aralığında ve 0'dan başlayarak eğitimin içine ebeveyni de sokabilirsek artırabileceğimizi düşünüyorum.

Türkiye için çok kullanılabilir yöntem değil ama grup terapisinin faydasının ne kadar efektif olduğunu çok iyi biliyoruz.



**Meltem EKMEK**  
Psikolog

Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda özellikle ebeveynlerinin de topluma uyum sağlamada çok ciddi güçlükler yaşadığını görüyoruz. Topluma uyum konusunda eğitim grup terapisi çok farklı bir bakış açısı yakalatabilir. Çünkü grup terapisi ile birey kendi ile yakın sorunları olan kişileri duyarak, o hikâyenin içinde bireysel anlamda, sorun sadece bende değil, buradaki herkes aynı problemi yaşıyormuş olgusunu içselleştirmelerini sağlar.



**Anne ve baba da desteklenmeli. Erken çocukluk eğitimi anaokulu ya da kurumsal başlık altında sınırlandırmak, daraltmak gibi geliyor. Asıl aile hikâyesi ile desteklendiğinde çok daha efektif olabileceğini düşünüyorum.**





### Prof. Dr. Ayşe Bilge SELÇUK

Koç Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

➤ Alanım Gelişimsel Psikoloji. Gelişimsel Psikoloji, insanın yaşamını ve bütün gelişim evrelerini doğumdan ölüme kadar inceler. Uzmanlık alanım; özellikle okul öncesi dönem, çocukluk dönemi ve ergenliği de kapsıyor. Hem araştırmalarım hem de uygulamalı çalışmalarım çocuklarda bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim nasıl desteklenebilir? Tüm bu gelişimlerin altında yatan hem biyolojik hem de çevresel faktörler nelerdir? Ebeveynler ve okul, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini nasıl destekleyebilir? Bu konularda çalışmalar yürütüyorum.

Çocuğun okula hazır olma durumu okul öncesi dönemdeki pek çok kapasitenin, potansiyelin ve becerinin gelişimiyle ilgilidir. Biz okul başarısını sadece akademik başarıyla sınırlandırmıyoruz. Fakat başarı dediğimiz şey elbette sağlık olmadan mümkün olmuyor ve sağlık dediğimizde sadece fiziksel sağlıktan ibaret değil.

Psikolojik sağlık da çok önemli bileşenlerden biridir. Öğrenmede çocuğun bir şeye dikkatini verebilmesi, odaklayabilmesi, önündeki bilgiyi işleyebilmesi, onu hafızada tutulabilmesi ve hafızadan geri getirilmesi hepsi psikolojik sağlıkları ile yakından ilişkilidir.

Okula hazır olarak çocuğun okul yaşantısına başlaması, yani okula hazır olma dediğimiz durum çocuğun hem akademik başarısını hem

de okul sonrası yaşamını etkiliyor. Tatminkâr bir hayat yaşamasını, sosyal ilişkilerini, mesleki başarısını, fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyebilecek başlangıç gibi görünüyor.

Okul başarısı, akademik başarıyla sınırlı değildir. Okul, hayatın bir provası şeklinde sosyal ve duygusal becerilerimizi geliştireceğimiz, geliştirmek için çok zengin deneyimler yaşayacağımız, başımızda anne - baba gibi bir otorite figürü olmadan yaşayacağımız, kendimizden biraz küçüklerle, biraz büyüklerle farklı deneyimler içeren, bazen çatışma, sosyal anlaşmazlık içermeye dahil olmak üzere çok çeşitli deneyimleri bir arada getiren, onun için de sosyal ve duygusal gelişimi desteklemek bakımından çok önemli bir bağlam oluşturuyor.

Anne ve babaların kendilerinin bildiği kelime sayısı az. Yoksul ailelerdeki yetişkinler daha az bir kelime dağarcığı ile konuşuyor. Yani formal eğitim arttıkça anne - babanın ve yetişkinin bildiği, kullandığı kelimelerin zenginliği artıyor. Çok daha zengin bir içerikle farklı kelimeler kullanarak çocukla konuşuyor. Tabii dilbilgisi ya da kelime dağarcığı dediğimiz şey dünyaya açılan pencereyiz. Yani dil ve biliş arasında, dil ve zihinsel beceriler arasında böyle çok yakın iç içe geçmiş bir ilişki vardır.

İki beceri çok öne çıkıyor. Birincisi dil gelişimi. Çocuğun kelime haznesi. Bildiği kelime sayısı, ne kadar zengin bir kelime dağarcığına sahip olduğu ve doğru anladığı kelimeler ile doğru kullanabildiği kelimeler. İkincisi ise öz düzenleme yani öz kontrol becerisi. Çünkü dil gelişimi, özellikle kelime dağarcığı, öz denetim becerisinin de temelini oluşturuyor. Yani aslında pek çok şeyin temelini dil ve iletişim becerileri oluşturuyor.

Öz yönetim becerisinin gelişimi ergenliğin sonuna kadar devam ediyor. Bu ön korteksin gelişmesi ile ilgili olarak yedinci ayda gelişmeye başlıyor. Ergenliğin sonuna kadar oldukça hızlı bir şekilde gelişiyor. Fiziksel egzersiz, her türlü hareket, öz yönetim becerisinin gelişimini kuvvetli şekilde destekliyor.

Meta analiz çalışması bize şunu gösteriyor. Türünün içeriğinden bağımsız olarak her türlü fiziksel etkinlik, her türlü fiziksel hareket, öz yönetim becerisinin gelişimi kuvvetli şekilde destekliyor. Bisiklete binmek, basketbol oynamak, yürümek, koşmak, ağaca tırmanmak, yoga, her türlü jimnastik vb. etkinlik öz yönetim becerisinin gelişimini destekliyor.

Etki her yaşta anlamlı. Ama en anlamlı olduğu yaş, etki büyüklüğünün en yüksek olduğu 5 ile 10 yaş arası. Yani anaokulu ve ilkököl döneminde. Çünkü o dönemde hala ön korteks gelişmeye devam ediyor. Öz denetim becerisinin gelişimi için fiziksel etkinliklerin yararı çok büyük.

Dil gelişimi bakımından sosyo ekonomik düzey, yani formal eğitim alma süresi ve gelir bakımından aileler arasında bir uçurum olduğunu görüyoruz. Yoksul ailelerin çocuklarıyla varlıklı ailelerin çocuklarının dil gelişimine, bildikleri kelime sayısına baktığımız zaman arada çok büyük bir uçurum olduğunu görüyoruz.

Anneler çocukların dil gelişimine olan etkilerini, yani kendi rollerini en az yüzde 50 azımsıyorlar. Annelerin çocuklarının dil gelişimini desteklemekteki rollerine dair bilgileri gerçekçi değil.

Kendileri çocukların dil gelişimini destekleyecek bir etkiye sahip olduklarını öğrendikleri andan itibaren çocuklarıyla daha çok konuşmaya, daha çok kitap okumaya başlıyorlar. Ebeveynlere yönelik, çocuklara kitap okumak, masal ve hikâyeye anlatmak gibi konularda verilebilecek eğitimler, hem okul öncesi dönemdeki çocuk gelişimini destekleyecek hem de okuldan itibaren bütün hayatında sağlıklı ilişkiler kurmasına destek olacaktır.

Regülasyon becerisi her şeyin temelidir. Yani hiper dikkat eksikliği, hiperaktivite problemi, dikkat dağınıklığı, süper aktivite problemi, kaygı bozuklukları, duygu durum problemleri, davranış problemleri, yeme problemleri dediğimizde hepsinin altında öz denetimle ilgili problem olduğunu görüyoruz. Bunun en önemli belirleyicilerinden başında dil gelişimi geliyor.

Erken psikopatoloji - duygusal ve davranışsal güçlükleri ne kadar erken fark edersek, onların daha ciddi bir düzeye gelmesini engellememiz o kadar mümkün olur.

Yurt dışında izlenen modellerde, okul öncesi dönemden de önce bebek ve çocuklarla, çocuk doktorları - pediatristler iletişim halinde. Çocuk doktorlarına duygusal ve davranışsal güçlüklerin ya da otizm gibi nöro gelişimsel problemlerin sinyalleri, işaretleri, semptomları konusunda eğitim vermek, bilgi vermek çok önemli.

İçinden geçtiğimiz pandemi döneminde çocuklar eğitim bakımından ciddi sıkıntılı bir süreç yaşadılar. Telif etme konusunda belediyenin önemli çalışmaları olabilir. Pandemi döneminde özellikle yoksul ve özel gereksinimi olan çocuklar daha da olumsuz etkilendi. Onlar, hep evde kapalı olanlar, fark edilmeyenler, görünmeyenler oldular. O görülmeyenlerin daha görünür hale gelmesi için de bir çaba içerisinde olmak zorundayız (Özellikle otizmliler çocukların topluma entegrasyonu önemli.)

Toparlamak gerekirse; Çocukların dil gelişimini destekleyerek, küçük yaşlardan itibaren okula başlama, okula hazır bulunma dönemindeki ciddi farkı kapatabiliriz.

Bebeklikte, hamilelikten başlayarak 0-3 yaş dönemdeki yoksul ailelerin saptanması ve onlara destek verilmesi çok önemli. Hafta sonları ya da okul dışı saatlerde çocukların spor ve fiziksel egzersiz yapabilecekleri alanların ve ücretsiz etkinliklerin artırılması çok çok kritik.

Prof. Selçuk Şirin ve Derya Şirin ile beraber yürüttüğü çalışmalar çocukların kelime dağarcığını geliştirmekle ilgili. Bunlar çevrim içi olarak herkese açık platformlar, herkesin kullanabileceği mecralar. Oradaki çalışmalarını da yerel yönetimlerin kullanması mümkün olabilir.

Ailelerde farkındalığı yükseltmek, motivasyonu artırmak ve sistematik olarak aileleri çalışmalar içine almak gerekiyor. Dil gelişiminde farkındalığı yükseltmekle başlamamız gerekiyor. Ebeveynlik davranışları, ebeveyn çocuk ilişkisi konusunda farkındalık artırıcı seminerler verilmeli.

Anne ve babalara dijital okuryazarlık eğitimi verilmeli. Pandemiden sonra başlayan süreç artık başka bir dönem olacak. Anne ve babaların teknolojiyi yönetme becerisini kazanmaları, dijital okuryazarlık becerisi geliştirmeleri çok önemli. İnternette neyin ne olduğunu bilmiyorlar.

Ebeveynlere ve öğretmenlere seminerler vermek. Çünkü öğretmenler çok sayıda çocuğa dokunabiliyor ve çok sayıda çocuğun hayatını değiştirebilir bir etkiye sahip olabiliyorlar. Eğitiminin eğitimi programları düzenlenebilir. Eğitimsizlere hizmet içi eğitimler verilmesi ve bunların kaliteli olması çok önemli.

Sarıyer ve İstanbul kapsamındaki bütün hastanelerde pediatristlere duygusal ve davranışsal güçlüklerin ya da otizm gibi nöro gelişimsel problemlerin sinyalleri, işaretleri, semptomları konusunda eğitim vermek, bilgi vermek çok önemli. Farkındalığı artırdığımız zaman o pediatristlerin -çocuk doktorlarının- gerekli yönlendirmeleri yapması sağlanabilir. Özel eğitimciler, nörologlar, psikiyatristler, psikologlar iş birliği halinde çalışacak bir ekip koordinasyonu sağlayacaktır. Özel durumu olan çocuklarla ilgili işaret dili eğitimlerinin daha çok verilmesi, yaygınlaştırılması, öğretmenlere, eğitimcilere, pediatristlere yine bu eğitimlerin verilmesi çok önemli.

Özel gereksinimli çocukların ailelerini de rahatlatmak bakımından diğer sosyal alanlarda nasıl yer açabiliriz konusunda düşünmemiz ve bu eğitimleri yaygınlaştırmamız gerekiyor. Yani farkındalığı artırıcı eğitimler, seminerler vermek, özel eğitimci meslektaşlarımızdan burada destek almamız çok önemli olacaktır.

“

**Regülasyon becerisi her şeyin temelidir. Yani dikkat eksikliği ve hiperaktivite problemi, dikkat dağınıklığı, süper aktivite problemi, kaygı bozuklukları, duygu durum problemleri, davranış problemleri, yeme problemleri dediğimizde hepsinin altında öz denetimle ilgili problem olduğunu görüyoruz. Bunun en önemli belirleyicilerinden başında dil gelişimi geliyor.**







### Doç. Dr. Hande SART

Boğaziçi Üniversitesi

➤ Boğaziçi Üniversitesinde 2017 yılında 4 ilçe Sarıyer, Maltepe, Sultanbeyli ve Beyoğlu birlikte bir proje başlattık. Erken çocukluk dönemi (0-3 yaş), gebelik döneminden 3 yaşa kadar ev temelli ziyaret modeli.

Sarıyer Belediyesi ile ilgili yapmış olduğumuz projede 0-18 ay çocuklar için ev ziyaretlerine başlandı. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi ile yapılan eğitimler sonucunda ev ziyaretçileri yetiştirdik. Süper vizyon eğitimleri verdik. 36 aya kadar çocuklara ev temelli ziyaret götürdüler. Bunu Covid-19 döneminde dahi gerçekleştirdiler.

0-3 yaşta çocuğun insan hakkı, bilme hakkı ve gelişim hakkı vardır. 0-3 yaşa has olmasının en önemli noktalardan bir tanesi aslında beyin gelişimi üniversite yıllarına kadar yani 18-19'a kadar devam ediyor olması. Ama ilk yapı taşları için bakarsanız 0-3 yaş çok önemli oluyor.

Ev ziyareti temelli yapmış olduğumuz çalışmanın bulguları da başarılı sonuçlarını gösteriyor. Depresyon oranı daha yüksek olan bir annenin ebeveynlik becerilerini kazanmasında ya da çocukların yine dil becerisiyle alakalı gösterdikleri gelişme. Boğaziçi Üniversitesinde projeyi kurgularken psikoloji bölümünden 2 Serra ve Feyza hocalar, eğitim bilimlerinden ben ve toplum temelli seminerler bağlamında proje ekibinden

Nihal Hoca ile ölçme ve değerlendirme kısmı vardı. Ölçme değerlendirme kısmını 2 türlü yaptık. Psikolojik ve ekonomik etkisinin ölçülmesi şeklinde.

Türkiye'de özel eğitim uygulamalarındaki yaşamış olduğumuz aksaklıkların birçok nedeni aslında temel eğitimde yaşadığımız aksaklıklardan kaynaklanıyor.

Çocuk gelişimi, beslenmesi, anne sütünün önemi, annenin ruh sağlığı çok önemlidir. Ruh sağlığı yoksa sağlık yoktur. Hatta bu slogan Dünya Sağlık Örgütü'nün Ruh Sağlığı Günü'nün en önemli sloganlarından bir tanesidir. Projede anne üzerinden gittik ama bakım veren kişiyi, anne ve babayı da içine almakta fayda var.

Yerel yönetimlerin 0-3 yaşa yönelik nasıl bir yatırımı var bu tespit edilmelidir.

Coğrafya kader değildir. Ama posta kodu çok önemli oluyor. Türkiye bağlamında hangi ilçede, hangi bölgede yaşıyorsanız, posta kodunuz sizin bulunmuş olduğunuz çevre ve ekolojik sistem oluyor. Hangi ilçe belediyesine bağlıysanız hizmetlere erişim çok önemli. Sadece eğitim hizmetleri değil, sosyal hizmetler çerçevesinde koruma hizmetleri olarak bütüncül ele alınması doğru olacaktır.

0-3 yaş aslında erken müdahaledir. Erken müdahale demek önleyici çalışmalardır. Sosyo - duygusal hatta fiziksel gelişim bağlamında çok önemli bir noktadır. Gebe olanların projeye dâhil olması için tarama yapılabilir.

Erken dönemlerde yapmış olduğunuz yatırım, toplumun refahı açısından, bir nebze de yoksulluğun azaltılması ve eğitimdeki dönüşümü getirmesi açısından önemli.

Programlarda vereceğiniz hizmetlere ve bilgiye erişebilirlik için her çocuğun düşünülmesi gerekiyor.

Birimlerin birbirinden haberdar olması lazım. Çok güzel projeler üretiliyor ama o projeyi diğer birim bilmiyor. Projelerde ortak bir çalışma olursa görevdaşlık üretilecektir. O yüzden interdisipliner çalışma çok önemli.

Özel gereksinimli çocukların tespiti için ilkokulu beklemek geç oluyor. Okul öncesi dönemler, gebelik döneminin takibi şeklinde yönetilmelidir. O yüzden çözümleri sunarken belirli bir yaş grubuna odaklanmamak, bütün yaşları ve çocukları içine alacak bir sistem oluşturulması gerekiyor.

Özellikle dezavantajlı bölgelerde, mahallerde taramalar yapılmalı. Bu işlem için Aile Sağlığı Merkezleri ile entegre çalışma yapılabilir.

Psikolojide kullanmış olduğumuz önleyici modelde ilk basamak oldukça önemli. Keşke bütün Sarıyer'de yeni doğum yapacak olan anneler ile babalara aynı şekilde eğitim verilebilse.

Mikro düzeyde ev ziyareti modelleri artırılabilir. Makro düzeyde bunu hedefliyoruz. Boğaziçi Üniversitesi olarak 0-3 yaş çocukların gelişiminde ebeveynlere nasıl mesajlar verelim ki gerçekten o çocuğun gelişim hakkı garanti altına alınabilmiş olsun diye çalışmalarımızı sürdürüyoruz.



**Çocuk gelişimi için beslenmesi, anne sütünün önemi, annenin ruh sağlığı çok önemlidir. Ruh sağlığı yoksa sağlık yoktur.**





### Serap ERDİNÇ

AÇEV Erken Çocukluk Eğitimleri- Kıdemli Uzman

► Anne Çocuk Eğitim Vakfı olarak 1993 yılından bu yana hayalimiz, erken yaştaki her çocuğun güvende, sağlıklı, mutlu ve öğreniyor olması. Bu amaçla 28 yıldır ihtiyaç sahibi çocukları ve anne babalarını eğitim yoluyla destekliyoruz. Ülkemizde, erken yaşlardan itibaren gelişimleri desteklenen çocukların, onların bakım ve gelişiminde sorumluluk alan babaların, çocuklarını özgüven ve umutla büyüten annelerin sayısının artması için çalışıyoruz.

Erken çocukluk dönemine ilişkin birkaç sorun alanını sizlerle paylaşmak istiyorum.

1. Ebeveynlerin ihtiyaçlarının çok çeşitlendiği bir dönemden geçiyoruz. Yaşadıkları ekonomik zorluklar, sağlıkla ilgili endişeler, çocukların uzun süre evde kalmaları, çocukların evde kaldıkları bu süre boyunca hâlihazırdaki ebeveynlik sorumluluklarına eğitime ilişkin yeni sorumlulukların eklenmesi, aile içi şiddetin artması, ev içi sorumlulukların eşit şekilde paylaşılmaması gibi durumlar içinde buldukları koşulları çok daha zorlu hale getirdi. Ebeveynlerin bu koşullar altında çocuklarının gelişimlerini destekleyebilmeleri ve çocuklarının uzun süreli strese maruz kalmalarını önleyebilmeleri için ebeveynlerin ihtiyaçlarına uygun şekilde desteklenmeleri kritik öneme sahip.

2. En büyük sorunlardan biri de çocukların

nitelikli eğitime ulaşım imkanlarının daha da sınırlanmış olması. Çocuklar bu dönemde gelişim imkânlarından, ihtiyaçları olan gelişim desteğinden daha da uzak kaldılar. Pandeminin özellikle 3-6 yaş çocuklarında okullaşma oranını çok olumsuz etkilediğini tahmin ediyoruz. Ebeveynler sağlığa yönelik endişeleri ya da ekonomik zorluklar nedeniyle çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına göndermeme eğilimi gösterebiliyorlar. Gelişimin en hızlı olduğu olduğu bu yıllarda nitelikli eğitim imkanlarından faydalanmaları için gerekli yatırımların yapılmasının yerel yönetimlerin en çok desteklemesi gereken alanlardan biri olduğunu düşünüyorum.

3. Kırılgan grupların imkanlarına uygun şekilde eğitim imkanlarının çeşitlendirilmesinde de çok yetersiz kaldı. Bildiğiniz gibi uzaktan eğitim sürecinde dijital araçlarla uygulama yapılması yoluna gidildi. Halbuki hem ulusal hem de uluslararası veriler gösteriyor ki tam da bu kırılgan grupların teknolojik okuryazarlıkları, dijital araçlara ve internete ulaşım imkanları çok düşük. Haliyle bu gruplar pandemi sürecinde uzaktan eğitim imkanlarından büyük ölçüde faydalanamadılar. Haliyle en büyük sorunlardan birinin de uzaktan eğitimin daha çok dijital araçlar, teknolojik araçlar odaklı gitmesi olduğunu düşünüyorum.

Bu süreçte karşılaşılan, yukarıda da

değindiğim sorunlara yönelik üç temel çözüm önerisi geliştirilebilir.

1. Özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı hanelerde yaşayan çocukların ebeveynlerinden aldıkları desteğin çok kısıtlı olabileceğini bildiğimizden bu çocukların gelişimini desteklemek için yapılabilecek en önemli şeylerden biri alternatif yöntemlerle ebeveynleri destekleyecek içerikleri sunabilmek diye düşünüyorum. Çocukların gelişiminde kalıcı bir etki yaratabilmek için ebeveynleri destekleyerek işe başlamak çok kritik. Bu noktada AÇEV'in pandemi sürecinde yaptığı uygulamalara ilişkin bilgi vermek istiyorum. Pandemi öncesinde uyguladığımız Anne Destek Programı, Baba Destek Programı gibi programları çevrim içi buluşmalara dönüştürdük. İçerikleri ihtiyaçlara uygun şekilde güncelledik ve ebeveynlere internet desteği sağlayarak whatsapp ya da farklı platformlarda haftalık anne/baba buluşmaları düzenledik. Bu grupların çevrim içi uygulamaları katılımını sağlamak için internet desteği verilmesi çok önemli.

2. Haftalık buluşmalarda ebeveynlerin bu dönemde çocuklarının gelişimini destekleyebilmeleri için ihtiyaçları olan konular üzerinde durduk. Örneğin çocukların gelişimsel özellikleri, onların gelişimini desteklemek için evde neler yapılabilir gibi başlıklar hakkında eğitimcilerimiz ve ebeveynler her hafta sohbet ettiler. Ebeveynlere neler yapabilecekleri konusunda farkındalıklarının ve ebeveynlik becerilerinin gelişmesi için böyle bir desteğin verilmesi önemli. Ama bununla birlikte hanelerdeki eğitsel malzemelerin çok yetersiz olması nedeniyle çocukların gelişimini destekleyecek malzemelerin evlere gönderilmesi de çok önemli ki çocuk gelişimini destekleyecek nitelikte malzemelere maruz kalarak çeşitli etkinlikler yapabilsin. Bu malzemelerin çocuğun gelişimini çok yönlü destekleyecek nitelikte olması, nasıl kullanılacağına açıklamalarının da malzemelerle birlikte gönderilmesi gerekiyor. Böylece ebeveynler bu önerileri okuyarak çocuklarını yönlendirebilirler. Yerel yönetimlerin hanelere böyle malzemeleri göndermek için yatırım yapmaları, çocukların gelişimlerini ebeveynler aracılığıyla ev ortamında da desteklemeleri çok önemli.

Eğitsel malzemelerin dışında ebeveynlerle evde çocuklarıyla birlikte oynayabilecekleri oyun örneklerini de paylaşıyoruz. Anlaşılır bir dille yazılmış çocuk etkinlikleri ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmeleri, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimin artması ve çocukların gelişimlerinin desteklenmesi için çok etkili. Özetle üç noktayı vurgulamaya çalışıyorum. Ebeveynlerin hem farkındalıklarını arttırmak hem de ebeveynlik becerilerini geliştirmelerine destek olmak için aile eğitimleri düzenlemek, evlere eğitsel materyaller ve evde oynanabilecek oyun/etkinlik önerileri göndermek; bu üç noktaya yatırım yapılması ev ortamının, çocuğun gelişiminin desteklenmesi için çok önemli. Bu üçlü destek çocukların gelişimlerinin yalnızca dijital araçlarla değil, alternatif yöntemlerle nasıl desteklenebileceği konusunda önemli bir örnek.

3. Son olarak alternatif yöntemlere yatırım yapılması çok kritik. Evlere destek paketlerinin gönderilmesi dışında, gezici öğretmenlik, gezici okullar gibi yöntemler tercih edilerek ihtiyaç sahibi çocukların da gelişimlerini desteklemek mümkün olabilir. Sarıyer Belediyesi'nin gezici okul otobüslerinin olması ve bu otobüslerin en dezavantajlı hanelerin yaşadığı bölgelerde bulunmaları, günlük ya da haftalık olarak aynı bölgedeki çocuklara yönelik atölyeler düzenlemesi oldukça kapsayıcı bir uygulama olabilir. Yine bunun dışında radyo ve televizyon programları eğitsel amaçlı kullanılabilir ve daha fazla çocuğa ulaşılabilir. Bunlar gibi alternatif yöntemler hayata geçtiğinde, yalnızca dijital araçlarla uygulanan uzaktan eğitim modeline bu kadar ağırlık verilmediğinde, biliyoruz ki kırılgan gruplardan çocukların da gelişimini daha uzun süreli destekleyebilmek, daha uzun süreli bir katkı sunabilmek mümkün olacak.

“  
Çocukların gelişiminde kalıcı bir etki yaratabilmek için ebeveynleri destekleyerek işe başlamak çok kritik.”





### Canan TAYANÇ

Neşeli Fikirler Okul Öncesi Danışmanlık



**Yetişkinler olarak bir aradayız burada ve çocukları konuşuyoruz. Dolayısıyla çocuklara da söz hakkı verilmesini, çok kıymetli olduğunu düşünüyorum.**

➤ Aile içindeki kaygı ve endişeyle beraber şiddet ile zorbalığın da arttığını söyleyebiliriz. UNICEF'in bu konuyla ilgili raporları var.

Pandemi öncesini şöyle gözlemliyorum. Ek gıdaya geçişte rahat yemek yedirmek için telefon kullanan aileler varken ve bu durumla mücadele etmeye çalışırken şimdi pandemi ile beraber bütün çocukların evde tablet ve telefon başında bir şekilde dijital hayata maruz kaldığını görüyoruz. Ekranın bu yaşta çocuklar üzerinde hiçbir olumlu etkisi olmadığını bütün araştırmalar gösteriyor. Dolayısıyla önümüzde böyle bir mücadele alanı oluştuğunu düşünüyorum.

Çocuklarımızın sosyalleşmediği aslında fiziksel olarak akranları ile temas kuramadığı uzun bir dönemden geçiyoruz ve her ne kadar şartlar değişecek umudumuz olsa da çocuklarımızı hala akranlarıyla sosyalleştiremiyoruz. Dolayısıyla orada aile içindeki kaygı ve endişeyle beraber şiddet ve zorbalığın da arttığını söyleyebiliriz.

Erken çocukluk eğitiminde kaliteyi ne kadar yakalayabiliyoruz. Bu dönemde yapılan her 1 liralık yatırım 7 lira olarak dönüyor. Dolayısıyla yerel yönetimlere bu anlamda çok iş düşüyor. Aslında fiziksel olarak bir eğitim kurumu açıldığı zaman bir de eğitim kalitesini etkileyen unsurlar var. O ortamın yüksek kaliteyi yakalayan bir şekilde kurgulanması gerekiyor. Bununla ilgili bir tespit yapılabilir ve neler iyileştirilebilir, buna bakılabilir. Mesleki gelişim anlamında bu tarz kurumlarda yer alan öğretmen arkadaşlarımızın da nitelikleri

birbirinden çok farklı. Farklı geçmişlerden geliyorlar. Çok farklı eğitim süreçlerinden geçmiş oluyorlar. Dolayısıyla burada bir standardizasyon ve o mesleki anlamda donanımı artırmaya yönelik çalışmaların yürütülmesine ihtiyaç duyulduğunu düşünüyorum.

İçerik üretmek, yani kaliteli eğitimi sağlayacak program hazırlamak üzerine çalıştığım için bu tarz programların hazırlanırken aslında çocukların yaşadıkları ortamdaki, kültürden esinlenerek hazırlanması gerektiğini düşünüyorum. Bizim ihtiyaçlarımızdan yola çıkarak oluşturulan programların, ortamların ve sistemlerin işlemediğini biliyoruz. Dolayısıyla bu anlamda da bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Ailelerinin üzerindeki yükü kaldırmaya yönelik çalışmaların yürütülmesi gerektiği çalıştayın en önemli sonucudur.

Yerel yönetimlerin de erken çocukluk alanında ailelerin eğitilmesi, öğretmenlerin bilinçlenmesi ve farkındalıklarının artması adına sosyal medya gücünün de kullanılmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Yetişkinler olarak bir aradayız burada ve çocukları konuşuyoruz. Dolayısıyla çocuklara da söz hakkı verilmesinin çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. İhtiyaç belirlemek için onlara alan açılması ve bunun belediye bünyesinde belki bir komisyon ile iletişimde olan ailelerin çocuklarına dahi ulaşılırsa oradan da pek çok veriyi çocuklardan alabileceğimizi düşünüyorum. O nedenle çocukları konuşurken çocukları işin içine katmayı da önemsiyorum.



### Kübra YÜCEL YÖNLÜ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü

► İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak gelişimsel gerilik ile alakalı konunun erken tespitini yapıyoruz. Bununla ilgili olarak personellerimiz özellikle psikologlar ve çocuk gelişimciler bu konuda eğitim aldılar.

Bu gelişimsel geriliğin erken tespiti ile alakalı testler sonrasında Engelliler Müdürlüğü gelişimsel gerilik, geriliğin erken tespiti ile alakalı çalışmalar yapmaya başlıyor. Örneğin otizm ile alakalı olarak sadece otizmle ilgili merkezler açtık. Kartal, Kadıköy, Başakşehir ve Esenyurt'ta özel eğitimle alakalı merkezlerimiz var.

Başakşehir Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezi (ÖZGEM), erken yaşta tespitle alakalı olarak çocuklar için erken müdahale ünitesi ve erken çocukluk olmak üzere 2 ayrı ünite var. Bu ünitelerde erken müdahalede 2-4 yaş arası çocuklar, erken çocuklukta 4-6 yaş arasındaki çocukların öncelikle tespiti ve sonrasında hem eğitim hem de gelişimsel durumlarıyla alakalı çalışmalar yapılıyor.

Özel eğitimcilerimiz eğitim kısmıyla, psikologlar da gelişimsel kısmıyla ilgileniyorlar ve bireysel eğitim programları hazırlanıyor. Sonrasında bununla alakalı olarak yönlendiriyor. Çocuklar ve buna paralel olarak bir aile destek ünitesi var. Ailenin desteklenmesi ve eğitimde çocuğun gelişimine etki edebilmesi için evle alakalı programlar hazırlıyoruz. Bu merkezde materyal geliştirme bölümümüz var, departmanımız var. Buradaki hocalarımız bu materyallerle ilgili çocuklarla alakalı olarak hangi materyaller hazırlanmalı bununla ilgili çalışmalar yapıyorlar. Ailelerine

eğitim veriliyor ve sonrasında normalde kurumda devam eden eğitime paralel olarak evde eğitimleri devam ediyor.

Pandeminin ilk başında aslında ne yapabiliriz diye bir proje üzerinde çalıştık. KEP projesi kesintisiz eğitim programı tablet desteği bir uygulama ve aileye eğitimlerin verilmesi ile eğitimin bu şekilde devam ettirilmesini esas alan bir projeye başvurduk.

Erken çocukluk dönemi ile alakalı olarak müdahale yani erken tespiti ve sonrasında ailenin desteklenmesi üzerine çalışıyoruz. Aslında engelli hizmetlerinde yeni olarak sosyal model temelli bir yaklaşıma geçtik. Bu modelde toplumu da işin içine katarak merkezlerimizi daha açık modelde, herkese açık haline getirmeye çalışıyoruz. Farklı engel gruplarının bir arada karşılaşabileceği alanlar oluşturmanın yanında engeli olmayan insanların da bu özel gereksinimli bireylerle ve onların çocuklarıyla karşılaşabileceği mekânlar üzerinde çalışıyoruz.

Başakşehir ÖZGEM aslında örnek yani bir merkez. Burası çok büyük bir kompleks. İçinde değerlendirme ve seans üniteleri olmak üzere 2 ayrı bölüm var. Değerlendirme ünitelerinde eğitsel değerlendirme ve gelişimsel değerlendirme yapıldıktan sonra aslında buna paralel olarak psikolojik anlamda destek sağlamak için seans hizmetleri de veriliyor. Sonra fizik tedavi, Jimnastik ya da duyu bütünleme ile alakalı ne tür ihtiyaçları varsa bununla ilgili olarak tamamen her öğrenciye özgü özel programlarla buradaki eğitim süreci devam ediyor. Gelişim geriliğini mümkün olduğu kadar erken dönemde tespit etmek en önemli nokta.

“

**Gelişim geriliğini mümkün olduğu kadar erken dönemde tespit etmek en önemli nokta.**







### Derya NOHUT

İBB Kadın Aile Hizmetleri Müdürlüğü- Çocuk Koruma Koordinasyon Birimi- Çocuk Gelişimci



**Hamilelikten önce aslına bakıldığında aile planlaması çok önemlidir. Erken çocukluğa destek olan bir alan aile planlaması.**

**Evlilik öncesi, hatta yeni evli çiftlere eğitimlerin verilmesi ve çocuk sahibi olduklarında nelerle karşılaşacakları ile ilgili bilgi edinmeleri aynı şekilde erken çocukluk döneminden başlayarak yetişecek çocuğun hayatını etkileyecek olumlu çalışmalar arasında yer alabilir.**

➤ Aile danışmanlık merkezleri, bakımevleri gibi birimlerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Biz Çocuk Koruma ve Koordinasyon Birimi olarak ihmal ve istismar vakalarıyla daha çok çalışıyoruz. İstanbul'un her yerinden bize gelen başvurular olabiliyor. İlçe belediyelerinden de başvuru alabiliyoruz. Hastanelerden, akla gelecek her türlü yerden iletişim sağlıyorlar. Bizde kişilerle, ailelerle görüşmeler yapıyoruz ve onayları üzerine hanelerine ziyaretler planlıyoruz. Hane için yapabileceğimiz neler var bunları değerlendiriyoruz. Sonraki süreci kurum içi ve kurumlararası yönlendirmelerle de destekliyoruz. Psikolojik danışmanlık, oyun terapisi, yetişkin ergen terapisi, gelişimsel değerlendirme çalışmaları yapıyoruz. Hanelere hukuksal danışmanlık noktasında da destek sağlayabiliyoruz. Bu süreçler içerisinde gelen vakaları değerlendiriyor ve onun için neler yapabileceğinin üzerinde çalışıyoruz. Belediye olarak kadın, aile, çocuk üzerine konuştuğumuzda çocuk etkinlik merkezlerimizin 150 tane olmasını planlıyoruz. Genellikle bu dönemde çocuklara ulaşmadan dolayı sıkıntı yaşandığını, eğitimle ilgili sorunların olduğunu görüyoruz. Bu süreçte, çevrim içi eğitim desteğinin önemli de artmaktadır. Örnek olarak, canlı olarak yayınlanabilen bir sanat etkinliğini, toplu olarak çocuklara yaptırmak, spor faaliyetlerinin çevrim içi platformda uzman kişiler eşliğinde çocuklara yaptırılması gibi çalışmalar olabilir. Pandemi döneminde evden çıkamadıkları ya da sokakta rahat bir şekilde vakit geçiremedikleri için bu gibi aktivitelerden mahrum kalabiliyorlar.

Ayrıca ihmal ve istismar ilgili konularda Sarıyer Belediyesi'ndeki SAGEM ve benzeri projelerinin diğer projelerle iş birliği yapması önemli olarak görüyorum. Bu konuda öncelikle profesyonellerle ihmal ve istismar konusunda çalışmalar yapılabilir. Bakımverenlerin ve çocukların bilinçlenmesi ve eğitimi şart. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ndeki hocalarımızın da bahsettiği gibi 'Çocukların Bedensel Söz Hakkı' ile ilgili bilgilerin verilmesi ve sürece dahil edilmesi olabilir. Bunun dışında oyun parklarının çoğaltılması gerekiyor. İstanbul'un büyük bir sorunu binalar, araçlar, ara sokaklar. Gördüğüm kadarıyla İstanbul'da çok az oyun parkı var. Çocukların erişimi kolay değil. Bunların sayıları Sarıyer çerçevesinde de artırılması yapılabilecek çalışmalardan olabilir. Bu noktada önemli bir konuda çocuk fotoğraflarının paylaşılma şeklidir. Herhangi bir dergi, afiş vb. görsellerinde fiziksel olarak çocuk fotoğraflarının paylaşılması yerine, çocuk resminin daha çok karikatürize edilmesinin çok daha uygun buluyorum. İhmal ve istismar ile ilgili çalışmalarda da özellikle dramatize edici ve örseleyici fotoğraflar paylaşılıyor. Bunlar yerine konuya yönelik daha sembolik öğelerin kullanılması doğru olacaktır. Sarıyer Belediyesi'nin ya da farklı kurum ve kuruluşlarında buna özen göstermesi çok değerlidir. Aynı zamanda bu alanda ilçe sınırlarınız içerisindeki kolluk kuvvetleri ile bir araya gelip, çocukların ihmal ve istismarı konusunda bir eğitim düzenlenmesi de faydalı olabilir. Böylece kolluk kuvvetindeki görevlilerin çocuklarla daha sağlıklı bir iletişim kurması desteklemek sağlanabilecek çalışmalar arasında yer alabilir. Son olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere bu çalışmaya katılan bütün paydaşlar, kurum ve kuruluşlar olarak yapılacak çalışmalarda görev alabilir diye düşünüyorum.



**Eğitimde  
Fırsat  
Eşitsizliği  
Çalıştayı**  
Sonuç Raporu



Sarıyer Kalkınma Eylem Planı güncelleme çalışmaları kapsamında eğitim odak konusu altında “Eğitimde Fırsat Eşitsizliği” çalıştayı **2 Haziran 2021** tarihinde 10.30’da çevrim içi platformda gerçekleştirildi.



## KATILIMCILAR

Kolaylaştırıcı: **Selçuk DEREÇİ**  
Sarıyer Belediyesi Eğitim Danışmanı

> **Prof.Dr.Mustafa ÖZCAN**  
MEF Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

> **Doç.Dr. Devrim AKGÜNDÜZ**  
İstanbul Aydın Üniversitesi, STEM Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Direktörü

> **Ali KOÇ**  
Eğitimpedia, Kurucu

> **Şafak COŞTU**  
Gazeteci-Yazar

> **Umay Aktaş SALMAN**  
Eğitim Reformu Girişimi, Araştırmacı

> **Dr. Nilgün DEMİRCİ CELEP**  
TEDMEM, Eğitim Uzmanı

> **Ulaş EZGİN**  
Kadıköy Anadolu Lisesi, Öğrenci

> **Emine ÇOLAK**  
Okul Aile Birliği Temsilcisi

## ÖZET

- 1 >** Eskiden Türkiye'deki okullarda devlet parasız yatılı kazanabilecek kadar eğitim veriliyordu. Şartlar daha eşitti.
- 2 >** Her çocuk henüz ölçemediğimiz zengin bir potansiyelle doğuyor. Önemli olan o potansiyelin gelişeceği ortamı hazırlamak. Çünkü şartlar tamam olursa öğrenme vuku bulur. O şartları da siz hazırlayacaksınız. Her çocuğa eşit, her çocuğun kendi potansiyelini kullanacağı ortamı hazırlamak, aynı zamanda insan olmaktan dolayı ahlaki bir sorumluluktur.
- 3 >** Türkiye'de veriye erişim yok. Hangi okulda, hangi vilayette, hangi bölgede okullar ne kadar başarılı bilmiyoruz.
- 4 >** Türkiye'de başarı açığı denen bir problem var. Okullarımızda, çocuklarımızın bir kısmı öğreniyor, bir kısmı kötü öğreniyor ve başarı farkı giderek açılıyor. Başarı açığını kapatmak için başarıyı belirleyen faktörlere bakmamız lazım.
- 5 >** Eğer iyi bir okulda öğrenciyseniz çok fazla bilgi ediniyorsunuz, beceri elde ediyorsunuz ve hayatta başarılı oluyorsunuz. Ama iyi olmayan bir okulda öğrenciyseniz daha az öğreniyorsunuz ve daha az başarılı oluyorsunuz. Toplumun, yani hayatın nimetlerinden daha az yararlanıyorsunuz. Bu da sosyal adalet dediğimiz o sorunu ortaya çıkartıyor.
- 6 >** Servet ve itibarın, gücün kaynağı örgün eğitimidir, okuldur. Okulu iyileştirmeden hiçbir şeyi iyileştiremezsiniz. Okulun da orta direği öğretmendir.

- 7 >** Ülke ekonomisinde üst düzey şirketlerin işine gelen şekilde bir politika ortaya konuyorsa, Millî Eğitim Bakanlığının ortaya koyduğu politikalar da maalesef imkânı olan çocuklar için daha fazla imkan şeklinde ortaya çıkıyor.
- 8 >** Okullar arası büyük bir eşitsizlik var. Şehirlerdeki okullarla köylerdeki okullar, ilçelerdeki okullar arasında büyük farklılıklar var. Dolayısıyla bu farkları ortadan kaldırmadan eğitim sistemimizde çok ileri gidilemez.
- 9 >** Tamamen yüz yüze eğitim dönemi sona erdi. Harmanlanmış bir şekilde eğitimi kurgulamak zorundayız. Paradigma değişiyor, pandemi de bu görüldü.
- 10 >** Pandemi döneminde öğrenmekten ziyade ekran bağımlılığı, teknolojinin getirdiği olumsuzluklar, sosyal ve psikolojik sorunlar üzerine çalışmalıyız.
- 11 >** İletişim becerileri, ister yüz yüze öğrenme ortamı olsun ister uzaktan eğitim ortamı olsun, iletişim becerileri geliştirilmek zorunda. Hem öğrencilerin hem öğretmenlerin hem de velilerin iletişim becerisi birlikte geliştirilmeli.
- 12 >** Çocukların spora, tasarıma, kodlamaya oyun tabanlı etkinliklere ihtiyacı var. Okullarda bunu yapamıyorsak yerel yönetimler bununla ilgili öğrencilere çeşitli etkinlikler düzenleyebilir.
- 13 >** Bir lise öğrencisinin öğrenme kaybını, herhangi bir konudaki akademik geriliğini çok kısa takviyeler ile düzeltebilirsiniz. Ama çocukluğunuza sirayet etmiş olan, sizi artık şekillendirmiş olan eğitimsizliğin izleri, eğitim olanaksızlığı bütün hayatınızı eşitsiz olarak geçirmenize yol açabilir.
- 14 >** Özel gereksinimli çocuklarla ilgili hem velilerin hem eğitimcilerin eğitilmesi gerekiyor. Çünkü küçümsenmeyecek derecede fazla. Her 10 çocuktan 1'i disleksi. Disleksi için farkındalık çalışmaları yapılmalı.
- 15 >** Anne babanın eğitim durumu belirleyici olmaktadır. Bir araştırmaya göre babanın

üniversite mezunu olduğu bir ailede yetişen bir çocuğun, babası ilköğretim mezunu olan bir çocuğa göre üniversiteye gitme ihtimali 8 kat daha fazla.

- 16 >** Sarıyer bölgesinde okul terki yüksek olan öğrenciler üzerine bir müdahale programı, bir çalışma yapılmalıdır.
- 17 >** Salgın sonrası Türkiye'de temel eğitimden ortaöğretime yaklaşık 160.000 öğrencinin daha okulu terk etme riski bulunduğu söyleyebiliriz.
- 18 >** Pisa'nın 2018 araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde 24,1'inin evinde internet bağlantısı yok. Kendine ait çalışması için kullanabileceği bir bilgisayar olmayan öğrenci oranı yüzde 33. Öğrencilerin yüzde 13'ü evinde ders çalışabilecek, sessiz bir alana sahip değil.
- 19 >** TÜİK tarafından 2019 yılında hazırlanan çocuk istatistiklerinin yoksulluk göstergesi, ciddi maddi yoksulluk çeken çocuk oranının yüzde 32,3 olduğunu gösteriyor.





### Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN

MEF Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

➤ Amerika'da 16.250 tane okul bölgesi, bir başka deyişle 16.250 tane millî eğitim müdürlüğü diyebileceğimiz yerel teşkilat var. Rastgele herhangi bir okul bölgesini veya bir okulu seçin ve üzerini tıklayın. Anında oradaki okulun veya bölgenin başarı durumu, başarısızlık durumu, disiplin suçları, ailelerin ekonomik durumu nedir görebilirsiniz. Çünkü erişim var.

1960'lara kadar eğitimciler, okulda bir sorun varsa ya da okul çok başarılı veya başarısızsa bunun sebebi okuldaki kaynakların iyi ya da kötü olması, yeterli ya da yetersiz olması diye düşünüyordu. Ama 1965'te Amerika'nın tamamında yapılan bir araştırma bu ezberi bozdu. Şunu öğrendik, bir numara aile. Aile ne demek? Annenin- babanın eğitimi ve geliri. Eğer annenin- babanın eğitimi ve geliri iyiyse, anne eğitime önem veriyorsa, çocuğunu seviyorsa, iyi bakıyorsa çocuk başarılı oluyor. Böyle aileler çocuğun başarısız olmasına izin vermiyor. Çocuk okulda öğrenemiyorsa kendi öğretiyor, kendi öğretmiyorsa hoca tutuyor. O da olmadı çocuğu oradan alıyor, başka okula veriyor. Yani aile çok önemli.

İkincisi okul. Peki, okul deyince kim? Öğretmen. Tabii okulda birçok unsur daha var. Yani psikoloğu var, danışmanı var, müdürü var, hemşiresi var ama bir numara öğretmen. Yani diyelim ki ailede her şey mükemmel, okul kötü bile olsa çocuk kurtarıyor. Eğer ailede her şey

yetersiz ama okul iyi ise çocuk yine kurtarıyor. MEF Üniversitesi olarak İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile üniversite-okul işbirliği protokolü imzaladık. Akademik desteğe ihtiyacı olan ama annesinin, babasının durumu müsait olmadığı için bu destekten mahrum kalan çocukları buluyor ve ders çalıştırıyoruz. Sarıyer bölgesinde Ayazağa'da yoğunlaştık. Akademik desteğe ihtiyacı olan ama bundan mahrum kalan çocukları bulup, eğitim fakültesi öğrencileri ile eşleştirerek onlara ders çalıştırdık. Somut olarak bir örnek, 2014 yılından bu yana bizim eğitim fakültesi öğrencileri, Ayazağa bölgesinde Ayazağa İlköğretim Okulu, Nilüfer Gökay İlk ve Ortaokulu başta olmak üzere okullarda öğretmenlerin ve müdürlerin ihtiyacı var dediği çocuklara her dönem 25 saat ders çalıştırdı.

Pandemi başladıktan 10 gün sonra biz bu eğitimleri çevrim içi platforma taşıdık. Ağustos ayından itibaren dijital platformu Türkiye'ye açtık. 2020-2021 öğretim yılında yedi ilde akademik desteğe ihtiyacı olan çocuklara ders çalıştırdık. 2021-2022 öğretim yılında ise 12 ilde akademik desteğe ihtiyacı olan öğrencilere ders çalıştırmaya başladık. Bu iller şunlar: İstanbul, Tunceli, Hakkari, Şırnak, Bitlis, Diyarbakır, Erzincan, Batman, Mardin, Osmaniye, Aydın ve Edirne.

Akademik desteğe ihtiyacı olan öğrenci sayısı

arttığı için bizim üniversitenin öğrencileri yeterli gelmiyor ve başka üniversitelerden de gönüllüler bize katılıyor. Mesela, Bahar 2021 döneminde 32 farklı üniversiteden 384 gönüllümüz vardı. Ankara Teknokent'te SEBIT bize sponsor oldu. Onların hazırladığı dijital eğitim programlarını da kullanacağız ders çalıştırırken.

Her çocuk henüz ölçemediğimiz zengin bir potansiyelle doğuyor. Yani aslında insanlık için her çocuk bir servettir, çok kıymetlidir, çok değerlidir. Bizim görevimiz çocuğun sahip olduğu potansiyelin gelişeceği ortamı hazırlamaktır. Çünkü şartlar tamam olursa öğrenme vuku bulur. O şartları da siz hazırlayacaksınız. Ben hazırlayacağım. Anne- baba hazırlayacak, okul hazırlayacak, belediye hazırlayacak, toplum hazırlayacak. Asıl mesele bu. Hiçbir çocuğu ihmal etme lüksümüz yok. Bu ülkede hiçbir çocuğun göz ardı edilmemesi, ihmal edilmemesi lazım. Yani her çocuğa eşit, her çocuğun kendi potansiyelini geliştirip kullanacağı ortamı hazırlamak rasyonel ve ahlaki bir sorumluluktur.

Türkiye'de veriye erişim yok. Hangi okulda, hangi vilayette, hangi bölgede okullar ne kadar başarılı bilmiyoruz. Türkiye'de başarı açığı denen bir problem var. Okullarımızda, çocuklarımızın bir kısmı öğreniyor, bir kısmı kötü öğreniyor ve bu başarı farkı giderek açılıyor. Başarı açığını kapatmak için başarıyı belirleyen faktörlere bakmamız lazım. O sonuçları doğuran sebepleri görmek ve onu düzeltmek zorundayız.

Eğer iyi bir okulda öğrenci iseniz çok fazla bilgi ediniyorsunuz, beceri elde ediyorsunuz ve hayatta başarılı oluyorsunuz. Ama iyi olmayan bir okulda öğrenci iseniz daha az öğreniyorsunuz ve daha az başarılı oluyorsunuz. Toplumun, yani hayatın nimetlerinden daha az yararlanıyorsunuz. Bu da ne yapıyor? Sosyal adalet dediğimiz sorunu ortaya çıkartıyor. Ondan sonra ne oluyor, fakirin çocuğu daha kötü eğitim alıyor ve bu kuşaklar boyu böyle devam ediyor. Buna müdahale etmemiz gerekiyor. Modern toplumda servetin, itibarın ve gücün kaynağı örgün eğitimidir, okuldur. Okulu iyileştirmeden hiçbir şeyi iyileştiremezsiniz. Eğitimde bir sosyal

adalet sorunu var. Çocuklarımız aynı şekilde öğrenmiyor ve okullar bir anlamda toplumdaki bu adaletsiz sosyal yapıyı yeniden üretiyor. Bu zinciri kırmamız lazım.

Sarıyer'de çok üniversite var. Bu üniversitelerin öğrencileriyle, eğitim fakülteleriyle dezavantajlı çocuklara destek için bizim yaptığımız gibi bir ders çalıştırma programı hayata geçirilebilir. Daha çok öğrenciye ulaşabiliriz. Sadece eğitim fakültesi öğrencisi değil, bütün üniversite öğrencileri bunu yapabilir.

Her çocuğun iyi bir öğretmeni olmalı. İyi bir okulu olmalı. Bunu gerçekleştirmek için belediyeler de taşın altına elini koymalı, destek vermeli.

Hiçbir çocuğu ihmal etme lüksümüz yok. Bu ülkede hiçbir çocuk göz ardı edilmemeli, ihmal edilmemeli, böyle bir şey olmamalı. Yani her çocuğa eşit davranmalıyız. Her çocuğun kendi potansiyelini geliştirip kullanacağı ortamı hazırlamalıyız. Bu devlet ve toplum olarak bizler için rasyonel ve ahlaki bir sorumluluktur.



**Hiçbir çocuğu ihmal etme lüksümüz yok. Bu ülkede hiçbir çocuğun göz ardı edilmesi, ihmal edilmesi, böyle bir şey olmaması lazım. Yani her çocuğa eşit, her çocuğun kendi potansiyelini kullanacağı geliştirici ortamı hazırlamak, aynı zamanda insan olmaktan dolayı ahlaki bir sorumluluktur.**



### Doç.Dr. Devrim AKGÜNDÜZ

İstanbul Aydın Üniversitesi, STEM Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

➤ Covid 19 sürecinde K12 eğitimini değerlendirmek ve önerileri Milli Eğitim Bakanlığı ile paylaşmak üzere Şubat ayında 2 adet çevrimiçi K12 eğitim forumu düzenledik. İlkinde 3 akademisyen moderatörlüğünde 12 akademisyen ve uzmanı, ikincisinde ise 12 okul yöneticisi ve öğretmeni konuk ettik. Her ikisinden topladığımız veriler üzerinde çalışıyor ve bunu rapor kitap haline getirerek Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmayı hedefliyoruz. Bu forumlarda, okul öncesinden lise sona kadar okul yöneticileri, rehberlik alanında çalışanlar, köy öğretmenleri, okul öncesi, fen, matematik, İngilizce, Türkçe sınıf öğretmeni olmak üzere birçok öğretmeni dinledik. Birçok akademisyenin görüşlerini aldık. Bu görüşlerden birçok sorunun olduğu ortaya çıktı. Bunların bir kısmı teknolojik, bir kısmı ise sosyal ve psikolojik olarak kategorilendirilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaya koyduğu politikalar maalesef imkânı olan çocuklar için daha fazla avantajı getirirken, imkânı olmayan çocuklar için dezavantaj olarak ortaya çıkıyor. Yani imkânınız varsa pandemi olsa da olmasa da çok fazla bir kayıp yaşayabileceğinizi sanmıyorum.

Okullar arası büyük bir eşitsizlik var. Şehirlerdeki, köylerdeki ve ilçelerdeki okullar arasında büyük farklılıklar var. Dolayısıyla bu farkları ortadan kaldırmadan eğitim

sistemimizde çok ileri gidebileceğimizi düşünmüyorum. Pandemiden özellikle şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin yani sosyoekonomik statüsü daha yüksek olan öğrencilerin daha az etkilendiğini, fakat sosyoekonomik açıdan daha düşük bir bölgede yaşayan ya da gelir durumu daha düşük olan dezavantajlı öğrencilerin bundan daha fazla etkilendiğini söyleyebilirim. Yine köy okullarının farklı etkilendiğini de söyleyebiliriz.

Teknolojiyle ilgili yaşadığımız sorunlar şöyle; evinde bilgisayar ve interneti olmayan, bilgisayarı olan komşudan internet kullanan, komşusundan ya da bir yerlerden bilgisayar alıp onu kullanmaya çalışan aileler, çocuklar var. Evinde birden fazla öğrenim gören çocuğu olan aileler var. Bunlara çözüm bulmak gerekiyor. Diğer taraftan teknolojinin getirdiği avantajları da görmezden gelemez. Yani şu anda öyle bir noktadayız ki eğitimi çocukların evine taşıyabiliyoruz ancak kimin için taşıyabiliyoruz; sosyoekonomik statüsü yüksek olanlar için taşıyabiliyoruz. Dezavantajlı olanlar için taşıyamıyoruz. Bu sorunu ortadan kaldırmak, sosyal devlet ilkesi gereği devlete düşüyor. Yani Milli Eğitim Bakanlığı, hükümet mutlaka her eve değil her öğrenciye bilgisayar ve yüksek hızda internet sağlamak zorunda.

Her ortamda dile getiriyorum. 21. yüzyılda tamamen yüz yüze eğitim döneminin sona erdiğini savunuyorum. Paradigma değişikliği şart. Teknolojinin getirdiği imkanlardan maksimum derecede faydalanmak zorundayız. Eğitimi bundan sonra harmanlanmış bir şekilde kurgulamak zorundayız. Paradigma değişiyor, pandemi de bunu gördük.

Okullarda bugün daha fazla öğrencilerin test çözmeye yönelik, bilgi yüklemeye yönelik dersler var. Sınav odaklı eğitim sistemi, okulları ve öğretmenleri öğrencilerine daha fazla sınav odaklı uygulamalar yapmaları için baskı yapıyor. Öğrencilerimizin sanata, spora tasarıma kodlamaya, oyuna bunlara ihtiyacı var. Bu alanlarda ciddi atılımlar yapamıyoruz.

Öğrenme kayıplarından daha çok bahsediliyor ki bana göre bu henüz ölçülmemiş olduğu

için net bir kayıptan söz edemeyiz. Şu anda çocukların öğrenme kaybından bahsedebilmemiz için her öğrencinin ne öğrendiğini ölçmemiz ve değerlendirmemiz gerekiyor. Daha fazla dikkat etmemiz gereken başka bir nokta var. Öğrencilerin pandemi döneminde sosyal ve psikolojik olarak yıpranmaları öğrenme kaybından daha fazla ve önemli. Pandemi döneminde öğrenme kayıplarından ziyade ekran bağımlılığı, teknolojinin getirdiği olumsuzluklar, sosyal ve psikolojik sorunlar üzerinde çalışmalıyız.

Öğretmen, öğrenci, veli üçgeninde yapılacak pek çok faaliyet var önümüzdeki dönemde. Özellikle yerel yönetime düşen görevlerden birisi Milli Eğitim Bakanlığı'nın sunmadığı kısımdaki sosyal adaletsizlikleri, eşitsizlikleri giderme yolunda birtakım faaliyetler olmalıdır.

Bu dönemde, velilerin eğitimi çok önemli. Öğretmenin okul ortamındaki sorumluluklarını veliler paylaştı veya üstlendi bu dönemde. Dolayısıyla velilerin de bu dönemdeki görevleri ve sorumlulukları üzerinde tartışmamız ve öğrencilere rehberlik konusunda veli eğitimlerini önceliklendirmemiz gerekiyor. Özellikle önümüzdeki bir yıl çok önemli. Bir telafi programı vs. yapılacağı MEB tarafından seslendiriliyor. Bana göre telafi programı iki haftada yapılmaz. Bunu en az bir yıla, hatta iki yıla yaymamız gerekiyor.

Eğitimde en önemli bileşenlerden birisi öğretmenler. Teknolojiden faydalanmak zorundaysanız öğretmenlerin teknolojik formasyonu olması lazım. Biz eğitim fakültesinde bunu yapabiliyoruz ama her tarafta, özellikle hizmette olan öğretmenlerin teknolojik formasyon alması, teknolojik yetkinliklerini geliştirme ile ilgili bir eğitim çalışması yürütülmesi gerekiyor. Bu kapsamda yerel yönetim olarak, Sarıyer ilçesindeki öğretmenlere yönelik böyle bir eğitim çalışmasını gerçekleştirebilirsiniz.

Bir diğer konu, iletişim becerileri. İster yüz yüze öğrenme ortamı olsun ister uzaktan eğitim ortamı olsun, iletişim becerilerini geliştirmek zorundayız. Hem öğrencilerin ve öğretmenlerin hem de velilerin iletişim becerisini birlikte geliştirmemiz gerekiyor. Öğretmenlerin iletişim becerileri ve geri bildirimle ilgili yetkinliklerini

geliştirmek gerekiyor. Teknolojinin etkin kullanıldığı iletişim kanallarını kullanmamız gerekiyor. Bu sadece Whatsapp grupları ile sınırlı olmamalı.

Pandemi döneminde en büyük sorunlardan birisi, okuma yazmayı yeni öğrenen birinci sınıf öğrencileri ile ilgiliydi. Uzaktan eğitim döneminde henüz okuma yazma yetkinliğini elde edemeyen birçok öğrenci var. Bununla ilgili sıkı bir çalışma yapılması lazım. Özel eğitime muhtaç çocuklar için yerel yönetimler birtakım çalışmalar yürütebilir ve programlar uygulayabilir.

Çocukların bilime, spora, tasarıma, kodlamaya, oyun tabanlı etkinliklere ihtiyacı var. Okullarda bunu yapamıyorsak, yerel yönetimler bununla ilgili öğrencilere çeşitli etkinlikler düzenleyebilir. Bilim, kodlama, STEM, tasarım, oyun atölyeleri açılabilir, daha çok öğrencinin okul dışı kişisel gelişim etkinliklerinden faydalanması sağlanabilir.

Yerel yönetimler belli noktalara internet erişim cihazları yerleştirerek özellikle dezavantajlı bölgedeki çocukların internete erişimini sağlayabilir. Bu şekilde, internete erişimi olmayan öğrencilerin de interneti kullanabilmesini sağlayabiliriz. Yerel yönetimlerin okul öncesinin güçlenmesinde etkin faaliyetler üstlenebileceğini düşünüyorum.

Çocukların erken yaşlarda eğitimle buluşabilmesi adına özellikle dezavantajlı bölgelerdeki ailelerin ihtiyaçlarını karşılaması, okullara destek olması önemli faydalara getirecektir.

İstanbul Aydın Üniversitesi STEM Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak, Sarıyer ilçesinde faaliyet alanlarımıza giren çalışmalarda destek olabiliriz.





### Ali KOÇ

Eğitimpedia Kurucusu

► Yaklaşık 3 yıl önce TED Üniversitesinde bir toplantıya davet edildim. Dünya Bankasından bir uzmanın yaptığı çalışma için toplandık. Yaklaşık 50 - 60 kadar akademisyen, eğitim dünyasından arkadaşımız vardı. Bir ülkede doğan çocukların kaderinin ne olduğu ya da olma ihtimali üzerine bir çalışmaydı. Üç nesli incelemeye almışlardı. 3 neslin içerisinde baba, çocuk ve torun diyebiliriz. Bu 3 kuşak ekonomik ve eğitim açısından nasıl bir gelişim göstermişler? Biri fakir olarak doğdu. Çocuğu da fakir, torunu da fakir olmaya mahkûm mu? Ya da biri eğitimsiz olarak hayatını sürdürdü, dede diyelim. Onun çocuğu eğitimsiz olarak ölmeye mahkûm mu? Sonra bize sordu. Araştırmayı açıklamadan önce ülkeleri de üçe ayırmışlar. Bir geçişliliği yüksek olan ülkeler. Yani şu demek, bir kişiye en fakir olarak doğup en zengin olarak ölme şansı veren ülkeler, geçişli yüksek olanlar eğitim için de aynısı eğitimsiz bir ailede doğup üst düzeyde eğitim alabilir diyor. Orta geçişli ülkeler ve geçişliliği en düşük olan ülkeler, yani coğrafyanın kader olduğu ülkeler diyor. Bize sordular dediler ki sizce Türkiye nerededir? Bende dâhil olmak üzere dedik ki, Türkiye iyi durumdadır. Çünkü bende köyde doğdum. Köy okulunda okudum, işte şimdi bu haldeyim. Biz dedik ki evet, Türkiye geçişliliği yüksek olan bir ülkedir. Çünkü salonda oturan hepimizin hikâyesi bunu anlatıyordu. Sonra beyefendi rapor sonuçlarını açıkladı.

Biz Kenya, Nijerya gibi ülkelerle aynı klasmanda geçişliliği en düşük olan ülkeler arasındayız. Biz o salonda bulunan şanslı azınlık kendi kişisel hikâyemiz üzerinden sanki Türkiye bu problemleri çözmüş gibi değerlendiriyorduk. Bireysel kurtulma ve yırtma hikâyeleri var ama geçişliliği yüksek olan ülkelerde çocukların, devletin sunduğu olanaklar sayesinde çok sayıda olanağa sahip olabildiğini gördük. Benim için çarpıcı bir araştırmaydı. Çok da etkilenecek çıktım.

Okul öncesi eğitimden başlayarak en düşük, en dezavantajlı grubun standardını yükseltmeden toplam standardı yükseltiyorsunuz. Belediyeler ve yerel yönetimleri buldukları habitat açısından da eşitsizlikleri dengelemede çok önemli kurumlar olarak görüyorum. Kaynaklarını en dezavantajlı gruba yoğun olarak harcamaları gerektiğini düşünüyorum. Türkiye’de dezavantaj açısından önemli bir grup çocuk, erken çocukluk çağındaki çocuklarımız ve kadınlardır.

Temel önerim üstüne çalışılması gerektiğini düşündüğüm yer erken çocukluk dönemi. O dönemdeki fırsat eşitsizliğinin kalıcı etkisi yani erken çocukluk dönemindeyken sahip olamadığı eğitim olanakları çocuklarımızın gelecekteki hayatlarının en güçlü etkileyen yerlerden bir tanesi. Bir lise öğrencisinin öğrenme kaybını herhangi bir konudaki

akademik geriliğini çok kısa takviyeler ile Ama çocukluğunuza sirayet etmiş olan, sizi artık şekillendirmiş olan eğitimsizliğin izleri, eğitim olanaksızlığı bütün hayatınızı eşitsiz olarak geçirmenize yol açabilir.

Çocukların eğitim ve iş hayatlarındaki başarılarında en önemli birey annedir. Aile çok önemli diyoruz. O ailenin içerisinde annenin kritik bir önemi var. O nedenle ebeveynlerin eğitilmesi, kaynakların okul öncesine ayrılması gibi bir noktada hem kadınların yaşadığı eşitsizlik üzerine bir çözüm üretilebilir hem de çocuklarımızın a erken çocukluktan itibaren yoksulluğa mahkûm olmasının önüne geçilebilir diye düşünüyorum.

Sarıyer’de doğan her çocuğun evine ebeveyn eğitimi ile ilgili kitapları ulaştırılabilir. Hatta artık dijital olarak elde edilebilen kitaplar da çok kolay yapılabilir. Erken çocuklukta ne kadar çok kelime duyarsa, çocuğun gelecekteki zihinsel gelişmesinin de o denli artacağı belirtilerek böyle bir şey yapılabilir diye düşünüyorum. Hem anne ve babanın hem de çocuğun eğitildiği, içinde masalların olduğu, ebeveyn eğitimlerinin olduğu bir şey hazırlanırsa belediyeler ebeveynler ile doğrudan ilişki de kurmuş olurlar.

Yerel yönetimler, çocuk parklarının sayısını artırılmalı, mevcut parkların içerisinde çocukların bir araya gelmesini sağlamalıdır. Çünkü kursları açtığınızda yine aynı gelir grubu aynı yerde toplanmaya başlıyor. Ama mahalle parkları insanların bir araya gelmeye başladığı bir yer olursa Sarıyer’in bu ekonomik anlamda kutuplaşmış sosyo ekonomik yapısı bir güce dönüşebilir. O güç birbirini destekleyen bir hale dönüşebilir ve böylelikle çocuklar o kendi sosyo ekonomik gruplarını fanusu içinde yaşamak gibi bir durumdan da kurtulmuş olurlar. O nedenle belediyemize önerim parklar, mahalleler, mahalle ilişkisi üzerinden bir eğitim hayatı dizayn etmesi. O nedenle Sarıyer ilçesindeki çocukların birbiriyle temas edebilmesi için alanlar oluşturulması ve bu alanların daha aktif kullanılması bence önemli.

Temas, pandemide en korkutucu şey oldu. Akranla temas, çevreyle temas, fiziksel temas eksikliği, insanları daha içe kapalı

hale getirmeye başladı. O yüzden buralar belki temas noktaları diye tanımlanabilir ve çocukların, ebeveynlerin birbiriyle temas etmesi için alanlar oluşturulabilirse Sarıyer birbiriyle kaynaşabilir ve o büyük ekonomik farkı gidermek belediyenin başarabileceği bir şey değil elbette ki ama sosyal, kültürel farkların zenginliğe dönüşmesi belediyenin sağlayabileceği bir şey olur diye düşünüyorum.





### Şafak ÇOŞTU

Gazeteci-Yazar

➤ Eğitim kaderi değiştirmenin en adil ve en kolay yoludur aslında. Yoksa kast sistemi ömür boyu sürer ve bize hiçbir faydası olmaz.

Çocuklar internette de bir şeyler öğrenebiliyor. Bun nedenle bizim asıl amacımız çocuğa istenilen davranışları verebiliyor muyuz? Çocuğa sorumluluk becerilerini verebiliyor muyuz? Çocuğa toplum içinde yaşama becerilerini verebiliyor muyuz? Bunları cevaplamamız gerekiyor.

Devlet okullarında özellikle çocuklardan önce velileri eğitmemiz gerekiyor. Okullarda özel gereksinimli çocuklar için bir çalışma yürütülebilir. Çünkü o çocukların da yaşamdan kopması ülkemiz açısından çok üzücü olacaktır.

Özel gereksinimli çocuklarla ilgili hem velilerin hem de eğitimcilerin eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. Daha fazla farkındalık yaratılması gerekiyor. Çünkü küçümsenmeyecek derecede fazla sayıdalar. Her 10 çocukta 1'i disleksi. Disleksi için mutlaka çalışmalar yapılmalı.



### Emine ÇOLAK

Okul Aile Birliği Temsilcisi

➤ Sarıyer bölgesi için bir araştırma yaptığımızda okul öncesi kreşlerimiz mevcut. SAGEM'ler de ilkokul ve ortaokul için çok uygun. Bu konuda destek veriyor. Lise öğrencilerine SAGEM gibi destek sağlayabilecek bir yer açılıp onlara destek sağlanması gerekiyor.





### Umay AKTAŞ SALMAN

Eğitim Reformu Girişimi - Araştırmacı



**Salgın öncesinde yüz yüze eğitime erişemeyen çocuklara internet, bilgisayar, tablet, televizyon gibi araçları ya da elverişli bir ev ortamları olmadığı için uzaktan eğitime erişemeyen yeni çocuklar eklendi. Uzaktan eğitime erişse bile verim alamayan öğrenciler de oldu. Dijital uçurum sadece tablet, bilgisayar gibi bir aracı olmama hali değil, bu araçları verimli kullanamama hali de aynı zamanda.**

➤ “Eğitimdeki eşitsizlikler salgında derinleşti. Öğretmenlerin yer alacağı çalışmalarla eksikleri, eşitsizlikleri tespit etmek önemli. Yani sadece genel verilerden yola çıkarak değil bölgedeki öğretmenlerin, okulların ve öğrencilerin profiline göre müdahale alanları belirlemek gerekli.”

Türkiye’de okullar arasında büyük öğrenme ve imkân farklılıkları var. Farklı bölgelerin, illerin yanı sıra aynı ilçe içinde dahi okullar arasında imkân farklılıkları var. Sosyoekonomik olarak daha elverişli şartlara sahip bir mahalle ile daha yoksul mahalledeki okulların şartları çok farklı. Okulların sınıf mevcudu, öğretmen kadrosu, fiziksel koşulları buna göre değişiyor. Yani velinin sosyo ekonomik durumunun okulun imkânlarını da belirlediğini görüyoruz. Anne - babanın eğitim durumu da çocuğun başarısında belirleyici. Bir araştırmaya göre babanın üniversite mezunu olduğu bir ailede yetişen bir çocuğun, babası ilkököl mezunu olan bir çocuğa göre üniversiteye gitme ihtimali 8 kat daha fazla. Arada çok büyük fark var. Çocuğun eğitimi üzerinde ebeveynin eğitim durumu, evde bulunan kitap sayısı gibi pek çok koşul belirleyici. Bu eşitsizlik zaten salgın öncesinde de vardı. Salgınla birlikte daha görünür oldu evet, ama daha da derinleşti. Uzaktan eğitimle birlikte okullardaki bu farklılıkların yerine evler arasındaki imkân farklılıkları ön plana çıktı.

Her evin nüfusu, imkânları, ebeveynlerin eğitim ve çalışma durumu, sosyoekonomik altyapısındaki farklılıklara göre salgının çocuklar üzerinde yarattığı psikolojik,

ekonomik ve akademik etkiler de farklılaşıyor. Eğitim uzaktan olunca eşitsizliğe maruz kalan öğrenciyle ilgilenebilecek öğretmen bunu çok daha zor yapabilir bir hale geldi. Müdahale alanı da çok sınırlandı.

Salgın öncesinde yüz yüze eğitime erişemeyen çocuklara internet, bilgisayar, tablet, televizyon gibi araçları ya da elverişli bir ev ortamları olmadığı için uzaktan eğitime erişemeyen yeni çocuklar eklendi. Uzaktan eğitime erişse bile verim alamayan öğrenciler de oldu. Dijital uçurum sadece tablet, bilgisayar gibi bir aracı olmama hali değil, bu araçları verimli kullanamama hali de aynı zamanda.

Ayrıca uzaktan eğitim, pek çok özel gereksinim grubu için zor olan bir durumdu. Örneğin otizmli bir öğrencinin uzaktan eğitim alması, bilgisayar başında uzun süre vakit geçirmesi pek mümkün değildi. Dolayısıyla orada da çok büyük kayıplar var. Yüz yüze eğitimde kapsayıcı eğitim zaten bir sorun iken, uzaktan eğitimde, ekrandan kapsayıcı olmak daha da zorlaştı. Öte yandan bu süreçte çocukların yaşadığı öğrenme kaybı, evet çok önemli ama sosyal- duygusal kayıplarda gerçekten çok önemli.

Sarıyer’de salgının eğitime etkisiyle ilgili yapılabilecek çalışmalar var. Örneğin okul terki yüksek olan öğrenciler üzerine bir müdahale programı çalışması yapılabilir. Okul öncesi eğitimi pek çok çalışmamızda ve kurumlarla desteklendiğini zaten biliyorum. Bunları daha fazla yaygınlaştırmak önemli olacaktır. Öğretmenlerin yer alacağı çalışmalarla eksikleri, eşitsizlikleri tespit etmek önemli. Yani sadece genel verilerden yola çıkarak değil bölgedeki öğretmenlerin, okulların ve öğrencilerin profiline göre müdahale alanları belirlemek gerekli. Bazı okullarda akademik kayıplar daha yüksek olabilir. Orada öğretmenler nasıl sorunlar yaşadılar? Öğrencilerin profiline göre ihtiyaçları ihtiyaçları neler? Ona göre bir program geliştirmek gerekebilir. Okul profili, öğrenci profiline göre çözüm üretmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Öte yandan çevrimiçi ders tasarımı konusunda öğretmenin desteklenmesi gerekiyor.

Uzaktan eğitim bugüne kadar çoğunlukla bilgi aktarımı şeklinde gitti. Ama bu sürekliliği olan bir durum olmadığı için çevrimiçi ders tasarımı nasıl yapılır, eğer Sarıyer bölgesinde cihaz olarak telefon ağırlıklı kullanılıyorsa ona göre ders tasarımı olabilmeli. Öğretmenler bu konuda desteklenmeli. Bu konuda eğitim bilimleri fakülteleri ile bilgisayar ve öğretim teknolojileri bölümleriyle ortak çalışmalar yapılabilir.





**Dr. Nilgün DEMİRCİ CELEP**  
TEDMEM

► Salgın öncesi döneme ait eğitime erişim verileri temel eğitim ve ortaöğretime erişimde sorunların olduğunu göstermektedir. Salgınla birlikte var olan sorunlar katlanmış ve eşitsizlikler artmıştır. Örneğin okullaşma oranlarına baktığımızda, okullaşma oranları okul öncesinde 3-5 yaşta yaklaşık %41, 4-5 yaşta yaklaşık %52, 5 yaş grubunda yaklaşık %71'dir. İlkokulda okullaşma oranı nispeten daha yüksek olup %93'tür. Ortaokulda %95, ortaöğretimde ise yeniden bir miktar azalma eğiliminde olup %85'tir. Salgın öncesi dönemin verilerine yönelik yapılan hesaplamalar zorunlu eğitim çağındaki yüzbinlerce çocuğun okul dışında kaldığını göstermektedir. Nitekim 2019-2020 eğitim öğretim yılına yönelik yapılan hesaplamalara göre 6-17 yaş aralığında yaklaşık 710 bin çocuk okul dışında kalmıştır. Dünya Bankası da çarpıcı veriler ortaya koymaktadır. Buna göre;

- Dünya genelinde, COVID-19 nedeniyle yaklaşık 6,8 milyon öğrenci okulu terk edecektir.
- Bu terklerin %60'ını 12 ile 17 yaş arasındaki öğrenciler oluşturacaktır.
- Okul dışında kalan nüfus %2 oranında artacaktır.

Birleşmiş Milletler'e ait veriler ise okulu terk etme riski bulunan öğrenci oranlarının okul öncesi dönemde %2,8; ilköğretimde %0,27 ortaöğretimde ise %1,48 olduğunu göstermektedir. Bu oranlardan yola çıkılarak, Türkiye'de temel eğitim ve ortaöğretimde yaklaşık 160 bin öğrencinin okulu terk etme

riski bulunduğu söylenebilir. PISA 2018 araştırmasının sonuçları: Türkiye'deki öğrencilerin öğrenmeyi destekleyen ev ortamına ilişkin yetersizlikler olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de;

- Evinde internet bağlantısı bulunmayan öğrenci oranı %24,1,
- Okul çalışmaları için kullanabileceği bir bilgisayar olmayan öğrenci oranı ise %33,3'tür.
- Öğrencilerin %13'ünün evlerinde ders çalışmak için sessiz bir alan yoktur.

TIMSS 2019 araştırması da Türkiye'de öğrenmeyi destekleyen ev ortamına ilişkin bazı sınırlılıkları ortaya koymaktadır. Türkiye'deki öğrenciler açısından evdeki kaynaklar (%8) uluslararası ortalamaya (%26) kıyasla büyük ölçüde sınırlı kalmaktadır. EBA'yı aktif kullanan öğrenci sayısı salgının başından bu yana artsa da 1,5 milyon öğrencinin çeşitli nedenlerle EBA'yı kullanmadığı bilinmektedir.

Diğer yandan bir öğrencinin öğrenmeye etkin katılabilmesi için sosyal ve duygusal anlamda iyi olması gerekmektedir. Salgından bağımsız olarak uluslararası ortalamaya kıyasla Türkiye'deki öğrencilerin yaşam memnuniyeti daha düşüktür. Buna göre Türkiye'de araştırmaya katılan öğrencilerin %44'ü yaşamından memnun olduğunu belirtirken OECD ülkelerinde bu oran %67'dir. Buna salgının yarattığı koşullar da eklendiğinde öğrencilerin iyi olma halini sağlamaya yönelik eylemlerin acil müdahale

alanlarından biri olması gerektiği açıktır.

TIMSS 2019 araştırması sonuçları matematik ve fen bilimlerinde bölgeler arası başarı farkları keskin bir biçimde devam ettiğini göstermektedir. Hem matematik hem de fen bilimlerinde her iki sınıf düzeyinde de en başarılı öğrencilerin olduğu bölge Doğu Marmara iken en düşük ortalamaya sahip olanlar Güneydoğu Anadolu bölgesindeki öğrencilerdir. Doğu Marmara bölgesinde eğitim gören 4. sınıf öğrencileri, Güneydoğu Anadolu'daki öğrencilere kıyasla matematikte 83 puan, fen bilimlerinde ise 87 puan daha yüksek bir başarı göstermiştir. Bir öğrencinin TIMSS'ten elde ettiği 25-30 puan aralığındaki başarı, bir yıllık öğrenme sürecine karşılık gelmektedir. Doğu Marmara ile Güneydoğu Anadolu'daki öğrenciler arasında oluşan 80 puanın üzerindeki bu başarı farkı, bölgeler arasında neredeyse 3 yıla karşılık gelen bir öğrenme açığı olduğunu göstermektedir.

Salgınla birlikte artan eşitsizlikleri daha net anlayabilmek için TÜİK tarafından hazırlanan çocuk istatistiklerindeki yoksulluk oranlarına bakmak faydalı olabilir. Buna göre, Türkiye'de ciddi maddi yoksulluk çeken çocuk oranı %32,3'tür. Ciddi maddi yoksulluk TÜİK ve Eurostatın ortak tanımına göre 9 farklı göstergeli içermektedir. Bu göstergelerden en az dördünün karşılanmadığı durumda ciddi maddi yoksulluk söz konusudur. Bunlar evde çamaşır makinesi bulunması, renkli televizyon bulunması, haftada 3-4 kere et yiyebilme ya da evin ısınma ihtiyacını karşılama gibi göstergelerdir. Türkiye'de hanelerde bu göstergelerden en az dördüne sahip olmayan çocuk oranı %32,3'tür.

Diğer taraftan Çocuk İşgücü Anketi (2019) sonuçlarına göre Türkiye'de bir ekonomik faaliyette çalışan 5-17 yaş grubundaki çocukların %36'sının çalışma sebebi hane halkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmaktır. Ayrıca UNICEF dünya genelinde salgın nedeniyle yoksul hanelerde yaşayan çocukların sayısının %15 artarak 672 milyona ulaşabileceğine dikkat çekmektedir.

Salgınla birlikte uzaktan eğitime geçiş özellikle sosyoekonomik olarak dezavantajlı kesimi

etkiledi. Okul terki riski arttı. Dolayısıyla dünya genelinde okul terkinin artması bekleniyor. Bu noktada özellikle dezavantajlı öğrenciler için farklı müdahaleler geliştirilmesi gerektiği açık. Okul öncesi eğitimden başlayarak her kademedeki çeşitli müdahalelerle okul terki riskini azaltmak ve eşitsizlikleri en aza indirmek mümkün. Yerel yönetimler muhtarlar aracılığıyla; hanelerdeki dezavantajların tespiti, okul terki riski bulunan çocuklar, mülteci çocuklar, yeterli eğitim ve teknolojik aracı olmayan çocukların tespiti konusunda işbirliği sağlayabilir.

TÜİK verilerine göre 30 - 44 yaş arası kadınların %47 si ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip. Yaşam boyu öğrenme kapsamında belediyelerin açtığı kurslar aracılığıyla kadınlara temel becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi sağlanabilir. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması konusunda adım atılabilir, destek sağlanabilir. Salgının yan etkilerinden biri de ekran başında geçen sürelerin artması ve çocukların hareketsiz kalması. Artan hareketsizlik nedeniyle çocukluk çağı obezitesinin artması, uzun vadede kalp damar hastalıklarının artması gibi riskler söz konusu. Bunun için spor tesisleri aracılığıyla çocukları spora yönlendirerek ya da ve katılımı yaygınlaştırarak fiziksel hareketin artırılması sağlanabilir. Ayrıca sosyoekonomik dezavantajlara sahip ailelere, internet, teknolojik araçlar gibi donanımların sağlanması konusunda belediyeler aktif rol oynayabilir.



**TÜİK tarafından hazırlanan çocuk istatistikleri yoksulluk oranlarına göre Türkiye'de ciddi maddi yoksulluk çeken çocuk oranı %32,3'tür. Ciddi maddi yoksulluk TÜİK ve Eurostatın ortak tanımına göre 9 farklı göstergeli içermektedir. Bu göstergelerden en az dördünün karşılanmadığı durumda ciddi maddi yoksulluk söz konusudur. Bunlar evde çamaşır makinesi bulunması, renkli televizyon bulunması, haftada 3-4 kere et yiyebilme ya da evin ısınma ihtiyacını karşılama gibi göstergelerdir.**





### Ulaş EZGİN

Öğrenci

➤ Sarıyer, önceki konuşmacıların söylediği gibi sosyoekonomik olarak homojen bölgedir. Bu yüzden genellikle ekonomik durumu yüksek olan aileler çocuklarını özellere yönlendirirken, ekonomik durumu düşük olan aileler çocuklarını devlet okullarına yönlendiriyor. İlçemizde devlet okullarında iyi devlet okulları da var, kötü devlet okulları da var. Onların arasındaki farklar bile özel ve devlet arasındaki farklar gibi çok yüksek. Sarıyer'deki başarı açığının çok yüksek olduğunu düşünüyorum. Başarabilenler yani durumu olanlar çok iyi yerlere gelebilirken diğerleri çok aşağıda kalabiliyorlar.

EBA'ya giriş oranları düşüktü. Çünkü EBA şu anki durumuyla girilemeyecek bir sistem. Bizi çok uğraştırdılar. Yani cidden çok kötü durumda. Altyapısal anlamda anında çökebiliyor. Ödevleri teslim edemiyoruz. Hiçbir şekilde çalışmıyor o yüzden. EBA'nın düzeltilmesi için bir çalışma yapılmalı. Belki Sarıyer Belediyesi yapamaz ama bunu en azından üst mecralara bildirebilir.

Öncelikle Sarıyer Akademnin şu anda liseler için çok sayısal ağırlıklı eğitim vermesi bence bir eksiklik fırsat eşitliği anlamında. Çünkü sözel öğrencilerimiz sözel arkadaşlarımız, sayısal öğrencilere göre en azından çok geride kaldıklarını hissediyorlar.

Sarıyer Akademi talebi karşılayamadığı için büyüyebilir, ikinci şubesi açılabilir, buna bağlı olarak öğretmen sayısı artırabilir.

Öğrencilerin sosyallik konusunda çok büyük sorun yaşamaları söz konusu. Çünkü eğitim, sınıf, ders görmektedir. Aynı zamanda eğitim için düzgün bir mental sağlığa sahip olmaktır ve çevrim içi eğitim sürecinde sosyalleşmemek öğrencilere çok büyük zarar veriyor.

Gündüz bakımevlerinin sayılarının artırılması gerekiyor. Genel olarak İstanbul'da dar gelirli insanlar fazla olduğu için aileler çocuklarını kreşlere yollayamıyorlar. Bu da okul öncesi eğitime zarar veriyor.

Yüz yüze eğitim veya kurslar ile toplanılabilen etkinlikler öğrencilerin sosyalleşmesi açısından önemli. Belediye bu tarz etkinlik, kurs vs. açabilir.



**İlçemizde devlet okullarında iyi devlet okulları var ve kötü devlet okulları var ve onların arasındaki farklar bile özel ve devlet arasındaki farklar gibi çok yüksek farklar.**







**Eğitimde  
Yerel  
Yönetim  
Politikalarının  
Oluşturulması  
Çalıştayı**  
Sonuç Raporu



Sarıyer Kalkınma Eylem Planı güncelleme çalışmaları kapsamında Eğitim odak konusu altında “Eğitimde Yerel Yönetim Politikaları Oluşturulması” çalışmayı 3 Haziran 2021 tarihinde 10.30’da çevrim içi platformda gerçekleştirildi.



## KATILIMCILAR

Kolaylaştırıcı: **Selçuk DEREÇİ**  
Sarıyer Belediyesi Eğitim Danışmanı

> **Şükrü GENÇ**  
Sarıyer Belediye Başkanı

> **Kayhan KARLI**  
YÖM Yenilikçi Öğrenme Okulları, Kurucu

> **Özgenur KORLU**  
Eğitim Reformu Girişimi, Araştırmacı

> **Nalan YALÇIN**  
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği(ÇYDD), Genel Koordinatör

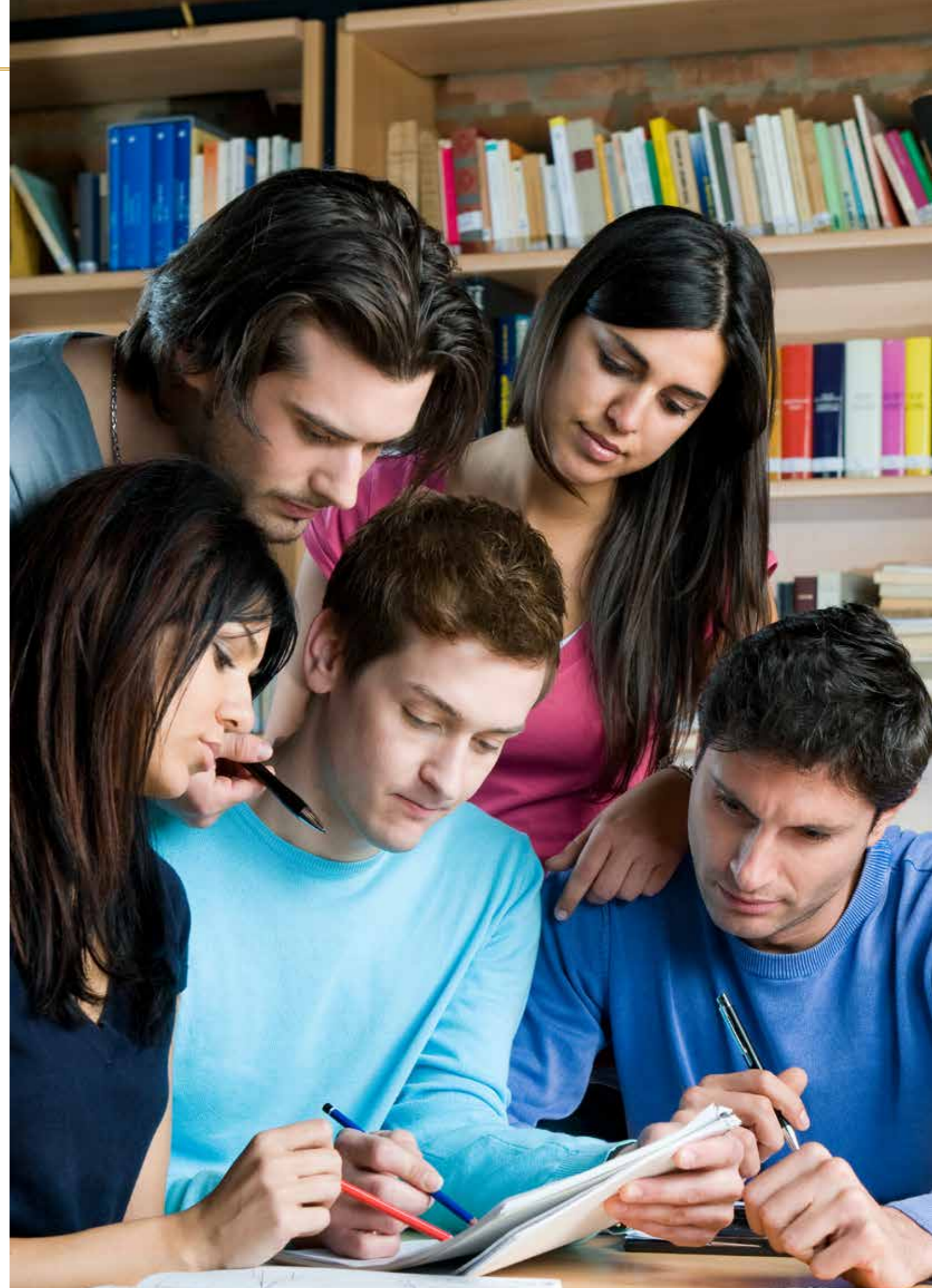
> **Bilal BAŞPINAR**  
Okul Aile Birliği Temsilcisi

> **Ada KAVAK**  
Galatasaray Lisesi, Öğrenci

## ÖZET

- 1 >** Eğitimcilerle birlikte lisede okuyan 14-18 yaş arasındaki gençlere yeni bir hayat ve kimlik oluşturabilmek için hangi destekleri verebiliriz sorusunun cevabını bulmak lazım.
- 2 >** Yerel yönetimlerin başarısı ve yerel kalkınma için liseli gençlere yatırım yapmak fark yaratacaktır.
- 3 >** Girişimcilik, teknoloji girişimciliği gibi kendi işini ve süreçleri yeniden tasarlayabilecek mahalle garajları, mahalle girişimcilik hubları, mahallelerde oluşturulmuş olan girişimcilere fırsat veren ekosistem, özellikle dünyada girişimciliğin lise çağına kadar indiği bir dönemde bizim de öne getirmemiz gerekiyor.
- 4 >** OECD verileri ile karşılaştığımızda Türkiye’de eğitim kararları yalnızca yüzde %8 yerelde alınabiliyor.
- 5 >** Diğer karar alıcılarla karşılaştırıldığında yönetsel açıdan belediyelerin avantajlarından bir tanesi paydaşlarla çok yakın çalışıyor olması.
- 6 >** Okul aile birliğinin belediyelerin bir paydaşı olması yine yönetim açısından çok önemli. Çünkü okul sistemi içerisinde hakikaten mevzuatsal açıdan da belediyenin okula gidebileceği başka bir mekanizma yok.
- 7 >** Bütün siyasi bağlılıklarının ötesinde herkesi çekebilecek bir iyi örneğin oluşturulması önemli.

- 8 >** Üniversiteli gençlerin çocuklarla buluşacağı bir proje hazırlanabilir. Böylece üniversiteli gençlik sahaya iner, çünkü onun tadını almak, onu yapmak, onu hissetmek gençler açısından, motive edici olacaktır.
- 9 >** Öncelikle 2 tane önemli müdahale alanı var. Biri erken çocukluk dönemi, biri ön ergenlik dönemidir.
- 10 >** Özellikle kız çocuklarında öz yeterlilik konusu, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından da çok önem kazanıyor. Dolayısıyla bu tür destek programlarına da ihtiyaç var.
- 11 >** Gençlik çalışmaları ayrı bir alan olarak gündeme girdi. Türkiye sivil toplumunda bu konuda yeni oluşumlar da başladı. Hatta gençlik çalışanı ne demektir konuları da tartışılıyor. Dolayısıyla belediyelerde böyle bir ekibin olması ve buna odaklanması doğru olacaktır.
- 12 >** Öğrencilerin en büyük hedefi üniversite sınavında başarılı olmak. Bunun dışında geleceğe yönelik herhangi hedefleri çok net değil. Bilinçlendirilmeleri değerli.







### Şükrü GENÇ

Sarıyer Belediye Başkanı

➤ Eğitim ile ilgili bir çalıştay kapsamı içinde yer almak, eğitimcilerle birlikte olmak benim için büyük gurur.

Yerel yönetimler denilince giderek kısıtlanan alanların arttığı, özellikle de yetkililerin daraltıldığı bir dönemde üretmeye, çalışmaya çalışıyoruz. Hem kaynaklar hem de yetki alanları azaldı. Bu durumun böyle olmaması gerektiğini biliyoruz. Çünkü dünya öyle değil. Dünya bir çok önemli kriterler eşliğinde sürdürülebilirlik kavramını tarif etmiş ve bu tarifi 17 kriterinde de eğitim var.

Eğitimsiz bir toplum olamayacağını, olmaması gerektiğinin altını çizmek gerekiyor. Pandemi döneminde bu durumu çok net gördük. Eğitimsiz toplumların sadece kendileri için değil, dünyanın tamamına da zarar verdiğini hiç unutmamak lazım.

Eğitim, sadece okullarda değil yaşamın her alanında düşünülmeli. Kurum olarak 2.500'e yakın çalışma arkadaşımız var. Onların da eğitimi ve eğitimde sürekliliği söz konusu olmalı. Çünkü dünya çok hızlı değişiyor. Bu değişime ayak uydurabilmek için de mutlak bir şekilde eğitimin de güncellenmesi gerekiyor.

Bizim konumuzu ilgilendiren kavramların başında o sürdürülebilirliğin temel kriterlerinden biri olan katılımçılık var. Yerel yönetimlerde katılımçılık, alanda nerede, ne yapıyorsanız mutlak bir şekilde o yaptığınız işin

“

**Eğitim, sadece okullarda değil yaşamın her alanında düşünülmeli. Kurum olarak 2.500'e yakın çalışma arkadaşımız var. Onların da eğitimi ve eğitimde sürekliliği söz konusu olmalı.**

ilgilendirdiği insanlar tarafından tartışılarak ortak değerleri bularak sonuca gitmektir en doğru olanı. Kalkınma eylem planı hazırlarken paydaşlara çok büyük önem verdik. Ben belediye başkanı olarak hadi arkadaşlar şunu yapalım demenin yerine paydaşlarla birlikte ne yapabileceğimizi tespit etmek ve onu alanda uygulamak amacımız.

Şantiyelerde çok uzun yıllar buldum. Öncelikle tasarlamak gerekiyor. Peşinden planlamak lazım. Herhangi bir işin başarıya gitmesi için mutlaka ama mutlaka planlamak lazım. Sonrasında projelendirmek gerekir. Ve son olarak da toplumumuzun çok alışkın olmadığı en önemli bölüm raporlamak lazım. Üçüncü bir kişi tarafından hazırlanan veya sizin hazırladığınız rapor bir başkası tarafından da okunup anlaşılabilir olması lazım ki ona göre ne yapılacağına karar verilebilsin. Kurumumuz içinde bu işleri sağlamaya çalışıyoruz.

Eğitim kurumlarında bütün gücümüzle var olmaya çalışıyoruz. Neden bunu yapıyoruz? Özellikle içinde bulunduğumuz bu dönemde sadece okulları düşünsek dahi inanılmaz derecede çağ dışı kalmış durumdayız. Pandemiye yaşadık. Olanaksızlar dolayısıyla eğitimi uzaktan takip edememe oranları çok yüksek. Böyle bir durumda belediye başkanı olarak ben ve çalışma arkadaşlarımız bizim sorumluluğumuz yok diyerek asla kenara çekilemeyiz. Eğitime nasıl katkı sunabilirizi her

fırsatta tartışıyoruz. Yerel yönetim sadece yol yapmak, asfalt dökmek, çöp toplamanın olmadığı ve özellikle de içinde bulunduğumuz dünyada özellikle de yerel anlayışın çok farklı boyutlarda olması gerektiğinin bilincindeyiz.

Yaşamın her alanında, her noktasında olmalıyız. Yaşamın her alanında her noktasında olmak ve verimliliği sağlayabilmek için de olmazsa olmaz eğitimidir. En azından biz olanaklarımız varsa bu olanakları paylaşmak durumundayız. Olanaksızlığı yok etmeye çalışmak lazım.

Klasik bir deyim var: “Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak.” Eğitimde fırsat eşitliği sağlamaya çalışıyoruz ama bu fırsatları ne kadar oluşturabiliyoruz? Onun üzerinde durmak lazım. Çocukların eksik kalan sosyal alanlarındaki eksikliğini kapatmak mı, bir sınav dünyası olduğu için sınavlara hazırlamak şeklinde mi yapabilirsiniz hepsini değerlendirmek şart.

Dolayısıyla 7.000 öğrenciye burs vermeye devam ediyoruz. Onların ailelerine destek olmaya çalışıyoruz. Okullara özellikle lojistik destek vermeye çalışıyoruz. Okuldaki herhangi bir eksiği çok basit görmemek gerekir. Örneğin bir cam kırığının tamir acele bir şekilde tamir edilmesi, öğretmenin veya okul müdürünün onunla uğraşmaması gerektiğini düşünmek lazım.

Okullardaki en büyük paydaşlarımız okul aile birlikleri. Okul aile birliklerinin oluşmasında ve sorumluluk alanlarıyla ilgili destek olmak için yoğun toplantılar yapıyoruz. Bu beraberinde velilere, eğitim kadrosuna ve okullardaki yönetici kadroya ulaşmayı ve iş birliği kurmayı getiriyor.

Yapılması gereken klasik kurslar hazırlanması veya 3 - 5 tane öğrenciye ders verilmesinin çok ötesine geçmek lazım. Sokaktaki çocuğun elinden tutmak lazım. Günümüz dünyasında uyuşturucu 8-10 yaşa kadar düşmüş durumda. Bizim bu konuyu da gündemimizin ilk maddeleri haline getirmemiz gerekiyor.

Bir de iyi tarafına bakalım. Geri dönüşüm olayını çocuklarla başlattık ve çok başarılı gittiğini düşünüyoruz. Atıkların kullanılabilir

hale getirilmesi konusu da bir eğitim alanı. Dünyanın giderek kaybettiği değerleri en aza indirmek, kaybedilenleri geri kazanmak veya yerine yeni bir şeyler koyabilmek çabalarını önemsemek durumundayız.

Çocuklara çok inandığım için klasik bir sözüm var: Ben sarıyer'i çocuklarla yönetiyorum. Gerçekten çocuklarla yönetiyorum çünkü her türlü doğal tavrı onlardan alıyorsunuz. Eleştirileri de dahil.

Birlikte yapılabilecek çok işimiz var. Doğayı ve toplumu düşünerek hareket eder, yaşanan her sorunu çözmek odaklı olursak eminim başarıya ulaşırız.

“

**Eğitim kurumlarında bütün gücümüzle var olmaya çalışıyoruz. Neden bunu yapıyoruz? Özellikle içinde bulunduğumuz bu dönemde sadece okulları düşünsek dahi inanılmaz derecede çağ dışı kalmış durumdayız. Pandemiye yaşadık. Olanaksızlar dolayısıyla eğitimi uzaktan takip edememe oranları çok yüksek. Böyle bir durumda belediye başkanı olarak ben ve çalışma arkadaşlarımız bizim sorumluluğumuz yok diyerek asla kenara çekilemeyiz. Eğitime nasıl katkı sunabilirizi her fırsatta tartışıyoruz.**



### Kayhan KARLI

YÖM Yenilikçi Öğrenme Okulları, Kurucu



**Artık bireysel girişimciliğin kitlesel tüketim ile birleştiği yeni bir dünyaya doğru gidiyoruz. Dolayısıyla bireysel girişimcilik ve yaratıcılık öyle bir noktaya gidiyor. Gençlerimizle yenilikçi, yaratıcı başka işlere doğru bakan yeni işler yapmamız gerekiyor.**

➤ Hem yerel yönetimler açısından hem de yerel kalkınmayı sağlamak açısından özellikle gençlerin eğitimine yeni bir perspektif kazandırmak gerekiyor. Çünkü önümüzdeki dönemde üniversitelerin meslek edindirme, yani sanayi toplumunun bize getirdiği yaklaşık 300 yıldır yapılanmış olan, modern eğitim diye tarif ettiğimiz eğitim sisteminin sonu geldi.

Artık hiçbir üniversite mezunu iş garantisinin olmadığı bir dünyada, üniversitelerin sağladığı diplomalarla bütün bir ömrünü geçirerek emekli olma rüyası bütün çocuklar ve gençler için bitti. Ancak anne - babalar bunun farkında değiller. Anne - babalar hala bu yarış içerisinde, çocuklara bir sınav kazandırıp üniversiteye yerleştirdiği zaman sanki onun işi olacakmış gibi hayal eder durumdadalar.

Eğitimcilerle birlikte lisede okuyan 09-10-11 sınıf yani 14-18 yaş arasındaki gençlere yeni bir hayat ve kimlik oluşturabilmek için hangi destekler verebiliriz sorusunun cevabını bulmak lazım.

Gençlerimizin çok önemli eksiklerinden bir tanesi gönüllülükle ilgili problemleri var. Gençleri sadece para odaklı olarak örgütlediğimiz ve hayatı erken yaşta iyi para kazanan bir meslek diye tarif ettiğimiz için gençlerimiz yeterince gönüllülük yapmıyorlar.

Yedi yaş öncesi erken çocukluk dönemi çok kritik. Fakat Türkiye'de yakın dönemdeki ekonomik kalkınma açısından özellikle yerel yönetimlerin başarısı ve yerel kalkınma

için 4 yıllık lise hayatında gençlere yatırım yapan yerel yönetimlerin fark yaratacağını düşünüyorum.

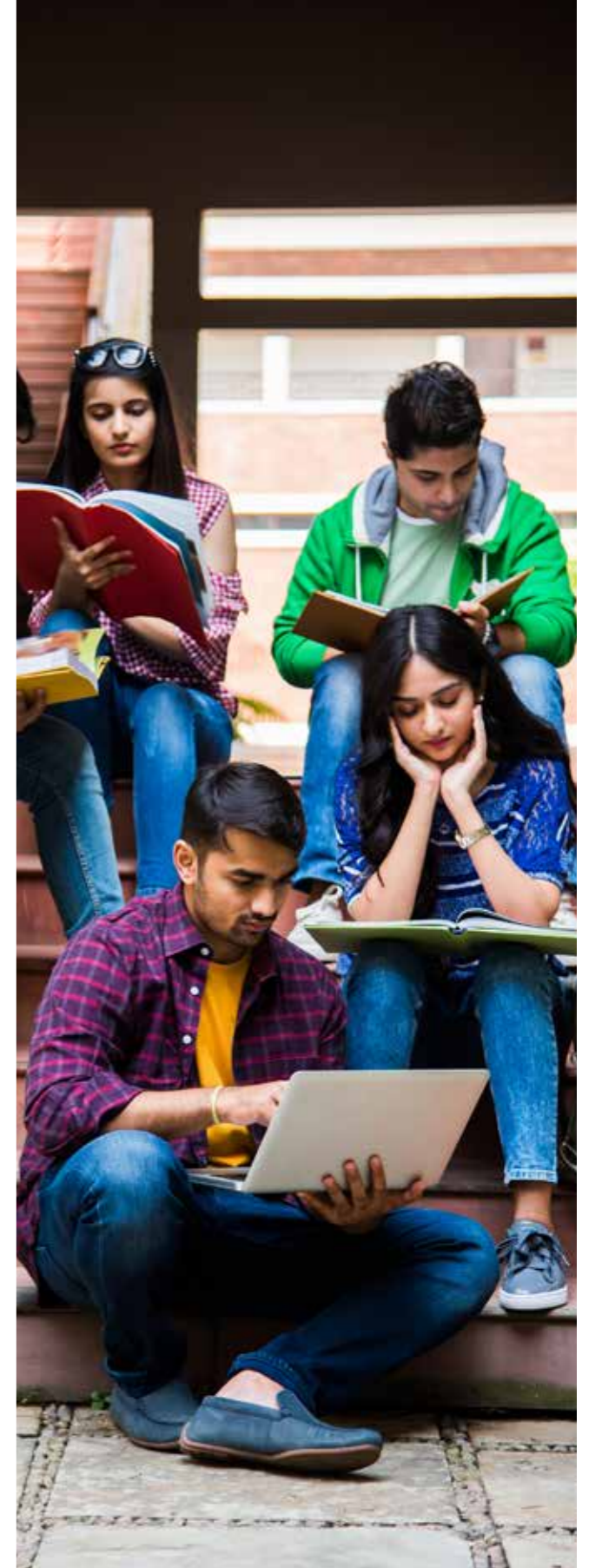
Türkiye'nin eğitim sisteminde en büyük sorun, liseler, facia durumda. Liselerimiz sosyal kumbara haline geldi. Yani hiçbir yerde istihdam edilemeyen çocukları biz orada sosyal kumbara olarak biriktiriyoruz.

Ebeveynleri, çocuğunun iş meselesinin, gelecek kaygısının artık üniversite yoluyla çözülemeyeceğini farkında olup, bunun aksine kısa yollarla geçiş yollarıyla bu kadar uzun süreler harcamadan nasıl meslek edinilir konusunda düşünmeleri lazım.

Artık bireysel girişimciliğin kitlesel tüketim ile birleştiği yeni bir dünyaya doğru gidiyoruz. Dolayısıyla bireysel girişimcilik ve yaratıcılık öyle bir noktaya gidiyor. Gençlerimizle yenilikçi, yaratıcı başka işlere doğru bakan yeni işler yapmamız gerekiyor.

Özellikle girişimcilik gibi, teknoloji girişimciliği gibi kendi işini ve süreçleri yeniden tasarlayabilecek garaj benzeri mahalle garajları, mahalle girişimcilik hubları, mahallelerde oluşturulmuş olan girişimcilere fırsat veren ekosistem, özellikle dünyada girişimciliğin lise çağına kadar indiği bir dönemde, bizim de bu dönemde artık bunu daha öne getirmemiz gerekiyor.

Burada oluşturulacak olan mahalle girişimi, hublar, garajlarda olan gençlere gönüllüler yoluyla mikrokredi fırsatları yaratmalıyız. Örneğin bir şirket nasıl kurulur, şirket nasıl işletilir, finansal bilgi, şirket iş planı, yatırımlar, kooperatifçilik anlamında sosyal girişim eğitimleri verilmeli.







### Özgenur KORLU

Eğitim Reformu Girişimi



**Belediyelerle işbirliği söz konusu olduğunda okul aile birlikleri ve okul yönetimleri arasında sorunlar yaşanabiliyor. Çok ciddi bir kutuplaşma ile karşı karşıyayız. Burada ortak amacın çocuğun iyi hali olduğunu, ortak faydanın eğitim olması gerektiğini düşünerek hareket etmek zorundayız.**

➤ OECD verileri ile karşılaştırdığımızda Türkiye’de eğitim kararları yalnızca % 8 yerelde alınabiliyor.

Türkiye’de eğitim sisteminin merkezi olması nedeniyle yerel yönetimlere yeteri kadar yer açılmadığını görüyoruz. Baktığımızda bununla ilgili mevzuatta oldukça sınırlı. Diğer yandan, belediyeler verdikleri hizmetler nedeniyle özellikle kırılgan gruplara diğer karar alıcılardan çok daha yakınlar ve onların ihtiyaçlarını daha iyi tespit edip daha hızlı yanıt verebiliyorlar.

Eğitimde sosyoekonomik eşitsizliklerin çok ciddi bir sorun olduğunu düşündüğümüzde, belediyelerin bu özellikleriyle eğitime sunabilecekleri katkı çok önemli. Sadece sosyoekonomik eşitsizlikler konusunda değil, kapsayıcılık da dikkate alınarak özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar, Roman çocukla gibi ayrımcılığa uğrayan grupların ihtiyaçlarına yönelik çalışmalara bir şekilde belediyelerin hizmetlerini içerisine verilmesi, ihtiyaçlarının karşılanmasını ve belediyelerin eğitimdeki rolünün güçlenmesini sağlayabilir. Diğer karar alıcılarla karşılaştığımızda belediyelerin avantajlarından bir diğeri de paydaşlarla çok yakın çalışıyor olmaları.

Eğitim, sosyal kalkınma ve ekonomik gelişme için çok önemli. Ama bunun yanı sıra da eğitimi her konuştuğumuzda çocuğun iyi olma halini de merkeze almamız gerekiyor.

Okul aile birliği ve belediyeler arasındaki ilişki okul aile birliğinin belediyelerin bir paydaşı olması nedeniyle yönetim açısından çok

önemli. Baktığımızda belediyenin okullara doğrudan destek olabileceği başka bir yol, mekanizma da yok. Mevzuattaki boşluk belediyeler için gri bir alan yaratıyor. Her ne kadar bu eğitimdeki rollerinin belirsizliği anlamına gelse de her zaman kötü demek değil. Genellikle okulların bahçe düzenlemeleri, camların kırılması gibi küçük tadilatlarda belediyelerden destek alındığını görüyoruz. Sarıyer belediyesi ve okullar arasındaki ilişkinin gelişmesi için okul aile birliklerinin belediyeni verebileceği destekten haberdar olması önemli olacak.

Özellikle sosyoekonomik olarak dezavantajlı okullardaki okul aile birliklerinin diğerleri kadar aktif olmadığını görüyoruz. Aynı şekilde baktığımızda bu okulların okul aile birliği gelirleri düşük olduğu için okulların karşılanamayan ihtiyaçları daha fazla. Belediyenin eğitimin niteliği için yaratacağı en önemli katkılardan biri dezavantajlı okullara destek olunması için araç ve mekanizmaların oluşturulması olacaktır.

Türkiye’deki eğitim sisteminin önemli sorunlarından biri sosyo-ekonomik eşitsizlikler. Tekrar söylemek isterim ki belediyeler hizmet politikalarıyla özellikle kırılgan grupların şartlarının iyileştirilmesi için çok önemli bir sosyal fayda yaratıyor. Bunun eğitime de olumlu etkileri var.

Türkiye’de hala okulda ücretsiz öğle yemeği yok. Bu politika özellikle kırılgan gruplardaki çocuklar için çok önemli. Bu alanda Türkiye’ye örnek olacak bir politikaya çok ciddi bir şekilde ihtiyaç var. 2 sene önce Dünya Gıda Örgütü bu alanda Nobel aldı. Onların çalışmaları da gösteriyor ki okulda yemek hem çocukların okula devamını sağlıyor, hem gelişimlerini destekliyor hem de okul arasındaki eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sağlıyor.

Ergenlik, çocukların çok stresli olduğu bir dönem ve bu dönemde genellikle sadece onların akademik başarısına odaklanılıyor. Ön ergenlikte de benzer problemler var. Bu dönemlerde çocuğun kendisini keşfetmesi için de destek mekanizmalarına ihtiyaçları var. Özellikle sosyoekonomik olarak kırılgan gruplara baktığımızda çok çocuklu aileler olduğunu görüyoruz. Burada ailenin

imkânları zaten sınırlı. Orada çocuğun kendini gerçekleştirebilmesi için bir şekilde dışarıdan desteğe daha fazla ihtiyacı var. Sadece akademik ya da finansal destek değil, psikolojik desteğin de nasıl sağlayabileceğimizi düşünmeliyiz.

Türkiye’de eğitim alanında yerel yönetimleri düşününce aklımıza ilk gelen okul öncesi eğitim oluyor. Bu alanda belediyelerin çalışmaları çok önemli. Çeşitli araştırmalar bize gösteriyor ki sadece bir yıl zorunlu eğitim çocuklar için yeterli değil. PISA 2018’de daha kapsayıcı, daha başarılı sistemlerin ortak özellikleri arasında çocukların en az 2 yıl okul öncesi eğitim alması var. Bu durum kreşlerin, gündüz bakımevlerinin çok daha aktif kullanılması gerektiğini, daha fazla çocuğun bu imkanlardan yararlanması gerektiğini bize gösteriyor. Belediyelerin bu noktadaki bir avantajı hem okulöncesi eğitim alanında tecrübeleri var hem de doğrudan kırılgan gruplarla iletişimleri var. Türkiye’de özellikle kırılgan grupların okul öncesi eğitime erişemediğini düşündüğümüzde belediyelerin bu alanda çalışmaları hayati önemde.

Belediyelerle işbirliği söz konusu olduğunda okul aile birlikleri ve okul yönetimleri arasında sorunlar yaşanabiliyor. Çok ciddi bir kutuplaşma ile karşı karşıyayız. Burada ortak amacın çocuğun iyi hali olduğunu, ortak faydanın eğitim olması gerektiğini düşünerek hareket etmek zorundayız.

Belediyeler ve okul yönetimleri arasında yaşanan sorunlarda temel bir çözüm yolu okul yerine en küçük birime yani velilere ve öğrencilere ulaşmak olabilir. Örneğin öğrenci projeleri ya da öğrencilerin bulunduğu çözüm yollarıyla okullarla işbirliği kurmak daha kolay olabilir. Sarıyer Belediyesi de çok önemli mekanlara sahip ve belediyelerin hizmet olarak sağladığı şeylerden bir tanesi bu mekanlar. Bu mekânlara insanları çekerek, bir buluşma noktası yaratılabilir. Yani her zaman onlara ulaşmanın değil, bazen onların da gelmesini sağlayacak yollar bulmalıyız.

Kutuplaşmayla insanların siyasi görüşlerinden bağımsız bir şekilde memnun olabilecekleri iyi örnekler yaratılarak savaşılabılır. Burada bütün siyasi bağlılıklarının ötesinde herkesi çekebilecek bir iyi örneğin oluşturulması

önemli. Bunlardan bir tanesi her zaman erken çocukluk eğitimi oluyor. Çünkü hem doğrudan anneye destek oluyorsunuz, hem çocuğu yakalıyorsunuz hem de uzun vadeli faydaları var. Çocuk ve gençlere yönelik psikolojik destek sağlayacak bir mekanizmanın kurulması da iyi bir örnek oluşturabilir. Bu noktada Sarıyer Belediyesi'nin paydaş bağlantıları var. Türkiye'de böyle bir çabaya destek verecek pek çok meslek örgütü ve sivil toplum kuruluşu da mevcut. Böyle bir örnek için belediyenin mekân imkânlarından da yararlanılabilir. Mental sağlık çok önemli bir politika alanı ve biz çoğu zaman bunu bir belediye politikası alanı olarak düşünmüyoruz. Eğitimle de çok yakından ilişkili. Üçüncü iyi örnekte okulda ücretsiz sağlıklı öğle yemeği. Öğle yemeğinin ya da çocuklara gıda imkânının bir şekilde belediye üzerinden sağlanabileceği bir model oluşturulursa bu bütün Türkiye'ye iyi örnek olabilecek bir model olacaktır. Tabii belediyenin kaynaklarının sınırlılığını da düşünerek, tüm bu iyi örneklerin nasıl hayata geçeceğini maliyet etki analizleriyle birlikte değerlendirmek gerekiyor.

Genel olarak belediyelerin hizmetlerine erişimle ilgili temel bir sorun insanların bu hizmetlerden haberinin olmaması. İyi bir iletişim kampanyasıyla bölge içerisindeki hedef gruplara ulaşmak, onların hizmetlerden haberdar olmasını sağlamak gerekiyor. Bazen haberleri olsa dahi hizmete ulaşamıyor, gelme imkânlarına sahip olmuyor olabilirler. Yani eğer o mekâna bir araçla gelmesi gerekiyorsa bir otobüsle gelmesi gerekiyorsa onun sağlanması önemli. Eğer hizmet belli bir saat aralığında veriliyorsa, bu saatlerin hedef grubun uygunluk durumuna göre belirlenmesi gerekiyor.

Gençlere ve çocuklara ulaşmak söz konusu olduğunda ise ben en iyisinin çocuklara gençlere sormak olduğunu düşünüyorum. Belediyenin Sarıyer Akademi sayesinde çocuklara erişimi var. Burada en iyi çözümü onlar üretecektir. Onların belediyeyle işbirliği yapmak isteyecekleri durumlar oluşturulabilir. Örneğin bir sürü üniversitenin toplumsal cinsiyet eşitliği kulüpleri var üniversite öğrencilerinin çok üzerinde durdukları, ilgi duydukları, bir şey yapmak istedikleri bir konu. Mesela bunun etrafında

belediyenin öğrencilere destek olacağı bir proje oluşturulabilir. Üniversiteli gençlerin çocuklarla buluşacağı bir proje olabilir. Böylece üniversiteli gençler sahaya inerler. Sahada çalışmanın tadını almak, yaptıkları çalışmaların etkisini bire bir görmek hepimiz için olduğu gibi onlar açısından da çok motive edici olacaktır. Zaten onlara alan açtığımız zaman ben gençlerin liderliği alacaklarını, çok önemli projeler üreteceklerini düşünüyorum. Gençlerin gönüllü olacakları sosyal sorumluluk projeleri düşünülebilir. Bu şekilde gençlerde sosyal sorumluluk, sosyal fayda bilinci gelişecektir. Gençler üniversiteye gittiklerinde de bu çalışmalarını devam ettirebilirler. Bu çalışmalar yerel örgütleri dahil ederek yapılabilir. Bunun için Sarıyer'de hangi yerel dernekler örgütler var bir haritalandırma yapıp bakmakılabilir. Böyle çalışmalar için sadece büyük kurumları düşünmemek gerekiyor. Herkes onlara gittiği için onları kapasiteleri çabuk dolabiliyor. İlçedeki yerel dernek ve örgütlerle bir modelin kurulması da iyi bir örnek oluşturabilir.

“

**Bütün siyasi bağlılıklarının ötesinde herkesi çekebilecek bir iyi örneğin oluşturulması önemli. Bunlardan bir tanesi her zaman erken çocukluk eğitimi oluyor. Çünkü hem anneye destek oluyorsunuz, hem çocuğu yakalıyorsunuz hem de uzun vadeli faydaları var.**







### Nalan YALÇIN

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği

➤ Eğitimde iki önemli müdahale alanı vardır: Erken çocukluk dönemi ve ön ergenlik dönemi. Araştırmalar gösteriyor ki, çoğu zaman sadece erken çocukluk döneminde yapılan müdahaleler doğru şekilde devam etmezse etkisi azalabiliyor, faydaları kaybolabiliyor. Ülkemizde de ne yazık ki eğitim sistemindeki sorunlar dolayısıyla bunların yaşandığı ortamlar oluşuyor. Bu nedenle söz konusu iki alanda yapılacak ve yerel yönetimler tarafından desteklenecek müdahaleler çok büyük önem taşıyor. Eğitimdeki bu müdahaleler mutlaka yaygınlaştırılmalıdır; ulaşılan kırılma gruplarının sayısı artırılmalı ve çeşitlendirilmelidir.

Artık 14-17 yaş grubunda yer alan öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılığın yanı sıra eğitim teknolojileri, yapay zekâ gibi 21.yüzyılın getirdiği ve ileride ihtiyaçları olan becerileri kazanmaları gerekiyor. bu beceriler Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) müfredatı içerisinde öğrencilere verilmiyor. Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerini kazanmaları için mutlaka desteklenmesi gerekiyor. Öğrencilerin dijital okuryazarlıkları ve dijital becerileri en yüksek seviyede olması için yapılacak destekler çok kritiktir.

Sahadaki diğer bir sorun ise çocuğun iyi olma hali ve esenliği konusu. Bu oldukça önemli bir konu. Günümüzde teknoloji inanılmaz bir hızla gelişiyor. Böyle bir yapının içinde

çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ve öz yeterlilik meselesi çok büyük önem kazanıyor. Özellikle kız çocuklarında öz yeterlilik konusu, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından da oldukça önemli. Çocukların geleceğe umutla bakmalarını sağlamak gelişimlerini şüphesiz destekleyecektir. Dolayısıyla bu tür destek programlarına ihtiyaç var.

Aynı zamanda çocukların gelecekle ilgili ne tür seçeneklere ve tercihlere sahip oldukları hakkında daha bilinçli olmaları ve ileride üniversite eğitimleri ve meslek seçimleri için daha bilinçli karar vermeleri gerekiyor. Öğrencilerin, "Bizim mesleklerimiz ne tür meslekler olacak?" ya da "Lisede hangi alanı seçmeliyiz, hangi üniversiteye gitmeliyiz?" vb. sorulara kendilerinin cevap bulması ve çocukların mesleklere ilgili bilgi edinmeleri büyük önem taşıyor.

Çocuklara bütün bu müdahaleler yapılırken bir diğer ihtiyaç ailelerin bilinçlenmesi gereksinimidir. Ekolojik yaklaşım ile çocuğu merkezde düşünürsek, çocuğu desteklerken en yakın çevresi olan ailesinin doğumdan ergenlik döneminin sonuna kadar desteklenmesi ve bilinçlenmesi oldukça önemlidir. Ailenin desteklenmesi çocuğun gelişimi ve potansiyelini gerçekleştirmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Üzerinde durmamız gereken diğer bir önemli konu üniversite öğrencileri için "istihdam edilebilirlik" destekleridir. Bu konuda yeni yaklaşımlar gerekiyor.. sosyal gelişime sosyal etkiye yönelik tüm yaklaşımlar için farklı düşünmek ve farklı bakmak gerekiyor. Sivil toplum kuruluşları ve bazı yerel yönetimler bu yaklaşımları destekleyecek çalışmalar gerçekleştiriyor. Ancak izlenecek yol haritasında hala tam olarak ne yapmak istedikleri hakkında çok emin değiller, tartışıyorlar. Bu noktada belediyelerin söz konusu yerel örgütleri harekete geçirmek ve birlikte hareket etmek için bir mekanizmasının ve yaklaşımının olması bu konuda yapılacak çalışmaları destekleyecektir.

Bir diğer önemli ihtiyaç ise gönüllülük. Sarıyer ilçesinde Türkiye'nin çok önemli üniversiteleri bulunuyor; bu üniversitelerde çok sayıda nitelikli genç var. Bu noktada Sarıyer Belediyesi'nin yapacağı etkinliklerde veya

kuracağı ortaklıklarda teknoloji hizmetleri ile verilecek eğitimlerin en iyi şekilde nasıl bütünleştirileceği konusu büyük önem taşıyor. Ne yazık ki, Türkiye'deki gençlerin spor yapacak çok alanı ve imkânı yok. Birbirinden farklı birçok spor dalı olmasına rağmen öğrenciler bu dallarda kendini gösteremiyor hatta spor dallarının çoğunu bilmiyorlar. Bu nedenle Sarıyer Belediyesi spor alanındaki desteklerini artırabilir ve bu alanda daha fazla yer alabilir. Bu bölgedeki gençlerle de yine gönüllülüğe dönüşecek projeler geliştirilebilir ve belediye çalışmalarına duyulacak bir aidiyet, bir sahiplenme yaratılabilir diye düşünüyorum.

İlçede genel olarak Türkiye geneline göre daha iyi bir durumda olan bir erken çocukluk yapısı var. Ancak bu yapı, şu anda ülkemizdeki tüm çocukların anaokuluna gitmesini ağılanacak bir yapı değil. Bu nedenle burada farklı modelleri düşünmek lazım. Bu farklı modellerin, ihtiyaç duyulan alanlarda anaokulu açılması gibi standart düşüncelerden çok aile eğitimleri gibi çocuğun gelişimini güçlendirecek yaklaşımlar içermesi büyük önem taşıyor. Örneğin, "Ev Ziyaretleri" programınız çok güzel. Bu programın genişletilmesi, çoğaltılması ve yaygınlaştırılması çok faydalı olacaktır. Üzerinde durduğumuz bu konuların sağlam bir zemine oturtulması için aynı zamanda çocuk ve aile bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yapılması gerekiyor. Üniversite öğrencisi olan gençler için ise onları karar verme mekanizmalarının içine katmak; katılıma imkân verecek mekanizmaları oluşturmak lazım.

Belediye içerisinde bu işleri organize edecek ve hızlandıracak bir ekibin kurulması, buna odaklanması gerekiyor., Gençlik çalışmaları artık ayrı bir alan olarak gündemde yer alıyor. Bu konuda, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarında yeni oluşumlar başladı. Hatta "Gençlik çalışını ne demektir?" konusu tartışılıyor. Dolayısıyla birincil olarak kurum içerisinde böyle bir ekibin olması ve buna odaklanması bence çok önemli. İkinci olarak ise bir başlangıç olması, bir başarı hikâyesi sunulması gerekiyor; "Evet, biz yaptık ve daha da çok şey yapabiliriz!" Geliştirilecek yeni modüller bağlamında yaz okulu ve yaz anaokulu modelleri olabilir. 1-2

aylık devam eden okul öncesi programları hazırlanabilir ve bu sayede daha çok çocuğa ulaşılabilir. Aynı zamanda Sarıyer Belediyesi tarafından gerçekleştirilen aile eğitimleri hem anne hem baba eğitimlerini içerse de bu eğitimlerin nasıl yaygınlaştırılacağı konusunda yeni stratejiler belirlenmeli. Bu noktada eğitimci konusu devreye giriyor. Bu nedenle daha çok gönüllü bularak eğitimlerin yaygınlaştırılması sağlanmalı.

Ailelerin bilinçlendirilmesi için erken çocukluk kampanyaları yapılabilir. Burada iletişim tarafını oldukça önemsiyorum. Bu süreç sadece eğitim kısmını gerçekleştirerek ilerlemiyor. İletişim alanında yapılan bir farkındalık kampanyası da aslında aileyi bilinçlendiriyor ve başarılı bir kampanyanın karşı tarafa hareket geçirmesi ile "Haydi eğitime!" demek daha kolay oluyor. Örneğin, iki ay boyunca sürekli devam eden bir "Erken Çocukluk Eğitimi Neden Önemlidir?" "Ön ergenlik neden önemlidir" kampanyası... Çocukların araştırma yapmaya olan merakını ve kitap okuma alışkanlıkları destekleyecek projelerde oldukça önemli. Mesela bir çocuk kütüphanesi kurulabilir. Bu çocuk kütüphanesine aileler çocuklarıyla birlikte gelip, orada vakit geçirebilir ve etkinlikler yapabilirler Yani sadece kitap almaya gidilen yerin ötesinde bir kütüphane yapılmalı; çocuklar ve aileleri için yeni sosyal alanlar yaratılmalı. Bu alanlar parklarda gerçekleştirilecek çocuk okuma grupları etkinlikleri ve bu etkinliklerde annelerin gönüllü olarak yer almasıyla desteklenebilir.

Buradaki birincil konu gönüllülük, ikincil konu da gönüllü kapasitesinin geliştirilmesidir. Bu süreçte, Sadece "gönüllü" demek de yeterli olmuyor. Gönüllü olan kişiden yetkinliklerine göre nasıl faydalanılacağı doğru planlandığında bir gönüllülük seferberliği oluşturulabilir. Buna yönelik bir kapasite geliştirme süreci oluşturulabilir.

Son olarak yapılacak her uygulamanın izleme değerlendirmesi çok önemli. Koç Üniversitesi'nin etki laboratuvarı bu konuda çok güzel çalışmalar yapıyor. Mutlaka onlarla görüşülmesini öneririm.



### Bilal BAŞPINAR

Okul Aile Birliği Temsilcisi

➤ Eğitim her yaşta lazım, herkese lazım. Olması gereken ve eğitimi vermesi gerekenlere de eğitim gerekiyor. Merkezi hükümetin birtakım sistemi değiştirerek yerel yönetimlerin eğitimde aktif hale gelmesi gerektiğini düşünüyorum.

Okul aile birlikleri bir öğrencinin okula girdiği birinci sınıftan ayrılacağı okul süresi ne ise onun bir alt sınıfına kadar sürede seçilmeli. Yani her yıl seçilmemeli. Bunun hedefi şudur, her gelen öğrenci velileri okul aile birliği yönetimine girmeye çalışırlarken, okul aile birliğinin yapması gereken çalışmaları yetiştiremediğinden yapmak istediklerini yapamadıklarından.

Okula gidecek öğrencinin velisi öncelikle bir ay temel eğitimi almalı. Okulu anlayabilmesi için o velinin oradaki adaptasyon ya da oryantasyon ne dersiniz adını orada mutlaka bir ay boyunca 4 hafta sonu en azından gelip eğitime tabi tutulması lazım.

Her 10- 15 öğrenciye yetecek derecede psikolog okullarda olmak zorunda. Psikologlar neticesinde çocuklar ilkokulda, ortaokulda ve lisede seçeceği mesleklere yönlendirilmeli.

Aşevinin yapılması, öğrencilere gıda takviyesinin yapılması çok önemli olacaktır.

Eğitim yetersizliklerinin, eğitimin fiziki altyapısına yönelik hizmetlerin karşılanmasında, yerel yönetimlere de sorumluluklar veriliyor. Maalesef belediyelerin okul aile birlikleri ile olan ilişkilerinden kaynaklanan yardımları engellemeye çalışan kurumlar, yerler var. Okul aile birliklerinin profesyonelce yönetilmesi, belediyelerle koordinasyonlu yönetilmesi gerekiyor.

Öğretmen maaşlarının ve özlük işlerinin de yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğine inanıyorum. Bir başka örnek ise diğer ülkelerdeki belediyelerin yaptığı görevi yapan müfettişler var. İlçe milli eğitim müdürlükleri müfettişler gönderiyor. Her bir okula diğer bir okulun müdürünü, diğer bir okulun müdür yardımcısını, diğer bir okula teftiş için gönderiyor. Denetimlerin başka kurumlar tarafından yapılması lazım.



### Ada KAVAK

Öğrenci

➤ Üniversite sınavına hazırlanmak anlamında destek almak için öğrenciler okulda gördükleri eğitimin yanı sıra özel eğitim kurslarına yöneliyorlar ve bu noktada öğrenciler arasında ekonomik farklılıkların baş göstermeye başladığını fark edebiliriz. Eğitimde fırsat eşitliği konusunda Sarıyer Akademi'yi örnek bir örnek proje olarak görüyorum.

Benim en büyük kayıp olarak gördüğüm şey öğrencilerin bilinçlendirilmesi. Yani çevremde gördüğüm üzere öğrencilerin en büyük hedefi üniversite sınavında başarılı olmak. Yani bunun dışında geleceğe yönelik hedefleri çok net değil.

Psikologların yokluğu mental destek açısından zorlanan lise öğrencileri için gerçekten çok önemli. Öğrencilerin yapay zekâ ve gönüllüğe yönlendirilmesi, inovatif ve inovasyon gerektiren çözümlere yönelmesi ve yönlendirilmesi gerçekten önemli.





**SARIYER**  
**BELEDİYESİ**

MEDYA VE İLETİŞİM OFİSİ TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR.